

## Nunyi Habara dacia Yoohana

### *Wabəətə ca vii əpinə*

<sup>1</sup> 'Watəginə duuniya ma'ə matagamə, tə'i wabənə. Ma wabənəkii, tii da Əntanfə nji ka hakii. Əntanfə nə ci.

<sup>2</sup> Ndzanənə ka 'watəginə nə wabənəkii da Əntanfə.

<sup>3</sup> Daciikii tagii Əntanfə patənə nga uushi'inə, taa rəjwə pooshi uushi tagii Əntanfə yadə ciinəkii agikii.

<sup>4</sup> Wabənəkii ca vii əpinə. Ma əpinəkii, ci ca kira bərənə ka ənji shiŋkinə.

<sup>5</sup> Ma bərənəkii əsə, agi təkunə nə ci ka bərənə, pooshi təkunə da baawəda nga bələgi bərənəkii.

<sup>6</sup> Tə'i əndə'i əndə sləkee Əntanfə ka ci kaa ca slənə ka ci, ətə dīi ləməkii Yoohana.

<sup>7</sup> Ci shi ka seedagine ka ənji agyanə bərənəkii kaa patənə nga ənjə a fa habarakii, təya luuvə.

<sup>8</sup> Əntaa ci də nəkii nə bərənəkii, amma ma shi ci, kaa ca shi ka baarənə ka ənji agyanə bərənəkii.

---

**1:1 1.1-2** 'Wat. 1.1-2.4; Yooh. 17.5; Fil. 2.6; 1 Yooh. 1.1-2; Səniinə 19.13-16. **1:3 1.3-4** 1.9-10; 5.26; 1 Koor. 8.6; Kwal. 1.16-17; Ibər. 1.2; Səniinə 3.14. **1:5 1.5** 'Wat. 1.3-4. **1:6 1.6** Mat. 3.1. **1:8 1.8** 1.20.

<sup>9</sup> Ma b̄er̄en̄ekii, ci n̄e tantanyit̄e b̄er̄en̄e. K̄e shi ci aa duuniya, kaa ca shii b̄er̄en̄e ka pat̄en̄e n̄ga ̄en̄ji shiŋkin̄e.

<sup>10</sup> As̄ek̄e duuniya n̄ji wab̄en̄ekii. Daciikii ̄es̄e tagii ̄ɛntan̄f̄e duuniya, amma pat̄e da ha'̄e, pooshi \*duuniya shii t̄e ci.

<sup>11</sup> Aagi ̄en̄jaakii shi ci, amma ma t̄eya, pooshi tii liw̄e t̄e ci.

<sup>12</sup> Ma ̄en̄jit̄e liw̄e t̄e ci, t̄eya vii goon̄ga ka l̄em̄ekii, k̄e vii ci ka tii baaw̄eɗa n̄ga ndzaan̄e ka man̄jeev̄en̄e n̄ga ̄ɛntan̄f̄e.

<sup>13</sup> Ma t̄eya, ̄ɛntan̄f̄e ci saakii vii ka tii ̄epin̄e, ̄ɛntaa d̄agi shishin̄e n̄ga ̄end̄e shiŋkin̄e saakii, taa d̄agi aniya n̄ga ̄end̄e shiŋkin̄e ̄es̄e.

<sup>14</sup> Ma wab̄en̄ekii, k̄e ndzaa ci ka ̄end̄e shiŋkin̄e, ca ndzaan̄e ahadaam̄e. K̄e nee in̄e ka d̄uunuunaakii, waatoo, ̄et̄e vii Dii ka Uuz̄enaakii r̄eŋw̄e dyan̄e. T̄e'i ci da pwapoon̄e da goon̄ga ka shaŋe. \*

<sup>15</sup> Ma Yoohana, k̄e wabi ci agyan̄ekii, ca n̄ḡoree ka uurakii, ̄en̄ki ci: "Waats̄e ̄end̄et̄e n̄jii kya ba: ma ̄end̄et̄e na uugya ba'̄e ka shin̄e, k̄e palee ci ka nyi, acii daga ka 'wat̄egin̄e n̄e ci."

<sup>16</sup> An̄ekii an̄ekii n̄e wab̄en̄ekii ka d̄a kaam̄e pwapoon̄e. Agi malan̄e n̄ga'̄eenaakii ̄en̄e cii k̄eya d̄a kaam̄e.

<sup>17</sup> Ma vii ̄ɛntan̄f̄e bariya, d̄acii Muusa. Amma ma pwapoon̄e da goon̄gaan̄e, d̄acii Yeesu

---

**1:9 1.9-10** 8.12; 17.25; 1 Yooh. 2.8.   **1:12 1.12** 1 Yooh. 3.1; Gal. 3.26; 4.5.   **1:13 1.13** 3.3,5-6; 1 Piita 1.23; 1 Yooh. 3.9.   \* **1:14 1.14** Gal. 4.4; Fil. 2.7; 1 Tim. 3.16; Ib̄er. 2.14; 1 Yooh. 4.2; k̄e nee in̄e ka d̄uunuunaakii: Mat. 17.2; Yooh. 2.11; 1 Yooh. 1.1-3. **1:15 1.15** 1.24-27,30; 5.31-34,36.

\*Aləmasiihu.

<sup>18</sup> Ma Əntanfə, pooshi əndə sha nee ka ci shaŋə. Uuzənaakii rəŋwə dyaŋə ci ka nəkii, Əntanfə nə ci. Ka hakii nə tii da Dii, ci ɓaarəgi kaamə furəŋənə tə ndzaanə ŋga Əntanfə.

*Waazanə ŋga Yoohana*

*(Mat. 3.1-12; Mar. 1.1-8; Luka 3.1-18)*

<sup>19</sup> Ma ka əndə'i uusəra, wata \*Yahudiinə də Urusaliima a sləkee ka limanyinə da hara ənji agi slikerənə ŋga \*Leewi aabii Yoohana kaa təya ləgwa ka ci wu saŋə nə ca. Wiinə seedatə vii ci ka tii,

<sup>20</sup> pooshi ci naanagi ka ənəpaagi ka tii də ləgwanatii, kə wabi ci ka tii paŋgəraŋə paŋgəraŋə, əŋki ci, “Ma nyi, əntaa Aləmasiihu nə nyi.”

<sup>21</sup> Əŋki tii ka ci, “Aa wu ɗii nə ha? Hə nə \*Iliya kwa?” Əŋki ci: “Pooshi.” “Aa, hə nə anabitə bii ənji na shi kwa?” Əŋki ci, “Pooshi.”

<sup>22</sup> Əŋki tii ka ci, “Aa, bawə keenə taa wu nə ha, acii ŋga'ə keenə nə ənəpaa də wabənəkii ka ənjitə sləkee keenə. Wu nə hə kwa?”

<sup>23</sup> Yoohana a ənəpaagi ka tii də wabənə asəkə ləkələkətə ŋga anabi Isaaya, əŋki ci, “Nyi nə əndətə kaalii agi bilinə oo'i, Kəŋeemə ka rəgwa ŋga Slandana, haɗatəgimə.”

<sup>24</sup> Ma ənjitsa, \*Farisanyinə sləkee ka tii.

---

**1:17 1.17** 7.19; Shig. 31.18. **1:18 1.18** 6.46; 14.8-9; Shig. 33.20; Mat. 11.27; 1 Tim. 6.16; 1 Yooh. 4.12. **1:19 1.19-27** 5.33. **1:20 1.20** 3.28. **1:21 1.21** Mat. 2.14; Yooh. 6.14. **1:23 1.23** Isaa. 40.3.

25 Tøya ba ka Yoohana, “Maða əntaa Aləmasiihu taa Iliya taa anabi nə hə saña, ka mi cii kwa ɗa ka ənji bapətisəma?”

26 Əŋki Yoohana ka tii, “Də ma'inə cii kya ɗa bapətisəma, amma ahadoonə kəŋə nə əndətə mashiimuunə.

27 Ma ca, ci na uugya ba'ə ka shinə. Taa zə'u ŋga bibinaakii mambu'umə nyi bahə pərəginə.”

28 Ma ətsə patə, də Bayitaniya slənyi, atanəgi gəərə ŋga Urədunə, hatə nji Yoohana a yiiḃə bapətisəma ka ənja.

*\*Uundzə Baga ŋga Əntanḃə*

29 Ma ka pukyatə hakii, kə nee Yoohana ka Yeesu ca shi aabiikii. Makə nee ci ka ci, əŋki ci, “Waatsə Uundzə Baga ŋga Əntanḃə. Ci nə əndə ŋgərəgi 'waslyakəənə ŋga \*duuniya.

30 Waatsə əndətsə njii kya wabə koonə agyanəkii, ətə njii kya ba, ma əndətə na uugya ba'ə ka shinə, kə palee ci ka nyi, acii daga ka 'watəginə nə ci.

31 Ma nyi, paa nyi sha shii tə ci, amma ma shinaaki, nya ɗa ka ənji bapətisəma də ma'inə, kaa nya shii baariinə tə ci ka ənji \*Isərayiila.”

32 Wiinə seedatə vii Yoohana, kə bii ci, “Kə nee nyi ka Malaaba Ma'yanə ca jima dadagyə makə kurəkuta, ca kəŋaanə anəkii.

33 Ma nyi, paa nyi sha shii tə ci, amma ma əndətə sləkee ka nyi kaa nya ɗa bapətisəma də

**1:25 1.25-26** 1.33; Mat. 21.25. **1:27 1.27** 1.15; Slənə 13.25.

**1:28 1.28** 10.40; Mat. 3.13. **1:29 1.29** 1.36; Isaa. 53.6-7; 1 Piita 1.19; 1 Yooh. 2.2; Səniinə 5.6. **1:30 1.30** 1.15. **1:32 1.32** Mat. 3.16.

ma'inə, ci bii ka nyi oo'i, ma əndətə nii kwa nee Malaaba Ma'yanə a jima, ca kəŋaanə anəkii, ci na ɗa barətisəma də Malaaba Ma'yanə.

<sup>34</sup> Kə nee nyi də ginəki. Wanyinə ka baginə pangəraŋə, ci nə \*Uuzənə nga Əntaŋfə." †

*Təkəŋwatə \*lyawarənə nga Yeesu*

<sup>35</sup> Pukyətə hakii əsə, kəŋə kəŋə nə Yoohana tii da lyawarənaakii bəra'i.

<sup>36</sup> Makə nee ci ka Yeesu ca dzə a rəgwa, əŋki ci, "Waatsə Uundzə Baga nga Əntaŋfə."

<sup>37</sup> Wata kə fii lyawarənaakii ətə bəra'i ca ba ha'ə, wata təya palə atsa Yeesu.

<sup>38</sup> Yeesu a zə'ugi. Ma ca nee wata təya nə'u tə ci, ca ləgwa ka tii, "Mi cuuna ala?" Əŋki tii ka ci, "Rabbi, (makə bana maləma) da saŋə nə ha?"

<sup>39</sup> Əŋki ci ka tii, "Shoomə ka neenə." Wata təya palə, təya dzə ka neenə ka hatə ɗii ci davə. Ma saa'ikii, tibisə ənfwadə nga kədəwanə. Wata təya uudəpaa ka uuserakii da ci.

<sup>40</sup> Ma ənjitə bəra'i fii wabənə nga Yoohana, təya nə'unətsa tə Yeesu, Andərawəsə nə ləmə nga əndə'i əndə agitii, waatoo, ndzəkəŋuci Simoonə Piita.

<sup>41</sup> Pii wata ca dzə ka alətənə tə ndzəkəŋuci, waatoo, tə Simoonə, ca ba ka ci, "Kə lapaa inə tə Aləmasiihu" (makə bana, Matadəkii).

<sup>42</sup> Wata ca kərə tə Simoonə aabii Yeesu. Yeesu a tsaamə tə ci, əŋki ci, "Simoonə nə ləməku, uuzənə nga Yoohana. Ma aakəŋwa, Keefasə

---

† **1:34 1.34** Uuzənə nga Əntaŋfə: 1.49; 5.18-23; 10.36; 11.27; 20.31; Mat. 3.17; 27.54; Slənə 9.20. **1:36 1.36** 1.29. **1:40 1.40-42** Mat. 4.18-20. **1:41 1.41** 4.25.

ndzaanə ləməku.” Ma ləmə Keefasə, uushi rəŋwə da 'wanə Piita, waatoo, pasla.

*'Wanə ŋga Yeesu tə Filibusə tii da Nataniyalə*

<sup>43</sup> Ma pukyatə hakii, kə ma'i Yeesu kaa ca palə aanə hanyinə ŋga Galili. Wata ca dzə, ca lapaa tə Filibusə, ca ba ka ci, “Nyi'wawə tə nyi.”

<sup>44</sup> Ma Filibusə, əndə Batəsayida nə ci. Waatoo manjeevə vəranə rəŋwə nə tii da i Andərawəsə da Piita.

<sup>45</sup> Wata Filibusə a lapaa tə Nataniyalə, əŋki ci ka ci, “Ma əndətə nyaahə Muusa agyanəkii asəkə ləkələkətə ŋga bariya, i anabiinə maa, kə nyaahə tii agyanəkii, kə lapaa inə tə ci, waatoo Yeesu uuzənə ŋga Yusufu əndə Nazaratu.”

<sup>46</sup> Əŋki Nataniyalə ka ci, “Bahə tə'i uushi ŋunyikii ca shigi asəkə vəranə ŋga Nazaratu nii?” Əŋki Filibusə, “Shiwa nda nee ka ci.”

<sup>47</sup> Makə nee Yeesu ka Nataniyalə ca shi aabiikii, kə wabi ci agyanəkii, əŋki ci, “Waatə tantanyitə uuzətə Isərayiila, tə'i goŋgaanə ashikii.”

<sup>48</sup> Nataniyalə a ləgwa ka Yeesu, əŋki ci, “Dama sanə shii hə tə nya?” Əŋki Yeesu ka ci, “Taabu'u 'wii Filibusə tə hə, kə nee nyi ka hə atsa ənfwə uudəva.”

<sup>49</sup> Əŋki Nataniyalə, “Maləma, hə nə Uuzənə ŋga Əntanəfə tanyi, ŋwanəwa ŋga ənji Isərayiila.”

<sup>50</sup> Əŋki Yeesu, “Kə vii hə goŋga acii bii nyi kə nee nyi ka hə atsa ənfwə uudəva tanə nii? Ka

---

**1:42 1.42** Mat. 10.2; 16.18. **1:45 1.45** Dzək. 18.15; Isaa. 9.5; 42.1-4; Əzaki. 34.23; Mika 5.1-3. **1:49 1.49** 1.34; 12.13; Mat. 27.42.

neenə nə hə ka hara madiigərə uushi'inə palee ka ətsa.”

<sup>51</sup> Wata ca tsakə banə ka ci, əŋki ci, “Tantanyinə cii kya ba koonə, ka neenə nuunə ka dadagyə mawunəkii; malaa'ikanyinə ŋga Əntanfə a ndərə, təya jima aagyanəki, nyi \*Uuzənə ŋga ənda.”

## 2

### *Zəmə əndzanə ŋga da məhura də Kana*

<sup>1</sup> Ma ka makkənə ŋga uusəra, kə dīi ənji əndzanə ŋga da məhura asəkə vəranə ŋga Kana anə hanyinə ŋga Galili. Kə gi məci Yeesu ka əndzanəkii.

<sup>2</sup> Ma Yeesu da lyawarənaakii əsə, kə bii ənji ka tii zəmə əndzanəkii.

<sup>3</sup> Ma ətsə ənji agi zəmə əndzanəkii, kə uudəgi ma'i inaba. Wata məci Yeesu a shi aabiikii, kya ba ka ci, “Kə uudəgi ma'i inaba agyanə slanjii əndzanə.”

<sup>4</sup> Əŋki Yeesu ka ki, “Yaayi, əntaa wabənaaku ətsa. Ma'ə saa'yaaki mambu'umə.”

<sup>5</sup> Məci Yeesu a ba ka ənji sləna, “Damə sətə nii kəya ba koonə patə.”

<sup>6</sup> Ma dava, tə'i gəraneyinə kuwa. Taa ŋgutə rəŋwə agitii, agi luunə nə ci uuda ma'inə bahə pu'u. Ma gəriitsa, ka kubəginə makə sətə dīi alə'aada ŋga \*Yahudiinə ka paslə də Əntanfə.

<sup>7</sup> Wata əŋki Yeesu ka ənji sləna, “Naanatəmə gəriitsə də ma'inə.” Təya naanatə pyaslyə'ə aa matii.

<sup>8</sup> Wata əŋki ci ka tii, “Əgəciimə ma'iitə səkə gəriitə, una kərə ka kadala.” Wata təya əgə ma'inəkii, təya kərə ka ci.

<sup>9</sup> Ca təbətə. Asee kə zə'ugi ma'inəkii ka ma'i inabi. Amma mashiimə ci tada dama shi ma'i inabikii. Ma əŋji slənətə əgya ma'inəkii, kə shii tii. Wata kadala a 'wa tə dagwa madanə,

<sup>10</sup> əŋki ci ka ci, “Taa wu patə, ŋunyi ma'i inaba viinəkii ka əŋji zəku'i. Madə kə sii əŋji, kə əburi əŋji, ənjə a kira mahwarəkinə ha'ə. Amma ma hə naaku, madamə hə ha'ə. Mahwarəkinə vii hə zəku'i, ha vii ŋunykii daaba'ə.”

<sup>11</sup> Ətsə nə 'watəginə ŋga slənə sə ŋga hurəshishiitə dīi Yeesu. Ma sə ŋga hurəshishiitsa, də Kana anə hanyinə ŋga Galili dīi ci. Də ha'ə baarii ci duunuunaakii, wata lyawarənaakii a vii ka ci goonğa. \*

<sup>12</sup> Ma daaba'ə ətsa, wata i Yeesu da məci da i ndzəkəŋushi'inəkii da lyawarənaakii a madə, təya palə aa Kafarənahumə, təya banee gi'u davə.

*Shaabaginə ŋga Yeesu tə əŋji da firiinə səkə  
\*yi ŋga Əntanfə*

*(Mat. 21.12-13; Mar. 11.15-17; Luka 19.45-46)*

<sup>13</sup> Makə uugi kumənə ŋga \*Yahudiinə ətə ci ənjə a 'wa \*Pasəka mbəshanə, wata Yeesu a madə, ca palə aa Urusaliima,

<sup>14</sup> ca dzə aasəkə yi ŋga Əntanfə. Makə gi ci, kə lapaa ci əŋji dərə də liinə i bagiinə i

---

\* **2:11 2.11** sə ŋga hurəshishinə: 2.23; 3.2; 4.54; 6.26; 11.47-48; 20.30; Slənə 2.22; Rooma 15.19. **2:12 2.12** Mat. 4.13. **2:13 2.13** 6.4; 11.55; 12.12; Shig. 12.1-14.



bilyamasariinø, da ønji pøra kwaba dasø anø ha nga ndzaanatii.

<sup>15</sup> Wata ca ngørø zø'wa, ca dzøbatø ka uu'yanø, ca shaabagi tø tii patø asøkø yi nga Øntanfø, bagiinø da liinø patø, ca dzaadzapaa ha nga pøra kwaba, ca waa'agi kwabanyinatii,

<sup>16</sup> ca ba ka ønjitø ca dørø dø bilyamasariinø, "Fødøgimø uushi'iitsø patø! Goona zhi'wee ka yi nga Daadø ka luuma!"

<sup>17</sup> Makø nee lyawarønaakii ha'ø, wata tøya buurøtø oo'i, ma bii malaaba løkøløkatø, "'Ya'ø Øntanfø, hønønø makø gunø a ødzømeki nø uudøætø cii kya uudø tø yaaku."

<sup>18</sup> Ma daba'økii ha'ø, wata \*gayinø nga Yahudiinø a shi, tøya løgwa ka ci, ønki tii, "Ngutø sø nga hurøshishinø cii kwa dfa ka baarøginø keenø oo'i, Øntanfø vii ka hø baawøda nga dfanø ha'a?"

<sup>19</sup> Ønki Yeesu ka tii, "Madfa uulagyuunø yinø nga Øntanfø, agi baanø makkø nø nyi ka ønønø ka ghønøtønø."

<sup>20</sup> Ønki tii ka ci, "Agi baanø makkø ønønuku ka ghønøtønø nii? Føzø ønfwadø pu'unø aji kuwa dfii ønji ka ghønø yinø nga Øntanfø dee."

<sup>21</sup> Amma, ma Yeesu, ma yitø cii køya wabø agyanøkii, ci nø shishinøkii.

<sup>22</sup> Makø madøe Øntanfø ka ci agi mamøøtø ønja, wata lyawarønaakii a buurøtø oo'i, kø shi ca bii ha'ø. Davø ngirø tii søtø bii malaaba løkøløkatø da søtø bii Yeesu ka goonga.

**2:16 2.16** Luka 2.49. **2:17 2.17** Jab. 69.10. **2:18 2.18** 2.11.

**2:19 2.19** Mat. 26.61; 27.40; Slønø 6.14. **2:21 2.21** 1 Koor. 6.19.

**2:22 2.22** 1.45; 12.16; 14.26; Luka 24.6-8,27.

*Shiinə nga Yeesu tə ədzəmə nga patənə nga ənja*

<sup>23</sup> Ma saa'itə Yeesu də Urusaliima agi kumənə nga Pasəka, lanə nə ənjitə vii ka ci goonğa, acii kə nee tii ka sə nga hurəshishiitə cii kəya dfaada.

<sup>24</sup> Amma pooshi Yeesu kii nəkii agyanətii, acii kə shii ci tə ənji patə.

<sup>25</sup> Pooshi nafa nga banə nga əndə ka ci agyanə ənji, acii ci də naakii nə, kə shii ci patənə nga sətə a moodəfətii.

### 3

*Yeesu tii da Nikoodaməsə*

<sup>1</sup> Tə'i əndə'i əndə dīi ləməkii Nikoodaməsə. Ma ca, əndə'i gawə nga Yahudiinə nə ci, agi kurəgə nga \*Farisanyinə. \*

<sup>2</sup> Ma ka əndə'i vəda, kə gi ci aabii Yeesu, əŋki ci ka ci, "Maləma, kə shii inə, ma hə, maləmə nə hə. Əntanjə sləkee ka hə əsə. Acii pooshi əndə ca datə tsarə sə nga hurəshishiitə cii kwa dfaada, madaamə ləbə nə əndəkii da Əntanjə."

<sup>3</sup> Yeesu a jikə ka ci, əŋki ci. "Tantanyinə cii kya ba ka hə: Pooshi əndə ca nee ka \*ŋwanjuunə nga Əntanjə madaamə ənji kə ənyi ka poonə tə ci."

<sup>4</sup> Əŋki Nikoodaməsə, "Iitə da ənə nə ənji ka poo iirə ənda? Aasəkə məci ənəgərənəkii, kya ənə ka poonə tə ci nii?"

---

**2:23 2.23** 2.11; 6.29; 7.31; 8.30; 9.38; 10.42; 11.45; 12.42; 20.29,31; 16.9. \* **3:1 3.1** Nikoodaməsə: 7.50; 19.39. **3:2 3.2** Mat. 22.16; Yooh. 2.11. **3:3 3.3** 1.13.

<sup>5</sup> Əŋki Yeesu, “Tantanyinə cii kya ba ka hə, madaamə əndə kə upaa poonə dagi ma'inə da Malaaba Ma'yanə, pooshi ci ka dəmənə aagi ŋwanjuunə ŋga Əntanƣə.

<sup>6</sup> Ma əndətə pwayi əndə shiŋkinə tə ci, ŋga əndə shiŋkinə nə ci. Ma əndətə ənyi ənji ka poonə tə ci dagi Malaaba Ma'yanə əsə, ŋga Malaaba Ma'yanə nə ci.

<sup>7</sup> Ga ca ɗa ka hə ka sə ŋga hurəshishinə makə fii hə bii nyi ka hə, tyasə see mada ənyi ənji ka poonə tuunə.

<sup>8</sup> Ma məɗa, ka əgənə nə ci taa dama patə mwayi ci. Ka fanə nə hə ca həwə, amma paa hə shii taa dama njanə ci, taa da cii kəya dzə ka kəŋənə əsə, mashiimə hə. Ha'ə əsə nə taa wu patə ətə pwayi ənji tə ci dagi Malaaba Ma'yanə.”

<sup>9</sup> Əŋki Nikoodaməsə ka ci, “Iitə daa ɗanəkii ha'ə?”

<sup>10</sup> Yeesu a ba ka ci, “Madaunə maləmə nə hə də \*Isərayiila. Yoo, mashiimə hə ətse nii?”

<sup>11</sup> Tantanyinə cii kya ba ka hə: sətə shii inə ciina wabə koonə agyanəkii. Sətə nee inə, ciina seeda agyanəkii əsə. Amma ma seeda geenə, pooshi unə ka moo luuvənə.

<sup>12</sup> Makə wabi nyi koonə agyanə uushi'inə ŋga \*duuniya, pooshi unə ŋgirə ka gooŋga, iitə ɗii ŋgərə nuunə ka gooŋga, mada kə wabi nyi koonə agyanə sətə dəbəshi tii da Əntanƣwa?

<sup>13</sup> Aci pooshi əndə sha ŋgirə aadəgyə, madaamə əndətə jima dadavə, waatoo, \*Uuzənə

nga ənda.

<sup>14</sup> “Makə sətə ngirə Muusa tibisə, ca ngabətə uushi pusha tə rəhunə, ca madee aadəgyə agi bilinə, tyasə ha'ə nə ənjə a madee ka Uuzənə nga əndə aadəgyə,

<sup>15</sup> kaa taa wu patə ətə vii ka ci goonğa a upaa əpinə nga ca'ə ndəjwə ndəjwə.”

<sup>16</sup> Acii kə uu'i Əntanjə tə \*duuniya ka shañə, ca vii Uuzənaakii rəjwə dyanə. Ma dīi ci ha'ə, kaa patənə nga ənjitə vii ka ci goonğa a upaa əpinə nga ca'ə ndəjwə ndəjwə, paa tii ka zanə.

<sup>17</sup> Pooshi Əntanjə sləkee ka Uuzənaakii aasəkə duuniya kaa ca la gəjwanə ka duuniya, amma kaa duuniya a upaa luupaanə daciikii.

<sup>18</sup> Taa wu patə vii ka ci goonğa, ka mbədənə nə ci acii gəjwanə. Amma taa wu patə naanagi ka vii ka ci goonğa, kə uugi gəjwanə kəsənə tə ci, acii paa ci vii goonğa ka \*Uuzənə nga Əntanjə rəjwə dyanə.

<sup>19</sup> Wiinə makə sətə ci gəjwanə a slənə: kə shi bərənə aasəkə duuniya, amma kə kadeesəkə təkunə ka ənji palee ka bərənə, acii bwayakii nə slənətii.

<sup>20</sup> Taa wu patə ca da bwaya sləna, kə biipaa səkə ka ci nə bərənə, paa ci ka shinə aagi bərənə əsə, acii paa ci ka moonə bwaya slənaakii a shigi a babara.

---

**3:13 3.13** Wab. 30.4; Rooma 10.6.    **3:14 3.14** Baan. 21.9; Yooh. 8.28; 12.32-34; 18.32.    **3:15 3.15** 20.31.    **3:16 3.16** 3.36; 5.24; Rooma 8.32; 1 Yooh. 3.1; 4.9-10; 5.11,13.    **3:17 3.17** 12.47.    **3:18 3.18** 5.22.    **3:19 3.19** 8.12.    **3:20 3.20** Af. 5.11-13.

21 Amma taa wu ca ɗa slənə ɲga gooŋga, ka shinə nə ci aagi bərenə, kaa bərenə a shii baarəginə oo'i, agi fanə nə ci tə Əntaŋfə.

*Yeesu tii da Yoohana*

22 Ma daba'əkii, Yeesu tii da lyawarənaakii a maɗə, təya palə aanə hanyinə ɲga Yahudiya, təya ndzaanə davə gi'u, təya ɗa bapətisəma ka ənja.

23 Ma Yoohana naakii, də Ayinoonə nə ci ka ɗa bapətisəma ka ənja. Acii ma dava, tə'i ma'inə laŋə. Pooshi dzadə da Salimə nə hakii. Agi maɗənə nə ənji, ənjə a la tə ci davə, ca ɗa ka tii bapətisəma.

24 Ma saa'ikii, ənji ma'ə mapaa'amə tə Yoohana a furəshina.

25 Ma ka əndə'i uusəra, kə ma'i mabizhinə ahada hara \*lyawarənə ɲga Yoohana da əndə'i əndə Yahuda. Ma mabizhinatii, agyanə ɗa bapətisəma.

26 Wata təya maɗə, təya dzə aabii Yoohana, əŋki tii ka ci, “Maləma, kə buurətə hə tə əndətə nji abiiku a taŋəgi gəerə ɲga Urədunə nii? Waatoo əndətə seedii hə agyanəkəya? Waatə agi ɗa bapətisəma; taa wu patə agi dzənə aabiikii!”

27 Əŋki Yoohana, “Pooshi əndə ca upaa taa mi, madaamə Əntaŋfə vii ka ci səkii.

28 Unə də noonə nə nə ənji seedaaki, makə sətə bii nyi, əntaa \*Aləmasiihu nə nyi, amma kə sləkee ənji ka nyi zəku'i, taabu'u shinəkii.

---

**3:21 3.21** 1 Yooh. 2.4.    **3:22 3.22** 4.1-2.    **3:24 3.24** Mat. 4.12; 14.3.    **3:26 3.26** 1.29-34.    **3:27 3.27** 19.11; 1 Koor. 4.7; Ibər. 5.4.    **3:28 3.28** 1.20; Mal. 3.1; Mat. 11.10.

<sup>29</sup> Ma dagwa maɗanə, naakii nə maɗanə, amma ma guva, kəŋə nə ci abii dagwa maɗanə. Maɗa fii ci uura ŋga dagwa maɗanə, ka ɗanə nə ci moodasəka laŋə. Də ha'ə mbu'i moodasəkaaki ka shaŋə.

<sup>30</sup> Tyasə see a tsakə ci ɗa mēghərəvənə, naaki a ənya aaba'ə.”

### *Əndətə jima dadagyə*

<sup>31</sup> Ma əndətə jima dadagyə, kə palee ci taa ka mi patə. Ma əndətə ghənyi ənji də hanyinə, ŋga hanyinə nə ci, aɣyanə uushi'inə ŋga hanyinə wabənəkii əsə. Amma ma əndətə jima dadagyə, kə palee ci taa ka mi patə.

<sup>32</sup> Sətə nee ci, da sətə fii ci, cii kəya seeda. Amma pooshi əndə luuvə seedaakii.

<sup>33</sup> Taa wu luuvə seedaakii, də ətsə ha'ə ɓaarii ci oo'i, əndə gooŋga nə Əntaŋfə.

<sup>34</sup> Ma əndətə sləkee Əntaŋfə, wabənə ŋga Əntaŋfə cii kəya wabə, acii kə vii Əntaŋfə ka ci Ma'yanaakii laŋə ka shaŋə.

<sup>35</sup> Ma Əntaŋfə Dənə, kə uu'i ci Uuzənaakii, ca ba'avə patənə ŋga uushi'inə aaciikii.

<sup>36</sup> Taa wu vii gooŋga ka Uuzənəkii, tə'i ci da əpinə ŋga ca'ə ndəŋwə ndəŋwə. Taa wu təkuree ka fanə tə Uuzənəkii, paa ci ka upaa əpinə, amma aɣi mabətəsəkə ŋga Əntaŋfə ndzaanəkii.

---

**3:29 3.29** Mat. 9.15. **3:31 3.31** 8.23; 15.19; 1 Yooh. 4.5. **3:32 3.32** 3.11. **3:35 3.35** 5.20; 10.17; 13.3; 14.10; 17.2; Mat. 11.27; 28.18. **3:36 3.36** 3.16.

## 4

*Yeesu da mitə \*Samariya*

<sup>1</sup> Yoo, kə fii \*Farisanyinə oo'i, ma ənjitə ca nə'u tə Yeesu, ca dfa ka tii bapətisəma, kə palee ka ətə nga Yoohana.

<sup>2</sup> Ma Yeesu, ma ci saakii də ciinəkii, paa ci dɪi ka ənji bapətisəma, amma lyawarənaakii daadɪi ka tii.

<sup>3</sup> Makə mbu'i aalimə Yeesu nə sətə ci ənjə a baaba ha'ə, ca madə anə hanyinə nga Yahudiya, ca ənə saakii aanə hanyinə nga Galili.

<sup>4</sup> Ma taabu'u mbu'unəkii aanə hanyinə nga Galili, see a dzə ci danə hanyinə nga Samariya.

<sup>5</sup> Makə mbu'i ci aanə hanyinə nga Samariya, ca dzə aasəkə vəranə nga Sikarə. Ma vəranəkii, pooshi dzadə da babaratə shi Yakubu a vii ka uuzənaakii Yusufu.

<sup>6</sup> Tə'i gu'u ma'inə nga Yakubu davə. Makə zhaarə Yeesu acii wiinə, ca ndzaanə ama gu'u ma'inəkii. Ma mbu'i ci aa dəvə, uusəra takərə.

<sup>7</sup> Wata mitə Samariya a shi ka əgə ma'inə. Əŋki Yeesu ka ki, "Nɪi ka nyi ma'inə kaa nya sa."

<sup>8</sup> Ma saa'ikii, kə pyalə lyawarənaakii aasəkə vəranə ka ira zəma.

<sup>9</sup> Əŋki miitə ka ci, "Əndə Yahuda nə hə, nyi boo mitə Samariya nə nyi. Iitə daa kədiinəku ma'inə aciikya?" Ma bii ki ha'ə, acii ma \*Yahudiinə, pooshi tii ka adə zəmə ka ha rəŋwə da ənji Samariya.

---

**4:1 4.1-2** 3.22. **4:4 4.4** 4.9; Luka 9.52; 17.11,16; Slənə 8.4-25.

**4:5 4.5** 'Wat. 33.19; 48.22. **4:9 4.9** 2 Meem. 17.29-41; Ees. 4.1-3; Mat. 10.5; Luka 9.52-53.

10 Wata Yeesu a ba ka ki, “Maɗa kə shii hə viinə nga Əntaŋfə, ha shii taa wu nə əndənə ca kədii ma'inə aciiku, kaɗa hə kədii ma'iitə ca vii əpinə aciikii, ca vii ka hə.”

11 Əŋki miita, “Maləma, pooshi sə nga əlya də ma'inə aciiku. Wiinə əsə kurəŋə dərəva nə gu'u ma'iina. Da saŋə shii hə hatə cii kwa upaa ma'iitə ca vii əpina?”

12 Dzədzəshi'iniinə Yakubu vii keenə gu'u ma'iina. Ci saakii da manjeevənaakii da gəna əpinaakii patə, ganə njii təya sa ma'inə. Kə palee hə ka ci kwa?”

13 Yeesu a ba ka ki, “Taa wu sii ma'iitsa, ka ənənə nə meegiirənə ka ɗanə tə ci.

14 Amma taa wu sii ma'iitə nii kya vii ka ci, pooshi meegiirənə ka ɗanə tə ci ma'ə shaŋə. Ma ma'iitə nii kya vii ka ci, ka ndzaanə nə ci ashikii ka ginə nga ma'inə, ca vii ka ci əpinə nga ca'ə ndəŋwə ndəŋwə.”

15 Əŋki miita ka ci, “Maləma, vii ka nyi ma'iitsa! acii ga meegiirənə a ɗii tə nyi ma'ə, nya mbəɗə acii shinə ka əgə ma'inə aahanə.”

16 Əŋki Yeesu ka ki, “Duu ka 'wanə tə ŋgurəku, una shi da ci.”

17 Əŋki ki ka Yeesu, “Pooshi ŋgurəki.” Əŋki Yeesu ka ki, “Tə'i gooŋga ashiku makə bii hə pooshi ŋgurəku.

18 Tufə ɗii hə ŋguyirənə. Ma ŋgurətsə ɗii hə atsakii nga əna, əntaa ŋgurəku nga tantanyinə. Kə bii hə gooŋga.”

19 Əŋki miita, “Maləma, asee \*anabi nə hə.

---

4:10 4.10 4.26; 7.37. 4:12 4.12 8.53. 4:13 4.13-14 6.35; 7.37.

4:15 4.15 6.34. 4:19 4.19 9.17; Mat. 21.46.



20 Ma dzødzøshi'iniinø ønji Samariya, agyanø ginjuutsø njii tøya paslø tø Æntanfø. Amma ma unø Yahudiinø, ma cuuna ba, tyasø see dø Urusaliima paslø nø ønji tø ci.”

21 Yeesu a ba ka ki, “Mina, luuvø ka nyi, tø'i saa'i na shi øtø pooshi ønji na ndørø aanø ginjuutsa, taa dzønø aa Urusaliima ka paslønø tø Daadø.

22 Ma unø ønji Samariya, pooshi unø shii tø øndøtø cuuna paslø tø ci. Amma ma inø Yahudiinø, kø shii inø tø øndøtø ciina paslø, acii daciai Yahudiinø ci luupaanø a shi ka ønja.

23 Amma tø'i saa'i na shi, kø uugi saa'ikii mbu'yanø maa. Ma saa'ikii, ma ønji paslønø tø Daadø dø goonnga, ka paslønø nø tii tø ci dø ngeerønø nga Ma'yanaakii, tøya paslø tø ci dø goonnga makø sètø kadeesøkø ka ci. Tsarø nga ønjitø ci Daadø a moo tøya paslø tø ci.

24 Ma Æntanfø, Ma'yanø nø ci. See dø ngeerønø nga Ma'yanaakii paslønø ønji tø ci, tøya paslø tø ci dø goonnga.”

25 Ænki miitø ka ci, “Kø shii nyi ka shinø nø Mataføkii øtø ci ønja a 'wa Alømasiihu. Madfa kø shi ci, kadø nii køya Æarii keenø patønø nga uushi'inø.”

26 Yeesu a ba ka ki, “Wanyinø ca wafø da hø.”

27 Ma ca uudøpaa wafønø ha'ø, wata lyawarønaakii a ønya. Makø lapaa tii tø ci ka wafønø da miita, kø ðii ka tii ka sø nga

---

4:20 4.20 Dzøk. 12.5-14; Jab. 122.1-5. 4:22 4.22 Isaa. 2.3; Oob. 17; Rooma 9.3-4. 4:23 4.23-24 3.3-8; 2 Koor. 3.17; Fil. 3.3. 4:25 4.25 1.41; 4.29; 7.26; 11.27. 4:26 4.26 9.37.

hurëshishinë. Amma pooshi ëndë agitii lëgyui ka mitë tafa mi cii ta uudë, taa lëgwanë ka Yeesu, tafa ka mi cii këya wabë da ki.

<sup>28</sup> Wata miitë a bwasee ka uuda ma'inatë ama gu'u ma'iita, kya palë aasëkë vëranë, kya dzë ka banë ka ënji, ënki ki,

<sup>29</sup> “Shoomë, nda neemë ka ëndë baabagi ka nyi patënë nga sëtë shi nya d'aadii. Matuu ci në Alëmasiihu nii?”

<sup>30</sup> Makë fii ënji ha'ë, wata tëya madë, tëya palë ka lanë të Yeesu.

<sup>31</sup> Ka saa'ikii ha'ë, wata lyawarënaakii a ba ka ci, ënki tii, “Malëma, wiinë zëmë, zëmuu.”

<sup>32</sup> Amma ca ba ka tii, “Ma nya, të'i zëmaaki nga zëmënë ëtë pooshi unë shii tsarëkii.”

<sup>33</sup> Wata lyawarënaakii a wabë ahadatii, ënki tii, “Të'i ëndë kira ka ci zëmë kwa?”

<sup>34</sup> Ənki Yeesu ka tii, “Ma zëmaaki, ci në d'a sëtë ci Əndëtë slëkee ka nyi a moo nya d'a, nya mbu'utëgi dë slënaakii.

<sup>35</sup> Pooshi unë agi banë, mbëd'faanë lëgidë ənfwadë kaa ənjë a slënë cifanë kwa? Amma wanyinë ka banë koonë, tsaamëmë nga'ë asëkë rë, kë uugi cifanë d'anë.

<sup>36</sup> Ma ëndë slënë cifanë, kë uugi ci nee ka bwatya nga slënaakii. Agi kiranë në ci ënji kaa tëya upaa əpinë nga ca'ë ndəjwə ndəjwə. Acii ha'ë, ma ëndëtë sha lëgii da ëndëtë ca slënë cifanë, ka d'anë në tii manjushinë kyakya'ë.

---

**4:29 4.29** Mat. 12.23.      **4:34 4.34** 6.38; 8.28; 12.49-50; 14.31; 15.10; 17.4.      **4:35 4.35** Mat. 9.37; Sëniinë 14.14-20.

<sup>37</sup> Goonnga nē sətə ci ən̄jə a ba, ‘tsan̄jə nē əndə ləganə, tsan̄jə nē əndə slənə cifanə.’

<sup>38</sup> Ma nya, kə sləkee nyi koonə, koonə slənə cifanə asəkə rətə pooshi unə sha slənyi davə; hara ən̄ji slənyi davə. Ma unə, agi upaa nuunə bwatya nga slənətii.”

<sup>39</sup> Ma asəkə vərəata, ən̄ji Samariya lan̄jə vii goonnga ka ci putə nga wabənə nga miita ətə bii kya, “Kə baabagi ci ka nyi patənə nga uushi’iitə shi nya dfaadii.”

<sup>40</sup> Makə shi tii aabii Yeesu, təya kədii tə ci kaa ca banee da tii. Wata təya banee bəra’i.

<sup>41</sup> Lan̄jə əsə nē hara ən̄ji vii goonnga putə nga wabənaakii.

<sup>42</sup> Əŋki tii ka miita, “Əntaa putə nga wabənaaku ciina vii goonnga ma’ə. Acii inə də neenə na, kə fii inə amakii, kə shii inə əsə, ci weewee nē Maluu nga \*duuniya.”

*Mbəd’əpaanə nga Yeesu də uuzənə nga əndə’i gawa*

<sup>43</sup> Ma daba’ə baneenaakii bəra’i davə, ca madə, ca palə aanə hanyinə nga Galili.

<sup>44</sup> Acii ci saakii kə bii ci, pooshi ən̄ji ka dūunətənə tə \*anabi gakii də vərə.

<sup>45</sup> Makə mbu’i ci aanə hanyinə nga Galili, kə liwə ən̄ji Galili tə ci, acii kə shi təya nee ka slənaakii də Urusaliima agi kumənə nga Pasəka. Acii tii maa, kə gi tii ka kumənəkii.

<sup>46</sup> Wata ca ənə aa Kana anə hanyinə nga Galili, hatə shi ca zhi’wee ka ma’inə ka ma’i inaba.

Ma ka saa'ikii, tә'i әndә'i maḏuunә әndә  
 җга җgwamәna, әtә dii uuzәnaakii gwakә dә  
 Kafarәnahumә.

<sup>47</sup> Makә fii ci oo'i, kә shi Yeesu daga anә  
 hanyinә җга Yahudiya aanә hanyinә җга Galili,  
 wata ca dzә aabiikii ka kәdiinә tә ci kaa ca dzә  
 ka mbәdәpaa ka ci dә uuzәnaakii, acii ama wu  
 nә uuzәnәkii.

<sup>48</sup> Әҗki Yeesu ka ci, "See maḏa nee unә ka  
 sә җга hurәshishinә zәku'i, taabu'u vii nuunә  
 gooҗga dii әna."

<sup>49</sup> Әҗki gawәtә ka ci, "Maḏuuna, shiwa taabu'u  
 әntәnә uuzәnaaki."

<sup>50</sup> Yeesu a ba ka ci, әҗki ci, "Duu saaku. Kә  
 mbә'i uuzәnaaku." Kә luuvә әndәtә oo'i, gooҗga  
 nә sәtә bii Yeesu ka ci, wata ca palә saakii.

<sup>51</sup> Ma ci ma'ә ka dzәnә a rәgwa, wata kә  
 lapaa maviinaakii tә ci, әҗki tii ka ci, "Kә mbә'i  
 uuzәnaaku."

<sup>52</sup> Ca lәgwa ka tii, tаḏa җgutә saa'i 'watәgi  
 ci upaa mbәdәnә. Әҗki tii ka ci, җга  
 mbәdә gwaҗaanә җга uusәra әpiggi tsәfәnә җга  
 shishinәkii.

<sup>53</sup> Wata dii uuzәtә a buurәtә oo'i, weewee agi  
 saa'ikii bii Yeesu ka ci, "Kә mbә'i uuzәnaaku."  
 Wata tii da yaakii patә, kә vii tii gooҗga ka Yeesu.

<sup>54</sup> Әtsә nә bәra'inә җга slәnә sә җга  
 hurәshishiitә dii Yeesu anә hanyinә җга Galili  
 әnyanaakii danә hanyinә җга Yahudiya.

## 5

*Mbədəpaanə nga Yeesu də mahurəməsə ənda*

<sup>1</sup> Ma daba'ə ətsa, tə'i kumənə nga \*Yahudiinə də Urusaliima. Wata Yeesu a madə, ca palə aadəvə.

<sup>2</sup> Ma davə asəkə vərana, tə'i ma'inə kədəhə da uura mayi nga vəranə ətə ci ənjə a 'wa uura mayi nga bagiinə. Ma ma'iitsa, Beetasəda ci ənjə a 'wa də uura \*Ibəraaniya. Tə'i ədzəwanyinə tufə davə.

<sup>3</sup> Ma atsakii, tə'i mabərəhə ənji lanə pərəbə pərəbə, muurəfinə da mahurəməsə ənja, da mabiiyi ənja. [Waatoo, ka gəra gwazənə nga ma'inəkii nə tii.

<sup>4</sup> Acii anəkii anəkii nə malaa'ika nga Slandanə ka dzəgərənə aagi ma'inəkii ca gwazee. Madə kə gwazee ci, ma mabərəhə əndətə 'watəgi dzəgərənə aagi ma'inəkii, ka mbədənə nə ci acii taa ngutə tsarə nga bwanea ca də tə ci.]

<sup>5</sup> Tə'i əndə'i əndə davə, fəzə makkə pu'unə aji tighəsə nə ci gwakə ka bwanea.

<sup>6</sup> Wata Yeesu a lapaa tə ci davə pərəbə, kə shii Yeesu lanənə nga fəzətə dīi ci makə gwakə ci ka bwanea. Wata ca ləgwa ka ci, “Nga'ə ka hə kaa ha mbədə kwa?”

<sup>7</sup> Əŋki əndə bwaneatə ka ci, “Daada, madə kə gwazee ənji ka ma'inə, pooshi əndə ngərəgərənə tə nyi aagikii. Ma nya də gazhi'waanə nga dzəgərənə aagikii, wata əndə'i əndə a takəŋwagərə ka nyi.”

<sup>8</sup> Yeesu a ba ka ci, “Madətə, ngəruu ədzaaku, ha wii.”

9 Pii wata ɛndɛtɛ a mbɛdɛgi; ca fuudɛtɛ ɛdzaakii, ca 'watɛgi wiinɛ. Asee ma uusɛrakii, \*uusɛra nɛga ɛpisɛka.

10 Wata ɛnki Yahudiinɛ ka ɛndɛtɛ, “Uusɛra nɛga ɛpisɛkɛ ɛnshinɛ, pooshi \*bariya kapaa ka hɛ rɛgwa nɛga wiinɛ da i ɛdzaaku.”

11 ɛnki ɛndɛtɛ ka tii, “ɛndɛtɛ mbɛdɛpaɛ dɛ nyi bii ka nyi, fuudɛtɛ ɛdzaaku, ha wii.”

12 ɛnki tii ka ci, “Wu sanɛ nɛ ɛndɛtɛ bii ka hɛ, fuudɛtɛ ɛdzaaku, ha wiya?”

13 Amma ma ɛndɛtɛ mbɛdɛpaɛgi Yeesu tɛ ci, pooshi ci shii tɛ Yeesu, acii kɛ itɛgi Yeesu saakii, makɛ dɛi ci lanɛ dɛrɛva nɛ ɛnji davɛ.

14 Ma daba'ɛ ha'ɛ, wata Yeesu a lapaa tɛ ɛndɛtɛ asɛkɛ yi nɛga ɛntanɛfɛ, ɛnki ci ka ci, “Fatɛ nɛga'ɛ, wiitɛ kɛ mbɛ'i hɛ. Ga ha slɛnɛ 'waslyakɛnɛ ma'ɛ, acii ga sɛtɛ palee ka ɛtsɛ a dɛi tɛ hɛ.”

15 Wata ɛndɛtɛ a palɛ, ca dzɛ ka banɛ ka Yahudiinɛ oo'i, Yeesu mbɛdɛpaɛ dɛ ci.

16 Makɛ fii tii ha'ɛ, wata tɛya ndzanɛ dɛ rɛgwa nɛga cibɛnɛ dɛ Yeesu. Acii agi uusɛra nɛga ɛpisɛkɛ mbɛdɛpaɛ ci dɛ ɛndɛta.

17 Amma Yeesu a ba ka tii, “Ma Daadɛ, ca'ɛ ɛndzɛ'i nɛ ci agi slɛna. Nyi maa, agi slɛnɛ nɛ nyi.”

18 Ma wabɛtsa, ci uudee ka madɛe ka hanɛkala nɛga Yahudiinɛ, tɛya alɛ rɛgwa nɛga bɛlɛginɛ tɛ ci. Acii ɛntaa wata uusɛra nɛga ɛpisɛkɛ tanɛgi ci tanɛ. Amma kɛ dɛegi ci ka naakii nɛ mbɛrɛ

---

**5:9 5.9** 5.16,18; 7.21-22; 9.14; Mar. 2.27-28. **5:10 5.10** Shig. 20.8-10; Irim. 17.21-22. **5:13 5.13** 6.15; 11.54; 12.36; Mat. 8.18; 13.36. **5:14 5.14** Mat. 9.2; Yak. 5.16. **5:15 5.15** 9.11.

mbərə da Əntanƣə, acii kə bii ci Dii nə Əntanƣə.  
\*

*Baawəda nga \*Uuzənə nga Əntanƣə*

<sup>19</sup> Wata Yeesu a ba ka tii, əŋki ci, “Tantanyinə cii kya ba koonə, pooshi Uuzənə nga Əntanƣə ka da uushi agi hiimaakii tanə, see sətə nee ci Dii a slənə, ci slənənəkii naakii.

<sup>20</sup> Acii ma Dənə, kə uu'i ci tə Uuzənaakii, ca baarii ka ci patənə nga sətə cii kəya slənə ci saakii. Slənətə palee ka ətsə maa nii kəya baarii ka ci, ka danə koonə ka sə nga hurəshishinə əsə.

<sup>21</sup> Makə sətə ci Dənə a madee ka maməətə əŋji, ca vii ka tii əpinə, ha'ə viinə Uuzənaakii əpinə ka ənjitə cii kəya moo təya upaa əsə.

<sup>22</sup> Pooshi Dii ka la gəŋwanə taa ka wu ci saakii. Amma kə vii ci ka Uuzənaakii baawəda ka şanəŋ nga da gəŋwanə.

<sup>23</sup> Ma dii ci ha'ə, kaa taa wu patə a dūunətə tə Uuzənaakii makə sətə ci təya dūunətə tə ci. Taa wu patə təkuree ka dūunətə tə Uuzənaakii, pooshi ci dūunətə tə Dii ətə sləkee ka ci ətsa.

<sup>24</sup> “Tantanyinə cii kya ba koonə, taa wu patə fii wabənaaki, ca vii goŋga ka Əndətə sləkee ka nyi, ka upaanə nə ci əpinə nga ca'ə ndəŋwə

---

\* **5:18 5.18** bələginə: Mat. 14.5; Yooh. 7.1,25; 8.37,40; 11.53; Yeesu da Dii: 1.34; 3.35; 8.16-19; 10.17-18,29-38; 14.8-11,20,28; 15.9-10; 16.27-28; da purəŋanə 17. **5:19 5.19** 1.34. **5:20 5.20** 3.35. **5:21 5.21** Rooma 4.17; Af. 2.5; Yooh. 11.25. **5:22 5.22** 3.18; 5.27,30; 9.39; 12.47-48; Slənə 10.42; 1 Yooh. 2.28. **5:23 5.23** Fil. 2.10-11.

ndəŋwə. Pooshi ənji na la ka ci gəŋwanə, amma kə pitəgi ci dagi wa, ca shi ka upaa əpinə.

<sup>25</sup> Tantanyinə cii kya ba koonə, tə'i əndə'i saa'i na shi, kə uugi mbu'yanə maa, waatoo saa'itə nə maməətə ənjə a fa wabənə ŋga Uuzənə ŋga Əntanƒə. Ma ənjitə fii, təya luuvə, ka upaanə nə tii əpinə.

<sup>26</sup> Makə sətə dīi Daadə, ci nə rəgwa ŋga əpinə, ha'ə kavə ci tə Uuzənaakii kaa ca ndzaanə ka rəgwa ŋga əpinə əsə.

<sup>27</sup> Ca vii ka ci baawəda ŋga la gəŋwanə əsə, acii Uuzənə ŋga ənda nə ci.

<sup>28</sup> Ga ca ndzaa koonə ka sə ŋga hurəshishinə. Acii agi shinə nə saa'i ətə nə patənə ŋga maməətə ənjə a fa uurakii,

<sup>29</sup> təya madə asəkə gu'unyinatii. Ma ənjitə slənyi ŋga'ə, ka shiginə nə tii, təya upaa əpinə. Ma ənjitə slənyi bwayakii əsə, ka shiginə nə tii, ənjə a vii ka tii ma'inə.”

### *Seedanə agyanə Yeesu*

<sup>30</sup> “Ma nyi, pooshi nyi da baawəda ŋga ɗa taa mi nyi saaki. Makə sətə bii Əntanƒə ka nyi, ha'ə cii kya la gəŋwanə. Də gooŋga nə la gəŋwanaaki, acii əntaa sətə kadeesəkə ka nyi cii kya ɗa, amma sətə ci Əndətə sləkəe ka nyi a moo.

<sup>31</sup> “Maci nyi ca wabə agyanə naaki na, kadfa pooshi unə ka ŋgərənə ka gooŋga.

---

**5:24 5.24** 3.16; 5.22; 6.35; 8.51; 10.28; 11.25-26; 14.6; 17.2; 20.31; 1 Yooh. 2.25; 3.14. **5:25 5.25** 11.43; Mar. 5.41; Luka 7.14. **5:26 5.26** 1.4. **5:29 5.29** 11.24. **5:30 5.30** 4.34. **5:31 5.31-32** 5.36.



<sup>32</sup> Tə'i əndə'i əndə ca wabə ka madəba maki. Kə shii nyi əsə, ma wabəətə cii kəya wabə agyanəki, tantanyinə.

<sup>33</sup> Unə də nuunə maa, kə sləkee unə ka ənji aabiikii, waatoo aabii Yoohana. Kə bagi ci koonə gooŋga agyanəki.

<sup>34</sup> “Ma nyi, mandzaamə tyasə see a wabə əndə shiŋkinə ka madəba maki. Ma wabi nyi agyanə Yoohana, koonə shii upaa luupaanə.

<sup>35</sup> Ma Yoohana, makə garəkuwa nji ci, ca hənə, ca dzə də bərənə. Kə kadeesəkə koonə nə bərənaakii ŋga uundzə saa'i.

<sup>36</sup> Amma tə'i əndə'i seedaaki ətə palee ka seedanə ŋga Yoohana agyanəki. Sənə cii kya slənə nə seedaaki, waatoo slənənə vii Daadə ka nyi kaa nya mbu'utəgi, ci ca wabə agyanəki, ca baarii oo'i, Daadə sləkee ka nyi.

<sup>37</sup> Ma Daadə ətə sləkee ka nyi əsə, agi seedanə nə ci agyanəki ci saakii. Amma pooshi unə sha nee ka ci taa fa uurakii shaŋə.

<sup>38</sup> Pooshi unə agi dəkəpaa wabənaakii a ədzəmuunə, acii pooshi unə vii gooŋga ka əndətə sləkee ci.

<sup>39</sup> Taa guci patə nuunə agi janŋa malaaba ləkaləkatə, acii kə luuvuunə oo'i, ka upaanə nuunə əpinə ŋga ca'ə ndəŋwə ndəŋwə agikii. Ma malaaba ləkaləkatətsa, agyanəki cii kəya wabə.

<sup>40</sup> Patə da ha'ə, wiinə kə naanagyuunə ka shinə aabiiki, koonə shii upaa əpinəkii.

---

**5:33 5.33-34** 1.15,19,34. **5:36 5.36** 10.25,38; 14.10-11; 15.24,27.  
**5:37 5.37** 1.34; Shig. 20.19; Dzək. 4.12. **5:38 5.38** 16.9. **5:39**  
**5.39** Luka 24.27,44; Slənə 13.27; 17.11; 2 Tim. 3.15-16; 1 Piita 1.10-11.

<sup>41</sup> “Ma nyi, əntaa dʉunətənə n̄ga əndə shiŋkinə tə nyi cii kya alə.

<sup>42</sup> Kə shii nyi taa n̄gutə tsarə n̄ga ənji nuunə, pooshi uufənə tə Əntan̄fə a ədzəmuunə.

<sup>43</sup> Ma nya, də baawəda n̄ga Daadə shi nyi, amma pooshi unə liwə tə nyi. Amma wiinə əsə, mada shi əndə'i əndə də baawədaakii saakii, ka luunə nuunə tə ci.

<sup>44</sup> Ma unə, agi dəlaginə nuunə də noonə nə ahadoonə səgoonə. Amma ma dəlaginə n̄ga Əntan̄fə duunə, pooshi unə agi da gazhi'waanə n̄ga alənə. Makə ha'ə d̄ii əna, iitə d̄ii mbee nuunə ka vii ka nyi goon̄ga?

<sup>45</sup> “Goonə n̄gərə ɔo'i, nyi na kərə gəŋwanə goonə aakəŋwacii Daadə. Ma ətsa, Muusa ətə kii unə noonə nə agyanəkii na kərə gəŋwanə goonə.

<sup>46</sup> Acii maci də tantanyinə vii unə goon̄ga ka Muusa, kadə kə vii unə ka nyi goon̄ga, acii agyanəki nyaahə ci.

<sup>47</sup> Makə d̄ii ci pooshi unə luuvə sətə nyaahə ca, iitə d̄ii mbee nuunə ka luuvə sənə cii kya ba?”

## 6

*Adəvənə n̄ga Yeesu ka ənji dəbu'u tufə  
(Mat. 14.13-21; Mar. 6.30-44; Luka 9.10-17)*

<sup>1</sup> Ma daba'əkii, Yeesu a madə, ca palə aa tan̄əgi uunəvə n̄ga Galili, waatoo uunəvə n̄ga Tibeeriya makə sətə ci ənjə a 'wa uunəvəkii.

---

5:41 5.41 7.18.    5:44 5.44 5.41.    5:45 5.45 Džək. 31.24-29.  
5:46 5.46 Džək. 18.15,18; Luka 24.27; Yooh. 6.14; Slənə 3.22;  
7.37.    5:47 5.47 Luka 16.29-31.

<sup>2</sup> Dabaala a dzə də nə'unə tə ci, acii kə nee tii ka sə ŋga hurəshishiitə cii kəya daada, waatoo mbəədfəpaa də ənji bwanea.

<sup>3</sup> Makə mbu'i Yeesu aadəvə, ca ndərəgi aanə dāŋgəra, ca ndzaanə dasə davə tii da lyawarənaakii.

<sup>4</sup> Ma saa'ikii, kə uugi uusəra ŋga \*Pasəka mbəshanə, waatoo kumənə ŋga \*Yahudiinə.

<sup>5</sup> Makə caamə Yeesu, ma ca nee, dabaala a shi aabiikii, ca ləgwa ama Filibusə, “Da dzənaamə ka upaa zəmətə ca zəməma ka patənə ŋga ənjitsa?”

<sup>6</sup> Ma bii ci ətsə ha'ə, kaa ca shii təbətənə tə Filibusə. Acii ma Yeesu, kə shii ci sətə nii kəya da.

<sup>7</sup> Əŋki Filibusə ka ci, “Ma sətə ca əhətə tə ənjitə patə taa gi'u gi'u, ka dānə nə kwaɓa ŋga zəməkii palee ka \*hwaslə gya'ə bəra'i.”

<sup>8</sup> Əndə'i əndə agi lyawarənaakii, waatoo Andərawəsə ndzəkəŋuci Simoonə Piita, a jikəvə ka ci, əŋki ci: \*

<sup>9</sup> “Tə'i uuzənə ganə, tə'i buroodi† tufə ba'ə hərəfinə bəra'i aciikii. Amma kə shii nyi, pooshi ka mbu'unə ka ənjitə patə.”

<sup>10</sup> Yoo ma dava, tə'i kuzhinyinə laŋə. Əŋki Yeesu ka lyawarənaakii: “Bamə ka ənji, wa təya ndzaanə.” Wata ənjitə a ndzaanə patə. Kə mbu'i bahə dəbu'u tufə nə ŋguyirənə ahadatii.

---

**6:2 6.2** Mat. 6.25; Yooh. 2.23.    **6:3 6.3** Mat. 5.1; 15.29; Mar. 3.13; 6.46; Luka 22.39.    **6:4 6.4** 2.13.    \* **6:8 6.8** Andərawəsə: 1.40; 12.22; Mat. 4.18; Mar. 13.3.    † **6:9 6.9** Ma burooditsa, də əndə'i hi'u uushi dīi ənji ətə ci əŋjə a uuzə anə hanyinə ŋga Isərayiila.

11 Wata Yeesu a ngərə burooditə, ca kuyirii tə ɔntaɲfə, ca baatsəpaa, əɲjə a təkəpaa ka əɲjitə dasə dasə gatə. Ha'ə dʒii ci də hərəfinə əsə. Wata təya adə makə sətə mwayi tii.

12 Makə agi tii, əburi tii, əɲki ci ka lyawarənaakii, “Tsəkətəmə ətə mbaadaanə patə, acii gaama saawee ka zəma.”

13 Wata təya tsəkətə patə, təya naanagi dəvə pu'u aji bəra'i də ətə mbədaanə ama burooditə tufə ətə agi əɲja.

14 Makə nee əɲjitə davə ka sə ŋga hurəshishiitə dʒii Yeesu, əɲki tii: “Ma əndətsa, ci nə anabitə bii əɲji na shi aasəkə duuniya.”

15 Amma ma Yeesu, kə shii ci oo'i, ŋga'ə ka tii nə shinə ka kəsənə tə ci, kaa təya shii dəkəvənə tə ci tyasə ka ŋwaɲwa. Wata ca madə, ca tsakə ndərənə saakii aanə dʒaŋgərə ci daanəkii.

*Wiinə ŋga Yeesu anə ma'inə*

*(Mat. 14.22-33; Mar. 6.45-52)*

16 Makə dʒii kədəwanə, lyawarənaakii a madə, təya əntsahəgərə aama uunəva,

17 təya ndərəvə aasəkə kumbawala, təya taɲə aadə Kafarənahumə. Kə uugi ha dʒanə təkə təkə, amma ma'ə Yeesu mashimə aabiitii.

18 Ma saa'ikii, mandalə mədə a kya, ca gwazee ka ma'inə purətə.

19 Tii kə uugi dzənə bahə kiloomeeta tufə taa kuwa, wata təya nee ka Yeesu ca wii anə ma'inə, ca dzə aabiitii, təya ŋgwaləgi ka shaɲə.

20 Əɲki ci ka tii, “Goona ŋgwalə, nyi əna.”

21 Makə fii tii ha'ə, kə liwə tii tə ci də moodasəkə aasəkə kumbawala. Pii wata kumbawalə a mbu'u aama ndzaŋa ŋga hatə njii təya dzə aadəvə.

*Alənə ŋga ənji tə Yeesu*

22 Ma ka pukyatə hakii, ma ənjitə atanəgi uunəva, kə paaratəgi tii oo'i, rəŋwə nji kumbawalə davə, kə shii tii, ma saa'itə pyalə lyawarənaakii satii, pooshi Yeesu ŋgirə da i ci aasəkə kumbawaləkii, tii daanətii pyalətii.

23 Wata hara kumbawalənyinə a shi aahatə də Tibeeriya, waatoo hatə shi Slandanə a kuyirii tə Əntanƣə agyanə zəma, kaa ənjə a adə.

24 Ma nee dabaala pooshi Yeesu davə taa lyawarənaakii əsə, pooshi tii davə, təya ndərə kumbawalənyiita, təya palə aa Kafarənahumə ka alənə tə ci.

*Burooditə ca vii əpinə nə Yeesu*

25 Makə lapaa ənji tə Yeesu a tanəgi uunəva, əŋki tii ka ci, "Maləma, guci daa shi hə aahana?"

26 Əŋki Yeesu ka tii, "Tantanyinə cii kya ba koonə, ma cuuna alə tə nyi, acii agyuunə buroodi, una əburə, əntaa paaratəginə paaratəgyuunə də da sə ŋga hurəshishinaaki.

27 Goona slənə ka upaa də zəmətə ca saawagi, amma slənəmə ka upaa də zəmətə ca mbu'u ca'ə ka əpinə ŋga ca'ə ndəŋwə ndəŋwə. Ətsə nə zəmətə nə nyi \*Uuzənə ŋga ənda a vii koonə, acii ma nya, Əntanƣə Daadə baarəgi paŋgəranə oo'i Uuzənaakii nə nyi."

28 Tøya lægwa ka ci, əŋki tii, “Mi daniinə, keena shii slənə sətə ci Əntaŋfə a moo ina sləna?”

29 Yeesu a ba ka tii, “Ma sətə mwayi Əntaŋfə una da, viimə gooŋga ka əndətə sləkee ci.”

30 Əŋki tii, “Ŋgutə sə ŋga hurəshishinə dʌnəku, keena nee, ina vii ka hə gooŋga? Tə'i kwa?”

31 Ma dzədzəshi'iniinə, kə agi tii \*mana agi bilinə, makə sətə bii malaba ləkaləkətə: Dadagyə vya ci ka tii zəmə kaa tøya adə.”

32 Yeesu a ba ka tii, əŋki ci, “Tantanyinə cii kya ba koonə, əntaa Muusa vya koonə zəmə dadagyə. Daadə vya koonə tə tantanyitə zəmə dadagyə.

33 Acii ma zəmətə vii Əntaŋfə ka ənja, ci nə əndətə jima dagyə, ca vii əpinə ka \*duuniya.”

34 Wata tøya kədii aciikii, əŋki tii, “Maduuna, vii keenə zəmətsə taa guci patə.”

35 Əŋki Yeesu ka tii, “Nyi nə zəmətə ca vii əpinə ka ənja. Ma əndətə shi aabiiki, pooshi madəfənə ka dʌnə tə ci shaŋə. Ma əndətə vii ka nyi gooŋga, pooshi meegiirənə ka dʌnə tə ci shaŋə.

36 Yoo, kə bii nyi koonə, kə nee unə ka nyi, amma pooshi unə vii ka nyi gooŋga.

37 Taa wu patə ətə vii Daadə ka nyi, ka shinə nə ci aabiiki. Ma əndətə shi əsə, paa nyi ka kaareenə ka ci shaŋə.

---

6:29 6:29 2.23. 6:31 6:31 Jab. 78.24; Shig. 16.4.31; Yooh. 6.49. 6:33 6:33 6.41,51. 6:34 6:34 4.15; Mat. 6.11. 6:35 6:35 4.13-14; 6.48-58; 7.37. 6:36 6:36 16.9; 20.29. 6:37 6:37 17.2,24.

<sup>38</sup> Acii, ma shinaaki dadagyə, əntaa ka slənə sətə mwayi maki, amma ka slənə sətə mwayi ma nga Əndətə sləkee ka nyi.

<sup>39</sup> Ma sətə ci Əndətə sləkee ka nyi a moo, wa nya kəsətə təḡə təḡə ka ciinə tə ənjitə vii ci ka nyi, acii ga taa wu agitii a ḡusləgi a rəgwa, ka madee nə nyi ka tii da i əpinə uusəra nga muudinə.

<sup>40</sup> Ma sətə ci Daadə a moo, patənə nga ənjitə nee ka nyi Uuzənaakii, təya vii ka nyi gooḡga, ka upaanə nə tii əpinə nga ca'ə ndəḡwə ndəḡwə. Ka madeenə nə nyi ka tii da i əpinə uusəra nga muudinə.”

<sup>41</sup> Makə fii \*gayinə nga Yahudiinə bii ci oo'i, ci nə zəmətə jima dadagyə, wata təya 'watəgi ḡgəərə ma.

<sup>42</sup> Əḡki tii, “Əntaa Yeesu uuzənə nga Yusufu ətsa, anii əntaa ca? Kə shii amə tə dii da məci. Aa iitə dii banəkii əndzə'i oo'i, dadagyə jima ca?”

<sup>43</sup> Əḡki Yeesu ka tii, “Bwaseemə ka ḡgəərə ma ahadoonə.

<sup>44</sup> Ma nyi, Daadə sləkee ka nyi. Pooshi əndə ca shi aabiiki mad'aamə ci kə kavə tə ci kaa ca shi. Ma nyi, ka madeenə nə nyi ka ci da i əpinə uusəra nga muudinə.

<sup>45</sup> Kə nyaahə anabinyinə oo'i: 'Taa wu patə, ka dzəgunətənə nə Əntaḡfə ka ci.' Ci dii cii kya ba koonə, taa wu patə fii sətə jigunyi Daadə ka ci, ca luuvə, ci shi aabiiki ətsa.

---

**6:38 6.38** 4.34; Mat. 26.39. **6:39 6.39** 10.28; 17.12; 18.9. **6:40 6.40** 5.24; 6.44,54; 11.24. **6:42 6.42** Mat. 13.55. **6:45 6.45** Isaa. 54.13.

<sup>46</sup> Ma sətə cii kya moo banə, pooshi əndə sha nee ka Daadə. See əndətə shi daciikii tanə nee ka ci.

<sup>47</sup> Tantanyinə cii kya ba koonə, ma əndətə vii goonğa ka nyi, tə'i ci da əpinə nğa ca'ə ndənjwə ndənjwə.

<sup>48</sup> Nyi nə zəmətə ca vii əpinə.

<sup>49</sup> Ma dzədzəshi'inuunə ətə agi \*mana agi bilinə, kə mətətəgi tii.

<sup>50</sup> Amma, ma zəmətə jima dadagyə, tsanjə nə ci. Taa wu patə agi, paa ci ka əntənə.

<sup>51</sup> Nyi nə zəmətə ca vii əpinə ətə jima dadagyə. Tada wu patə agi zəmənə, ka ndzaanə nə ci da i əpinə ka ca'ə ndənjwə ndənjwə. Ma zəmətsa, luu nğa shishinəki ətə nii kya vii kaa \*duuniya a upaa əpinə nğa ca'ə ndənjwə ndənjwə.”

<sup>52</sup> Ma sətə bii Yeesu, kə zhima tə \*gayinə nğa Yahudiinə asəkətii ka shanjə, wata təya ndzanə madee ka mabizhinə ahadatii, əŋki tii, “Iitiitə daa viinə əndətə kaamə luu nğa shishinəkii, kaama tsəba?”

<sup>53</sup> Yeesu a ba ka tii, “Tantanyinə cii kya ba koonə, mada pooshi unə cibə luu nğa shishinə nğa \*Uuzənə nğa ənda, una sa idənaakii, pooshi unə ka ndzaanə da i əpinə.

<sup>54</sup> Tada wu cibə luu nğa shishinəki, ca sa idənaaki, tə'i ci da əpinə nğa ca'ə ndənjwə ndənjwə. Ka madeenə nə nyi ka ci da i əpinə uusera nğa muudinə.

<sup>55</sup> Acii ma luu nğa shishinəki, tantanyitə zəma nə ci. Tantanyitə sə nğa sanə nə idənaaki əsə.



56 Tada wu cibè luu nga shishinèki, ca sa idènaaki, lèbè nè ci da nyi, ha'è nè nyi èsè, lèbè nè nyi da ci.

57 Aci Daadè slèkee ka nyi. Ma ca, Èndè vii èpinè nè ci. Daciikii d'ii nyi da i èpinè amaki èsè. Ha'è èsè, ma èndètè cibè luu nga shishinèki, ka upaanè nè ci èpinè daciiki.

58 Ètsè d'ii nè zèmètè jima dadagyè. Èntaa makè zèmètè shi dzèdzèshi'inuunè a agi. Aci ma t'èya, kè m'èèt'ègi tii. Ma èndètè agi zèmèna, ka ndzaanè nè ci da i èpinè ka ca'è ndèjwè ndèjwè."

59 Ma wab'èèt'sè bii Yeesu, ci agi dzègunèné ka ènji asèkè kuvè d'è'wa dè Kafarènahumè bii ci ha'è.

*Wab'èèt'sè ca vii èpinè ka ca'è ndèjwè ndèjwè*

60 Makè fii ènji nè'unè t'è Yeesu sètè baabii ci, lanjè agitii bii, "Ma dzègun'ètsa, ndalè ka shanjè, ndalè ka liminè nga ènda."

61 Taa ngahi pooshi ènji bagi ka Yeesu aamakii, amma kè shii ci oo'i agi ng'èèrè ma nè tii agyanè ètsa. Wata ènki ci ka tii, "Iitè daa, kè biipaa koonè sèkè nè ètsè kwa?"

62 Iitè d'ii ba nuunè mad'a nee unè Uuzèné nga èndè a ndèrè aadègyè ka hatè shi ca nji dava?"

63 Ma'yanè nga Èntanj'è ca vii èpinè, pooshi nafalè nga baaw'èda nga èndè shinj'kinè taa gi'u. Dagi wab'èèt'sè wabi nyi koonè ci ènjè a upaa èpiinè da Malaaba Ma'yanè.

64 Amma t'è'i hara ènji ahadoonè ètè pooshi vii ka nyi goonja." Ma bii ci ha'è, aci daga

ka 'watəginə shii ci tə ənjitə pooshi na luuvə wabənaakii. Kə shii ci əndətə na vii tə ci ka kəsənə əsə.

<sup>65</sup> Ca tsakə banə, əŋki ci, “Putə ŋga ətsə ha'ə bii nyi koonə oo'i, pooshi əndə ca shi aabiiki, madaamə Daadə kə kavə tə ci, kaa ca shi.”

<sup>66</sup> Putə ŋga ətsə ha'ə, laŋə agi ənji nə'unə tə Yeesu bwasee ka nə'unə tə ci, təya palə satii.

<sup>67</sup> Wata ca ləgwa ama lyawarənaakii, əŋki ci, “Ya unə əsa, ŋga'ə koonə nə palənə səgoonə kwa?”

<sup>68</sup> Simoonə Piita a ba ka ci, “Slandana, aabii wu dzəniina? Amaku nə wabənə ətə ca vii əpinə ŋga ca'ə ndəŋwə ndəŋwə.

<sup>69</sup> Ma inə, kə vii inə ka hə goonŋa, kə shii inə əsə oo'i, hə nə malaaba əndətə shi daciai Əntaŋfə.”

<sup>70</sup> Əŋki Yeesu ka tii, “Nyi ta'i tuunə unə pu'u aji bəra'i, amma ma əndə rəŋwə ahadoonə, \*Seetanə nə ci.”

<sup>71</sup> Agyanə Yahuda uuzənə ŋga Simoonə Isəkariyootə cii kəya wabə ha'ə. Acii ma Yahuda, taa ŋgahi rəŋwə nə ci agi lyawarənə pu'u aji bəra'i, patə da ha'ə, ma uudəpaa ba'a, ci vii tə Yeesu ka kəsənə.

## 7

### *I Yeesu tii da ndzəkəŋushi'inəkii*

<sup>1</sup> Ma daaba'ə ətsa, kə wiigi'i Yeesu anə hanyinə ŋga Galili, paa ci mwayi wiigi'inə anə hanyinə

---

**6:64 6.64** 13.11; 16.9. **6:67 6.67-69** Mat. 16.15-20; Mar. 1.24.  
**6:71 6.71** 12.4.

nga Yahudiya, acii ma Yahudiitə davə, kə aali tii rəgwa nga bələginə tə ci.

<sup>2</sup> Ma saa'ikii, kə uugi kumənatii mbəshanə, waatoo kumənə nga kuvə bəlinə.

<sup>3</sup> Wata əŋki ndzəkəŋushi'inə nga Yeesu ka ci, “Maduu, dzuu aanə hanyinə nga Yahudiya, kaa ənji nə'unə tə hə ətə davə a nee ka uushi'iitə cii kwa dfaada.

<sup>4</sup> Madfa nga'ə ka ənda, kaa ənjə a shii tə ci nga'ə, paa ci ka umbəe ka sətə cii kəya dfaada. Makə agi dfaadanə nə hə uushi'iitsa, wa patənə nga \*duuniya a shii tə hə!”

<sup>5</sup> Ma bii ndzəkəŋushi'inəkii ka ci ha'ə, acii pooshi tii vii ka ci gooŋga.

<sup>6</sup> Wata əŋki Yeesu ka tii, “Ma saa'yaaki, ma'ə mambu'yamə. Ma unə, taa ŋgutə saa'i patə matahukii koonə.

<sup>7</sup> Acii pooshi ənji duuniya ka bərapaanə tuunə. Amma ma nyi, kə biipaa nyi ka tii səka, acii agi dzənə nə nyi də seedanə agyanətii oo'i, bwayakii nə slənətii.

<sup>8</sup> Ma unə, dzəmə ka kuməətsa. Ma nyi, paa nyi ka dzənə acii ma'ə matahu saa'ikii mashimə ka nyi.”

<sup>9</sup> Makə bagi ci ka tii ha'ə, ca banee də Galili zəku'i.

*Dzənə nga Yeesu ka kumənə nga kuvə bəlinə*

<sup>10</sup> Makə pyalə ndzəkəŋushi'inə nga Yeesu ka kumənəkii, ca madə, ca palə naakii ha'ə. Də itə itə gi ci, paa ci gi paŋgəranə paŋgəranə.

---

7:1 7.1 5.18. 7:2 7.2 Leew. 23.33-34; Dzək. 16.13-15. 7:5 7.5 16.9. 7:6 7.6 2.4. 7:7 7.7 15.18; 16.33; 17.14; Mat. 10.22; 24.9; 1 Yooh. 3.13.

11 \*Gayinē nga Yahudiinē a nēhē tē ci ka ha nga kumənəkii, tēya ləgwa, “Maanē əndətē kwa?”

12 Kē dfaadfi ənji matatahinē lanə agyanəkii ahada dabaala. Hara ənjə a ba, “Manğa'ə əndə nə ci.” Əŋki hara ənji, “Pooshi, agi ŋusləginē nə ci də hara ənji a rəgwa.”

13 Amma pooshi əndə ca ŋgəree ka uurakii ka wabənə agyanəkii, acii kə ŋgwali tii acii gayinatii.

14 Ma ətsə ənji agi hadahadanē nga kumənəkii, wata Yeesu a maɖə, ca dzəgərə aasəkə \*yi nga Əntaŋfə, ca dzəgunə ka ənja.

15 Kē dfi ka \*gayinē nga Yahudiinē ka sə nga hurəshishinē nə dzəgunənaakii, əŋki tii, “Iitə daa mbee əndənə ka uushi'inə ha'ə yoo, paa ci gi kurəŋə agi jigunyana?”

16 Wata əŋki Yeesu ka tii, “Ma sənə cii kya dzəgunə ka ənja, əntaa dzəgunənaaki saaki, amma daci əndətə sləkee ka nyi ca shi.

17 Taa wu patə ca moo slənə sətə ci Əntaŋfə a moo, ka taarapaaginē nə ci ahada sənə cii kya dzəgunə ka ənja, ka shiinē nə ci taa daci Əntaŋfə ca sha, taa ŋga naaki nə cii kya wabə.

18 Ma əndətə ca wabə ŋga naakii na, alə dūunuunə cii kəya alə ka naakii na. Amma ma əndətə ca moo dūunuunə ka əndətə sləkee ka ca, ci nə əndə goŋga, pooshi sə ŋga idəpaanə ashikii.

19 “Ma Muusa, ci vii koonə bariya, amma

pooshi unə nə'utə bariyakii. Ci dīi cuuna alə rəgwa ŋga bələginə tə nyi.”

<sup>20</sup> Əŋki danƙana ka ci, “Ma hə dīya, tə'i uushi ca ndəərə aanaaku!

<sup>21</sup> Wu saŋə ca alə rəgwa ŋga bələginə tə ha?” Yeesu a ba ka tii, “Kə dīi nyi əndə'i sə ŋga hurəshishinə \*uusəra ŋga əpisəka, kə dāgi koonə patə ka sə ŋga hurəshishinə.

<sup>22</sup> Kə bii Muusa koonə, \*ryaminagi man-jeevənə goonə. Taa aɡi uusəra ŋga əpisəka maa, aɡi dfaŋə nuunə ha'ə. Shiimə əsə, əntaa Muusa 'watəgi dfaŋə ha'ə, amma dzədzəshi'inuunə.

<sup>23</sup> Yoo, mada kə ryaminii ənji uuzənə aɡi uusəra ŋga əpisəka acii ga ənjə a taŋəgi bariya ŋga Muusa, ka mi dīi cuuna bəzə səkə aashiki acii mbədəpaa nyi də əndə uusəra ŋga əpisəka?

<sup>24</sup> Bwaseemə ka laɡi ɡəŋwanə də sətə cuuna nee də ɡinuunə. Amma lamə ɡəŋwanə də rəgwakii.”

### *Ləɡwanə aɡyanə Matafəkii ŋga Əntaŋfə*

<sup>25</sup> Wata əŋki hara ənji Urusaliima, “Əntaa tə əndətsə ci ɡayinə a moo bələginə nii?

<sup>26</sup> Tsaaməmə, waatsə ka wabənə ahada ənji patə, amma pooshi uushi cii təya jikə ka ci. Mbu'u ma nə tii ka nəhənə, ci nə Matafəkii ŋga Əntaŋfə.

---

**7:19 7.19** 1.17; Slənə 7.53; Rooma 2.17-24.      **7:20 7.20** 8.48.  
**7:21 7.21-23** 5.9.      **7:22 7.22** 'Wat. 17.9-14; Leew. 12.3.      **7:23**  
**7.23** 5.9.      **7:24 7.24** 8.15.      **7:25 7.25** 5.18.      **7:26 7.26** 4.25;  
18.20.

27 Amma ma əndətsa, kə shii amə hatə shi ci davə. Ma Matafəkii, pooshi əndə na shii taa da nii kəya shi.”

28 Ma Yeesu a dzə də dzəgunənə ka ənji asəkə \*yi nga Əntənfə, ca ngəree ka uurakii ka ləgwanə, əŋki ci, “Kə shii unə tə nyi kwa? da shi nya? Əntaa də nga naaki nə shi nyi, Əndə sləkee ka nyi. Ma ca, əndə goonğa nə ci, pooshi unə shii tə ci.

29 Amma ma nyi, kə shii nyi tə ci, acii daciikii shi nyi. Ci sləkee ka nyi əsə.”

30 Wata təya da gazhi'waanə nga kəsənə tə ci, amma pooshi əndə kavə ciinə aashikii, acii ma'ə saa'yaakii mambu'yamə.

31 Amma laŋə agi dabaala vii ka ci goonğa, əŋki tii, “Mada kə shi Matafəkii, kadə nii kəya daada sə nga hurəshishinə palee ka ətsə nga əndətsə nii?”

### *Sləkeenə nga gayinə ka soojiinə ka kəsənə tə Yeesu*

32 Kə fii \*Farisanyinə dabaala a daada matatahinə agyanə Yeesu, wata təya madə, tii da matakəŋwanyinə nga limanyinə, təya sləkee ka soojiinə ka kəsənə tə ci.

33 Wata əŋki Yeesu, “Ma'ə nyi ka ta'aveenə doonə gi'u. Ma daba'əkii, ka palənə nə nyi aabii Əndətə sləkee ka nyi.

34 Ka alənə nuunə tə nyi, amma pooshi unə ka neenə ka nyi, pooshi unə na mbu'u ka hatə nii kya ndzaanə.”

---

7:27 7.27 9.29. 7:28 7.28-29 8.55; 17.8,21,25. 7:30 7.30 2.4; 7.44. 7:31 7.31 2.23. 7:33 7.33-36 8.14. 7:33 7.33 13.33; 16.5. 7:34 7.34 8.21; 13.36.

35 Wata ɛŋki \*gayinɛ ɲga Yahudiinɛ ahadatii satii, “Aama daa cii kɛya dzɛ bahɛ pooshi amɛ na nee ka ca? Aasɛkɛ vɛranyinɛ ɲga Gɛrikɛ hatɛ dɛii ɛɲji gaamɛ cii kɛya dzɛ kwa? kaa ca dzɛ ka dzɛgunɛnɛ ka ɛɲji Gɛrika?”

36 Acii kɛ bii ci, ka alɛnɛ naamɛ tɛ ci, pooshi amɛ na nee ka ci, pooshi amɛ ka mbu'unɛ ka hatɛ nii kɛya ndzaanɛ. Mi cii kɛya moo banɛ saɲa?”

### *Gɛərɛnyinɛ ɲga ma'iitɛ ca vii ɛpinɛ*

37 Ma ka muudinɛ ɲga uusɛra ɲga kumɛɛta, waatoo maduunɛ uusɛra ɲga kumɛnɛkii, kɛ madɛtɛ Yeesu ahada danƙana, ca ɲgɛree ka uurakii, ɛŋki ci, “Taa wu patɛ ci meegiirɛnɛ a dɛa tɛ ci, wa ca shi aabiiki, ca shi ka sa ma'inɛ.

38 Makɛ sɛtɛ bii malaaba lɛkalɛkatɛ, ma ɛndɛtɛ vii ka nyi gooɲga, ka shiginɛ nɛ gɛɛrɛ ɲga ma'iitɛ ca vii ɛpinɛ a ɛdzɛmɛkii.”

39 Ma wabi Yeesu ɛtsa, agyanɛ Ma'yanɛ ɲga ɛntaɲfɛ wabi ci. Ci nɛ ɛɲji nɛ'unɛ a upaa. Ma ka saa'ita, ma'ɛ tii ma'upaamɛ zɛku'i, acii ma'ɛ Yeesu ma'upaamɛ dɛuunuunɛ dagyɛ.

### *Tɛɛkɛginɛ ɲga ma ɲga ɛɲja*

40 Makɛ fii hara ɛɲji ahada danƙana ca ba ha'ɛ, ɛŋki tii, “Ma ɛndɛtsa, tanyi ci nɛ \*anabi ɛtɛ bii ɛɲji na shi.”

41 Hara ɛɲji ɛsɛ, ɛŋki tii, “Matadɛkii nɛ ci!” Amma ma hara ɛɲji, kɛ bii tii, “Pooshi Alɛmasiihu ka shine da Galili!

42 Ma bii malaaba ləkaləkətə, jijinə ŋga ŋwanwa \*Dawuda na ndzaa ka Matadəkii. Də Bayitilaama nə ənjə a poo tə ci əsə, waatoo vəraatə nji Dawuda davə.”

43 Acii ha'ə tə'i təkəshinə ahada danƙana putaakii.

44 Ŋga'ə ka hara ənji kaa təya kəsə tə ci, amma pooshi əndə kavə ciinə aashikii.

*Ghatə vii goonƙa ŋga \*gayinə ŋga Yahudiinə*

45 Wata kə ənyi soojiinə satii. Makə mbu'i tii, ləguyi limanyinə da Farisanyinə ka tii, əŋki tii, “Mi pooshi unə kira tə ci kwa?”

46 Əŋki soojiinə ka tii, “Pooshi əndə sha wabə makə ŋga əndətsa!”

47 Wata əŋki Farisanyinə ka tii, “Kə ŋusləgi ci duunə noonə əsə kwa?”

48 Kə shuuna fii rəŋwə agi gayinə taa rəŋwə agi Farisanyinə a vii ka ci goonƙa nii?

49 Ma danƙanata, ma vii tii goonƙa, acii pooshi tii shii bariya ŋga Muusa. Acii ha'ə tə'i naalanə agyanətii.”

50 Yoo, ahadatii nə Nikoodaməsə, waatoo əndətə sha gi aabii Yeesu. Wata əŋki ci ka tii,

51 “Mada nə'utə sətə bii bariya gaamə, pooshi amə ka lagi gəŋwanə ka əndə, amə ma'ə mafatəmə ŋga'ə tə sətə dii ci.”

52 Əŋki tii ka ci, “Əndə Galili nə hə əsə kwa? Buurətə ŋga'ə tə sətə bii malaaba ləkaləkətə.

7:42 7.42 Isaa. 11.1; Mika 5.1-2; Mat. 20.30-31. 7:50 7.50 3.1-2.

7:51 7.51 Dzək. 1.16-17; 17.6.



Davə shiinəku, ma də Galili, pooshi \*anabi ka shiginə.” [

<sup>53</sup> Wata ənjə a təkəgi satii aasii.

## 8

<sup>1</sup> Yeesu a ndərə saakii aanə ginwə nga Zayitunə.

### *Miitə kəshi ənji tə ki ka aləhiinə*

<sup>2</sup> Ma pukyatə hakii tsəfakə, kə ənyi Yeesu aasəkə \*yi nga Əntənfə. Ca dzə ka ndzaanə dasə ka dzəgunənə ka ənja. Patənə nga ənjə a dzə aabiikii.

<sup>3</sup> Wata \*maliminə nga bariya da \*Farisanyinə a kira ka ci əndə'i minə ətə kəshi ənji tə ki ka aləhiinə, təya kəneə ka ki akənwacitii patə.

<sup>4</sup> Əŋki tii ka Yeesu, “Maləma, ma miina, kə kəshi ənji tə ki, kya aləhiinə.

<sup>5</sup> Ma agi bariya, kə bii Muusa, ma tsarə nga miitsa, see bələginə tə ki də kaalanə də faariinə. Ya əna, ya ha, iitə bii hə naaku agyanəkəya?”

<sup>6</sup> Ma bii tii ha'ə, kaa təya shii təbənə tə ci, təya shii upaa sə nga kəsənə də ci. Amma Yeesu a gwanəaanə, ca naahətə uushi də ciinəkii a panə.

<sup>7</sup> Təya dzə aakənwə də laagwa ka ci uushi'inə, wata ca madətə, əŋki ci ka tii, “Ma əndətə pooshi sha slənyi 'waslyakəənə, wa ca 'watəgi kaalanə tə ki.”

<sup>8</sup> Wata ca ənə ka gwanəaanənə ka naahənə a panə.

<sup>9</sup> Makə fii tii ha'ə, təya palə satii patə də rəŋwə rəŋwə. Iirə ənji 'watəgi palənə satii. Kə bwasee tii ka Yeesu ci daanəkii tii da miita.

<sup>10</sup> Wata ca madətə, ca ba ka ki, “Mina, maatiinə da? Pooshi əndə mbədaanə bahə vii ka hə ma'inə kwa?”

<sup>11</sup> Əŋki ki, “Pooshi əndə dīi Slandana.” Əŋki Yeesu ka ki, “Nyi maa, paa nyi ka vii ka hə ma'inə. Duu saaku, amma ga ha slənə 'waslyakəənə ma'ə.”]

*Bərənə ka \*duuniya nə Yeesu*

<sup>12</sup> Yeesu a ənə ka wabənə ka ənji, əŋki ci, “Nyi nə bərənə ka duuniya. Ma əndətə ca nə'u tə nyi, paa ci ka wiinə agi təkunə, amma ka upaanə nə ci bərənə ətə ca vii əpinə ka ənja.”

<sup>13</sup> Wata əŋki Farisanyinə ka ci, “Hə saaku ca seeda agyanə naaku na. Pooshi goŋga agi wabənaaku.”

<sup>14</sup> Əŋki Yeesu ka tii, “Taa nyi saaki ca seeda agyanə naaki na, amma goŋga nə wabənaaki, acii kə shii nyi hatə shi nyi davə, kə shii nyi hatə nii kya dzə aadəvə əsə. Ma una, pooshi unə shii hatə shi nyi davə, pooshi unə shii hatə nii kya dzə əsə.

<sup>15</sup> Agi lanə nuunə gəŋwanə makə sətə kadeesəkə koonə, amma ma nyi, pooshi əndətə cii kya la ka ci.

---

**8:9 8.9** Mat. 22.22. **8:11 8.11** 5.14. **8:12 8.12** 1.5,9-10; 3.19; 9.4-5; 11.9-10; 12.35-36,46; Isaa. 49.6; Mat. 5.14; Luka 2.32; 2 Koor. 4.4,6; Af. 5.8-14; 1 Yooh. 1.5-7; 2.8; 3.14. **8:13 8.13** 5.31-32. **8:14 8.14** 3.2; 7.28-29,33-36; 8.21-22,42; 13.1,33; 16.5,10,28; 17.8; 20.17. **8:15 8.15** 7.24.

16 Taa ka lanə nə nyi maa, goonɔga nə la gəɲwanaaki, acii əntaa nyi daanəki ca la gəɲwanə, amma inə da Daadə. Ci sləkee ka nyi.

17 Ma agi bariya goonə, tə'i manaahəkii oo'i, mada kə shigi seedawanyinə bəra'i, mada uushi rəɲwə nə wabənatii, ma sətə bii tii, goonɔga.

18 Ma nyi, agi seedanə nə nyi agyanə naaki na. Ha'ə nə Daadə ətə sləkee ka nyi əsə, agi seedanə nə ci agyanəki.”

19 Əɲki tii ka ci, “Maanə Dəwa?” Əɲki Yeesu ka tii, “Pooshi unə shii tə nyi taa tə Daadə. Maci kə shii unə tə nyi, kafa ka shiinə nuunə tə Daadə əsə.”

20 Ma wabəətsə baabii Yeesu, ca dzəgunə ka əɲji asəkə yi ɲga Əntaɲfə baabii ci ha'ə. Waatoo a kumu ka hatə ci əɲjə a dfa viinə. Amma pooshi əɲji kəshi tə ci, acii ma'ə saa'yaakii mambu'yamə.

### *Wabənə ɲga Yeesu agyanə hatə nii kəya dzə aadəvə*

21 Yeesu a ənə ka wabənə ka tii, əɲki ci, “Ka palənə nə nyi saaki, ka alənə nuunə tə nyi, amma agi 'waslyakəənə goonə nuuna məətə. Pooshi unə ka dzənə ka hatə nii kya dzə aadəvə.”

22 Wata əɲki \*gayinə ɲga Yahudiinə, “Kə bii ci, pooshi amə ka dzənə ka hatə nii kəya dzə aadəvə. Ya saɲə banə cii kəya moo banə oo'i, ka bələginə nə ci naakii nə nii?”

23 Əŋki Yeesu ka tii, “Ma unə, ŋga \*duuniyanə nuunə, amma ma nyi, dadagyə shi nyi. Agi duuniyanə shigi unə, amma ma nyi, əntaa agi duuniyanə shigi nyi.

24 Ci fii unə bii nyi koonə ka mətətənə nuunə agi 'waslyakəənə goonə. Madfa pooshi unə vii gooŋga oo'i nyi nə əndə daga ŋukə, weewee ka mətətənə nuunə agi 'waslyakəənə goonə.”

25 Wata əŋki tii ka ci, “Wu daa nə ha?” Yeesu a ba ka tii, “Nyi nə əndətə njii kya ba koonə daga ka 'watəginə.

26 Tə'i uushi'inə laŋə ətə idəpaa nyi ashuunə, ətə bahə nya lagi koonə gəŋwanə agyanəkii. Amma, ma Əndətə sləkee ka nyi, əndə gooŋga nə ci. Ma nya, see sətə fii nyi da makii banəki ka \*duuniya.”

27 Pooshi tii paaratəgi oo'i agyanə Dii nə Yeesu ka wabənə ka tii.

28 Wata əŋki ci ka tii, “Madfa kə madee unə ka \*Uuzənə ŋga ənda, ka shiinə nuunə oo'i, nyi nə əndə daga ŋukə. Davə shiinuunə oo'i, pooshi uushi cii kya dfa də baawədfaaki, amma see sətə bii Daadə banəki ka ənja.

29 Ləbə niinə da Əndətə sləkee ka nyi əsə, pooshi ci bwasee ka nyi daanəki, acii ma nya, taa guci patə ha'ə nə nyi ka slənə sətə ca kadfeesəkə ka ci.”

30 Makə fii ənji uushi'iitə baabii Yeesu, laŋə nə ənjitə vii ka ci gooŋga.

### *Dimuyinə da maviinə*

<sup>31</sup> Wata əŋki Yeesu ka əŋjitə vii ka ci gooŋga, “Mada kə nə'utə unə dzəgunənaaki, ka ndzaanə nuunə ka lyawarənaaki ŋga tantanyinə.

<sup>32</sup> Ka shiinə nuunə gooŋga. Gooŋgakii əsə na kavə tuunə ka ndzaanə ka dimuyinə.”

<sup>33</sup> Əŋki tii ka ci, “Ma inə, jijinyinə ŋga Ibərahiima niinə, pooshi inə sha dīi mavaanə ka əndə shaŋə. Mi saŋə dīi cii kwa moo banə oo'i, ka upaanə niinə ndzaanə ka dimuyina?”

<sup>34</sup> Əŋki Yeesu ka tii, “Tantanyinə cii kya ba koonə, taa wu patə slənyi 'waslyakəənə, mava ŋga 'waslyakəənə nə ci ətsa.

<sup>35</sup> Ma mava, paa ci ndzaanə ka ŋga əŋji yikii ha'ə uudənə əpinaakii. Amma ma uuzənə, kə ndzaa ci ŋga yikii ha'ə uudənə əpinaakii.

<sup>36</sup> Mada kə kavə \*Uuzənə ŋga Əntaŋfə tuunə ka ndzaanə ka dimuyinə, ka ndzaanə nuunə ka dimuyinə tanyi.

<sup>37</sup> Kə shii nyi jijinyinə ŋga Ibərahiima nuunə. Amma wanuunə ka moo bələginə tə nyi, acii pooshi unə ka luuvə dzəgunənaaki.

<sup>38</sup> Ma nyi, agyanə sətə baarii Daadə ka nyi cii kya wabə. Amma ma unə, sətə bii dəsənuunə koonə cuuna slənə.”

<sup>39</sup> Əŋki tii ka ci, “Ibərahiima nə dəsəniinə.”

Əŋki Yeesu ka tii, “Maci manjeevənə ŋga Ibərahiima nuunə tanyi, kadfa sətə njii kəya slənə cuuna slənə.

---

**8:31 8.31** 14.15; 15.8.    **8:33 8.33** Mat. 3.9; Rooma 4.12.    **8:34**  
**8.34** Rooma 6.16,20; 2 Piita 2.19.    **8:35 8.35** Shig. 21.2.    **8:36**  
**8.36** Gal. 5.1.    **8:37 8.37** 5.18.    **8:39 8.39** 8.33.

<sup>40</sup> Ma nyi, goon̄gatə fii nyi acii Əntan̄fə cii kya ba koonə. Amma wanuunə ka moo bələginə tə nyi. Pooshi Ibərahiima sha d̄ii ha'ə makə ətsa!

<sup>41</sup> Ma unə, sətə ci dəsənuunə a slənə cuuna slənə.” Wata əŋki tii ka ci, “Ma ina, Əntan̄fə ci saakii nə Dəsəniinə rəŋwə dyanə. Əntaa mazaguyinə niinə.”

<sup>42</sup> Əŋki Yeesu ka tii, “Maci Əntan̄fə nə Dəsənuunə tanyi, kaɗa ka uufənə nuunə tə nyi, acii daciikii shi nyi, wanyinə ganə əsə. Pooshi nyi shi də baawəɗaaki saaki, amma ci sləkee ka nyi.

<sup>43</sup> Mi pooshi unə agi paaratəginə də sənə cii kya ba koonə kwa? Ma d̄ii ha'ə, acii pooshi unə agi sə'watənə una fatə wabənaaki.

<sup>44</sup> Ma unə, manjeevənə ŋga dəsənuunə nuunə, waatoo \*Seetanə. Nə'u sətə ci dəsənuunə a moo kaɗeesəkə koonə əsə. Mabəələhiinə nə ci daga ka 'watəginə, paa ci sha slənyi goon̄gaanə, acii pooshi goon̄ga ashikii. Ndilə ndilə tə sətə ashikii nə patənə ŋga jirakənaakii, acii majirakə nə ci, mapoo tə patənə ŋga jirakənə.

<sup>45</sup> Amma ma nyi, goon̄ga cii kya ba, ci d̄ii pooshi unə vii ka nyi goon̄ga.

<sup>46</sup> Wu sanə agyuunə ca baarii oo'i, kə d̄ii nyi 'waslyakəna? Makə goon̄ga wabi nyi koonə, mi d̄ii pooshi unə agi vii ka nyi goon̄ga?

<sup>47</sup> Ma əndə ŋga Əntan̄fə, wabənə ŋga Əntan̄fə cii kəya luuvə. Ma unə, əntaa əŋji ŋga Əntan̄fə

---

**8:41 8.41** Dzək. 32.6; Isaa. 63.16.    **8:42 8.42** 1 Yooh. 5.1.    **8:44 8.44** 'Wat. 3.1-5; 1 Yooh. 2.4; 3.8.    **8:46 8.46** 2 Koor. 5.21; 1 Piita 2.22; 1 Yooh. 3.5.

nuunə, ci dɔi pooshi unə agi luuvənə əsə.”

*Yeesu tii da Ibərahiima*

<sup>48</sup> Wata \*gayinə ŋga Yahudiinə a jikə ka Yeesu, əŋki tii, “Makə bii inə, ma hə, əndə \*Samariya nə hə, əndə ginaaja, əntaa gooŋga bii inə kwa?”

<sup>49</sup> Əŋki Yeesu ka tii, “Ma nyi, pooshi ginaaji ashiki. Agi dɔunətənə nə nyi tə Daadə, amma ma unə, pooshi unə agi dɔunətənə tə nyi.

<sup>50</sup> Ma nyi, pooshi nyi agi alə dɔunətənə goonə tə nyi, amma tə'i əndə ca alə ka nyi. Aashiki aashiki cii kəya la gəŋwanə əsə.

<sup>51</sup> Tantanyinə cii kya ba koonə, ma əndətə nə'utə dzəgunənaaki, paa ci ka əntənə shaŋə.”

<sup>52</sup> Əŋki tii ka ci, “Ma ənə dɔi əna, kə shii inə tanyi, tə'i ginaaji ashiku. Kə əntəgi Ibərahiima, kə mətəgi anabiinə əsə, amma wahənə ka banə, taa wu patə nə'utə dzəgunənaaku, paa ci ka əntənə shaŋə.

<sup>53</sup> Ma dəsəniinə Ibərahiima, kə əntəgi ci. Ma nə hə ka banə, kə palee hə ka Ibərahiima kwa? Kə mətəgi anabiinə əsə. Wu saŋə nə hə naakwa?”

<sup>54</sup> Əŋki Yeesu ka tii, “Maci dɔunətənə cii kya dɔunətə naaki na, kadə ka ndzaanə ka uushi zabə. Ma əndətə ca dɔunətə tə nyi, ci nə Daadə, əndətə bii unə ci nə Əntaŋfə goonə.

<sup>55</sup> Pooshi unə shii tə ci, amma ma nyi, kə shii nyi tə ci. Maci ma bii nyi mashiimə nyi tə ci, kadə majirakə nə nyi makə noonə. Amma kə

---

**8:47 8.47** 10.27; 18.37.    **8:48 8.48** 4.9; 7.20; 10.20; Mar. 3.21-22.

**8:50 8.50** 7.18.    **8:51 8.51** 5.24.    **8:53 8.53** 4.12.

shii nyi tē ci, agi nē'utēnē nē nyi wabēnaakii ēsē.

<sup>56</sup> Ma dēsēnuunē Ibērahiima, kē dīi ci moodasəkē oo'i, ka neenē nē ci ka shinaaki. Kē nee ci boo, kē dīi ci moodasəkē ēsē.”

<sup>57</sup> Wata ɛŋki tii ka ci, “Wiitsē paa hē mbu'i taa fəzē tufē pu'unē! Iitiitē sanjē mbee hē ka neenē ka Ibērahiima?”

<sup>58</sup> Yeesu a ba ka tii, “Tantanyinē cii kya ba koonē, tē'i nyi taabu'u pwayi ɛnji tē Ibērahiima.”

<sup>59</sup> Makē fii tii ha'ə, wata tēya dēmē faariinē kaa tēya kaala tē ci, amma wata Yeesu a rarə'igi ahada ɛnja, ca dēməgi saakii asəkē yi ŋga ɛntanfə.

## 9

*Mbədəpaanē ŋga Yeesu dē ɛndətē pwayi ɛnji tē ci moorəfəkii*

<sup>1</sup> Ma Yeesu a dzē dē wiigi'inē, wata ca lapaa muurəfa. Ma ca, daga poonē tē ci nē ci moorəfəkii.

<sup>2</sup> Wata lyawarənaakii a ləgwa ka ci, ɛŋki tii, “Maləma, ya ɛndətsē pwayi ɛnji tē ci moorəfəkəya, wu sanjē dīi 'waslyakəəna? Ci sanjē nii, anii ɛnjitē pwayi tē ca?”

<sup>3</sup> Yeesu a ba ka tii, “Ma uurəfənaakii, ɛntaa putē ŋga 'waslyakəənaakii taa ŋga ɛnjitē pwayi tē ci. Ma dīi ci moorəfəkii, kaa ɛnjə a shii neenē ka ŋgeerənē ŋga ɛntanfə ca slənē ashikii.

---

**8:55 8.55** 4.34; 7.28-29. **8:58 8.58** 1.1; 17.5. **8:59 8.59** 10.31.

**9:2 9.2** Shig. 20.5; ɛzaki. 18.20; Luka 13.2,4. **9:3 9.3** 11.4.



4 Ma amə, makə dʒi ci doosərə, tyasə see a ɗaamə slənə ɲga Əndətə sləkee ka nyi. Madfa kə shi vɛɗa, pooshi əndə ca slənə.

5 Ma nyi ma'ə a duuniya, bərənə ka duuniya nə nyi."

6 Makə bagi Yeesu ha'ə, wata ca gwanjaanə, ca tifəvə giirənə aa panə, ca hwadətə də hanyinə, ca ɲgərə, ca lərəbəvə aagi muurəfəta,

7 ca ba ka muurəfəta, "Duu aama ma'inə ɲga Siiloomə, ha yibəgi ginəku davə." (Ma Siiloomə, makə bana, 'Sləkeenə'). Wata əndətə a palə, ca dzə ka yibəgi ginəkii, ca ənya saakii, ca dzə də nee ka ha.

8 Ma guvayinaakii da patənə ɲga ənjitə sha nee ka ci ca kədii, kə laaguyi tii ahadatii, əŋki tii, "Əntaa əndətsə izee ka ndzaanə ka kədiinə ətsə nii?"

9 Əŋki hara ənji, "Ci ətsa." Amma əŋki hara ənji, "Pooshi, əntaa ci ətsa, pushashinə pushashi tii." Wata əŋki əndəkii ci saakii, "Nyi əna."

10 Wata təya ləgwa amakii, əŋki tii, "Iitə dʒi daa cii kwa nee ka ha əndzə'ya?"

11 Əŋki ci ka tii, "Əndətə dʒi ləməkii Yeesu hwadətə hanyinə; ca lərəbəvə aagiki, əŋki ci ka nyi, wa nya dzə ka yibəgi ginəki agi ma'inə ɲga Siiloomə. Wata nya palə, pii makə yibəgi nyi, wata nya nee ka ha."

12 Təya ləgwa ka ci, əŋki tii, "Maana?" Ca ba ka tii, "Mashiimə nyi."

*Ləgwanə ɲga \*Farisanyinə ama əndətə*

*taa iitə dʒii upaa ci neenə ka ha*

<sup>13</sup> Wata tɔya ŋgərə tɔ ɛndətɔ nʒi moorɛfɛkii, tɔya kərə tɔ ci aabii Farisanyinɔ.

<sup>14</sup> Ma uusɛratɔ hwadɛtɔ Yeesu hanyinɔ, ca wunɛgi dɛ ginɔ ŋga muurɛfɛtɔ, \*uusɛra ŋga ɛpisɛka.

<sup>15</sup> Wata Farisanyinɔ a ɛnɔ ka lɛgwanɔ ka ɛndətɔ taa iitɔ dʒii upaa ci nee ka ha. Ca ba ka tii, “Hanyinɔ hwadɛtɔ ci, ca lərəbɔvɔ aagiki, nya yibɛgi ginɛki, wanyinɔ ka neenɔ ka ha ɛndzɛ'i ɛna.”

<sup>16</sup> Wata ɛŋki hara Farisanyinɔ, “Ma ɛndɛtsa, ɛntaa daci ɛntanfɔ shi ci, acii paa ci agi nɛ'utɔ bariya ŋga uusɛra ŋga ɛpisɛka.” Amma ɛŋki hara ɛnʒi natii, “Iitiitɔ daa mbeenɔ ma'waslyakɔ ɛndɔ ka slɛnɔ tsarɔ ŋga hurɛshishiitsa?” Kɔ dʒii tɔɛkɛnɔ ŋga ma ahadatii.

<sup>17</sup> Wata tɔya ɛnɔ ka lɛgwanɔ ka ɛndətɔ nʒi moorɛfɛkii, ɛŋki tii, “Makɔ kɔ bii hɔ, kɔ wunɛgi ci ka hɔ ginɛku, wu nɔ ci banɛkwa?” Ca ba ka tii, “Ma ca, \*anabi nɔ ci.”

<sup>18</sup> Amma pooshi Yahudiinɔ luuvɔ oo'i, moorɛfɛkii shi ca nʒi, see dɔ makɔ 'wii tii tɔ ɛnʒitɔ pwayi tɔ ci.

<sup>19</sup> Tɔya lɛgwa ka tii, ɛŋki tii, “Ya ɛndɛtsa, uuzɛnɔ goonɔ nii? Ma bii unɔ, moorɛfɛkii pwayi unɔ tɔ ci. Iitɔ dʒii cii kɔya nee ka ha?”

<sup>20</sup> Wata tɔya ba ka tii, “Kɔ shii inɔ uuzɛnɔ geenɔ ɛtsa, moorɛfɛkii pwayi inɔ tɔ ci ɛsɔ.

<sup>21</sup> Amma taa iitɔ dʒii cii kɔya nee ka ha ŋga ɛnɛna, pooshi inɔ shii. Pooshi inɔ shii ɛndɛtɔ

wunøgi ka ci ginøkii əsə. Ləgwamə amakii. Amə matanə nə ca, ka mbeenə nə ci ka batənə koonə ci saakii.”

<sup>22</sup> Ma wabi tii ha'ə, ηgwalii tii acii \*gayinə ηga Yahudiinə, acii ma Yahudiinə, kə bii tii oo'i, taa wu patə bii, Matadəkii ηga Əntanfə nə Yeesu, ka laakəginə nə ənji tə ci asəkə \*kuvə də'wa.

<sup>23</sup> Ci dīi bii tii, matanə nə ci, ləgwamə amakii.

<sup>24</sup> Wata Farisanyinə a ənə ka 'wanə ka bəra'inə tə əndətə nji moorəfəkii, təya ba ka ci, əŋki tii, “Wabuu keenə ahadoonə da Əntanfə tə sətə dīi. Ma inə, kə shii inə, ma əndətsa, ma'waslyakə əndə nə ci.”

<sup>25</sup> Ca ba ka tii, “Tadfa ma'waslyakə əndə nə ci, paa nyi shii. Uushi rəŋwə shii nyi, ma ηga ηukə, moorəfəkii nji nyi, amma wanyinə ka neenə ka ha ηga əna.”

<sup>26</sup> Wata təya ləgwa ka ci, əŋki tii, “Iitə sanə dīi ca? Iitə dīi ci wunøgi ci ka hə ginəkwa?”

<sup>27</sup> Əŋki ci ka tii, “Kə bagi nyi koonə kə dzəgi, amma kə təkuree unə ka luuvənə. Ka mi dīi cuuna ənə ka ləgwana? Mbu'u ηga'ə koonə noonə nə ndzaanə ka lyawarənaakii kwa?”

<sup>28</sup> Wata təya wazə agyanəkii, əŋki tii ka ci, “Hə nə \*lawarə ηga əndətsa, amma ma inə, lyawarənə ηga Muusa niinə.

<sup>29</sup> Ma Muusa, kə shii inə kə wabi Əntanfə ka ci, amma ma əndətsa, taa hatə shi ci davə mashiimiinə!”

<sup>30</sup> Əŋki əndəta, “Una! kə dīi sənə ka sə ηga hurəshishinə! Iitə dīi daa mashiimuunə hatə shi ci dava? Yoo, waanə kə wunøgi ginəkya?”

<sup>31</sup> Kə shii amə oo'i, ma Əntanƒə, paa ci ka fanə tə ma'waslyakə ənda, see tə ənjitə ca fa tə ci, təya slənə sətə cii kəya moo.

<sup>32</sup> Makə tagii Əntanƒə duuniya dənə ka əndzə'i, pooshi əndə sha fii kə wunəgi ənji ginə ŋga muurəfa.

<sup>33</sup> Maci ma əndətsa, əntaa daciai Əntanƒə shi ca, kada pooshi uushi cii kəya mbee ka ɗanə.”

<sup>34</sup> Əŋki tii ka ci, “Agi 'waslyakəənə pwayi ənji tə hə, agikii girə hə əsə, amma wahənə ka moo dzəgunənə keenə nii?” Wata təya laakəgi tə ci asəkə kuvə də'wa.

### *Tantanyitə ginə*

<sup>35</sup> Makə fii Yeesu, kə lyaakagi ənji tə əndətə asəkə kuvə də'wa, ca alətə tə əndətə, ca ləgwa ka ci, əŋki ci, “Kə vii hə goŋga ka Uuzənə ŋga əndə kwa?”

<sup>36</sup> Əŋki əndətə, “Wu nə ci daa, Daada? Bawə ka nyi, kaa nya shii vii ka ci goŋga.”

<sup>37</sup> Yeesu a ba ka ci, “Kə nee hə ka ci. Ci ca wabə da hə əndzə'i.”

<sup>38</sup> Əŋki əndətə ka Yeesu, “‘Ya'ə Slandana, kə vii nyi ka hə goŋga.” Wata ca gərə'waanə akəŋwacii Yeesu.

<sup>39</sup> Əŋki Yeesu, “Ma shi nyi aasəkə duuniyana, ka ɗa gəŋwanə, kaa muurəfinə a mbee ka neenə, ma ənjitə da ginə əsə, təya uurəfəgi.”

<sup>40</sup> Tə'i hara Farisanyinə abiikii fii ca ba ha'ə. Wata əŋki tii ka ci, “Kə ndzaa ci muurəfinə niinə ətsə kwa?”

---

**9:31 9.31** Jab. 66.18; Waɓ. 15.29; Isaa. 1.15.      **9:33 9.33** 3.2.  
**9:34 9.34** 9.2.      **9:37 9.37** 4.26.      **9:39 9.39** 5.22.      **9:40 9.40**  
 Mat. 15.14; 23.26.

<sup>41</sup> Yeesu a ba ka tii, “Maci muurefinə nuunə, kada pooshi 'waslyakəənə ashuunə. Amma makə agi banə nuunə oo'i, ka neenə nuunə ka ha, tə'i 'waslyakəənə ashuunə.”

## 10

### *Misaali də magəra*

<sup>1</sup> Əŋki Yeesu ka tii, “Tantanyinə cii kya ba koonə, taa wu patə gimə aasəkə kuvə bagiinə,\* mada əntaa da makuvə gimə ci, mahərə nə ci, taa əndə da maabə nə ci ətsa.

<sup>2</sup> Ma əndətə gimə da makuvə, ci nə magəra ŋga bagiinə.

<sup>3</sup> Ma ca, ka wunəginə nə əndə nəhə makuvə ka ci makuva, ka fanə nə bagiinaakii uurakii, ca 'wa tə tii ka ləmə ka ləma, ca gimagi də tii agyə.

<sup>4</sup> Maa kə gimagi ci də tii patə, ka tanə nə ci ka tii kəŋwanə, təya dzə də nə'unə tə ci, acii kə shii tii uurakii.

<sup>5</sup> Ma əndə'i əndə pamə, pooshi tii ka nə'unə. Huyinə huyinətii aciikii, acii pooshi tii shii uura ŋga hara ənja.”

<sup>6</sup> Kə bii Yeesu ka tii ətsə misaali, amma ma təya, pooshi tii paaratəgi də sətə cii kəya moo banə.

### *Nunyi magəra nə Yeesu*

<sup>7</sup> Wata Yeesu a ənə ka banə ka tii, əŋki ci, “Tantanyinə cii kya ba koonə, ma nyi, makə makuvə ŋga bagiinə nə nyi.

---

**9:41 9.41** 15.22. \* **10:1 10.1** Ma kuvə bagiinə ŋga ənji İsarayıla, aba'ə vəranə ci təya da makə gwamə ŋga liinə. **10:4 10.4** 10.27; Səniinə 14.4. **10:6 10.6** 16.25.

<sup>8</sup> Patənə ŋga ənjitə shi taabu'u shinaaki, mahiirənə taa ənji də maabə nə tii, pooshi bagiinə fii tə tii.

<sup>9</sup> Makə makuvə nə nyi. Taa wu patə shi dabiiki, ka upaanə nə ci luupaanə. Ka gimagərənə nə ci, ca ənə ka dəməginə makə sətə kadeesəkə ka ci, ka upaanə nə ci zəmə əsə.

<sup>10</sup> Ma shine ŋga mahəra, kaa ca shii hərənə, ca bələgi slanda uushi, ca saawee ka səkii. Ma shi nyi, kaa ənjə a shii upaa əpinə. Waatoo, patənə ŋga əpiitə dəbee təya upaa ka shaŋə.

<sup>11</sup> “Ma nyi, ŋunyi magəra nə nyi. Ma ŋunyi magəra, matasəkakii nə ci ka əntəginə ka putə ŋga bagiinə. †

<sup>12</sup> Ma magəra zala, əntaa naakii nə bagiinə. Madə kə nee ci ka furətsoofa ca shi aagi bagiinə, ka bwaseenə nə ci ka tii, ca huyi saakii. Wata furətsoofa a kəəsə bagiinə, ca taakee ka tii.

<sup>13</sup> Ma huyipaa magəratə saakii, acii əntaa naakii nə bagiinə. Pa ca ka nəkii ka tii shaŋə.

<sup>14-15</sup> Nyi nə ŋunyi magəra. Makə sətə shii Daadə tə nyi, nya shii tə ci, ha'ə əsə shii nyi tə bagiinaaki, təya shii tə nyi. Matasəkakii nə nyi ka əntənə ka putatii.

<sup>16</sup> Tə'i hara bagiinaaki ətə pooshi asəkə kuva. Ma təya, tyasə see a aalyatə nyi tə tii aasəkə kuva

---

**10:8 10.8** Irim. 23.1-2; Əzaki. 34.2-3. **10:9 10.9** 14.6; Jab. 23.2; Əzaki. 34.14. † **10:11 10.11** magəra: Jab. 23.1; Əzaki. 34.11-16; Irim. 23.3; Mat. 18.12-14; Ibər. 13.20; Səniinə 7.17; əntəginə ka putatii: 15.13; Rooma 5.8; 1 Yooh. 3.16. **10:12 10.12** Slənə 20.29. **10:14-15 10.14** 10.27; 2 Tim. 2.19.

əsə. Ka fatənə nə tii uuraki, təya ndzaa ahada harakii, magəra rəŋwə a gəra tə tii.

<sup>17</sup> “Putə ŋga ətsə ha'ə uu'i Daadə tə nyi, acii matasəkakii nə nyi ka vigi əpinaaki, aa nya shii ənənə ka luunə saaki.

<sup>18</sup> Pooshi əndə ŋgərəgi əpinaaki, nyi saaki mwayi viginə. Tə'i nyi da baawəda ŋga viginə, tə'i nyi da baawəda ŋga ənənə ka ŋgərətənə əsə. Ətsə nə sətə kavə Daadə tə nyi ka dfanə!”

<sup>19</sup> Putə ŋga wabəətsə əsə, kə shigi təkəshinə ahada Yahudiinə.

<sup>20</sup> Lanə ahadatii bii, “Əndə ginaaji nə əndətsa, maba nə ci. Ka mi cuuna fa sətə cii kəya ba koona?”

<sup>21</sup> Amma kə bii hara ənji, “Ma əndətə da i ginaaji ashikii, paa ci ka wabənə makə ətsa. Iitiitə sanə mbeenə ginaaji ka wunəgi ginə ŋga muurəfa?”

### *Kaareenə ŋga ənji ka Yeesu*

<sup>22</sup> Ma ətsə də məgəviinə, kə mbu'ya kumənə ŋga buurətənə də uusəratə ənyi ənji ka hadatəginə də \*yi ŋga Əntanfə də Urusaliima əsə.

<sup>23</sup> Yeesu a wiigi'i atsa malaba ŋga Sulayi-maanu asəkə yi ŋga Əntanfə.

<sup>24</sup> Wata ənjə a dzatə də nə abiikii, təya ləgwa amakii, əŋki tii, “Ca'ə guci ndzaaniinə ka gəranə a maku, kaa ha ba keenə taa wu nə hə kwa? Bagi keenə paŋgəranə, hə nə \*Matadəkii ŋga Əntanfə nii?”

---

**10:16 10.16** 11.52; Isaa. 56.8; Əzaki. 34.23-24; 1 Piita 2.25.

**10:17 10.17** 3.35; 5.18. **10:18 10.18** 4.34. **10:19 10.19** 9.16.

**10:20 10.20** 8.48. **10:23 10.23** Slənə 3.11. **10:24 10.24** Luka 22.67.

25 Yeesu a ba ka tii, “Kə bagi nyi koonə daga ŋukə, amma pooshi unə luuvə. Ma uushi'iinə cii kya slənə də baawəfa ŋga Daadə, ci ca wabə ka madəba maki.

26 Amma ma unə, pooshi unə vii ka nyi goonɡa, acii əntaa bagiinaaki nuunə.

27 Ma bagiinaaki, agi fanə nə tii uuraki, kə shii nyi tə tii, təya nə'u tə nyi əsə.

28 Ka viinə nə nyi ka tii əpinə ŋga ca'ə ndəŋwə ndəŋwə, paa tii ka zanə shaŋə, pooshi əndə luutənə tə tii aciiki.

29 Ma Daadə ətə vii tə tii ka nyi, kə palee ci ka patənə ŋga uushi'inə. Pooshi əndə luutənə tə tii acii Daadə.

30 Ma inə da Daadə, uushi rəŋwə niinə.”

31 Makə fii ənji wabi Yeesu ha'ə, wata təya fədə faariinə kaa təya kaala tə ci.

32 Əŋki ci ka tii, “Nyni uushi'inə lanə slənyii akəŋwacii unə. Ma uushi'iitsa, Daadə vii ka nyi baawəfa ŋga danə. Putə ŋga ŋgutə rəŋwə agi uushi'iitə dīi cuuna moo kaalanə tə nya?”

33 Əŋki tii ka ci, “Əntaa putə ŋga ŋunyi slənənyinaaku ciina moo kaalanə tə hə, amma putə ŋga bərapaanaaku tə Əntaŋfə. Əndə shiŋkinə nə hə tanə, amma wahənə ka moo geeginə ka naaku nə makə Əntaŋfə!”

34 Əŋki Yeesu ka tii, “Tə'i manaahekii asəkə ləkələkətə ŋga bariya goonə oo'i, ma bii Əntaŋfə, ma unə, əntaŋfənyinə nuunə.

---

10:25 10.25 5.36. 10:26 10.26 16.9. 10:27 10.27 8.47; 10.3,14.  
 10:28 10.28 5.24; 6.39. 10:30 10.30 5.18; 17.21. 10:31 10.31  
 11.8. 10:33 10.33 Leew. 24.16; Mat. 26.65. 10:34 10.34 Jab.  
 82.6.



<sup>35</sup> Yoo, kə shii amə oo'i, ma sətə bii malaaba ləkaləkətə, gooŋga ka ca'ə ndəŋwə ndəŋwə. Makə kə bii Əntaŋfə ka ənjitə luuvə wabənaakii oo'i əntaŋfənyinə nə təya,

<sup>36</sup> iitə ɗii ba nuunə, agi wabənə nə nyi bwayakii aashi Əntaŋfə, makə bii nyi oo'i \*Uuzənə ŋga Əntaŋfə nə nya? Acii ma nyi, Daadə ta'i tə nyi, ca sləkee ka nyi aasəkə duuniya.

<sup>37</sup> Maɗa pooshi nyi agi slənə uushi'iitə mwayi Daadə nya slənə, goona vii ka nyi gooŋga.

<sup>38</sup> Amma makə agi slənə nə nyi uushi'iitsa, taa ŋgahi pooshi unə vii ka nyi gooŋga, kə dəbee una vii gooŋga ka slənənyinaaki, koonə shii mbee ka paaratəginə oo'i, ashiki nə Daadə, nyi əsə, ashikii nə nyi.”

<sup>39</sup> Makə fii tii wabi ci ha'ə, wata təya ənə ka ɗa gazhi'waanə ŋga kəsənə tə ci, amma wata ca itəgi saakii ahada ənja.

<sup>40</sup> Ca ənə ka taŋəginə aataŋəgi gəərə ŋga Urədunə, hatə nji Yoohana a ɗa bapətisəma ka ənja. Ca ndzaa davə.

<sup>41</sup> Ənji laŋə gi aabiikii. Əŋki tii ahadatii, “Ma Yoohana, pooshi ci ɗii sə ŋga hurəshishinə, amma patənə ŋga sətə baabii ci agyanə əndətsa, gooŋga.”

<sup>42</sup> Ənji laŋə əsə vii ka ci gooŋga gatə.

## 11

### *Əntənə ŋga Lazarusə*

---

**10:36 10.36** 1.34.    **10:38 10.38** 10.25.    **10:39 10.39** 7.30; 8.20.  
**10:40 10.40** 1.28.    **10:41 10.41** 1.29-34; 3.27-28.    **10:42 10.42**  
 2.23.

<sup>1</sup> Tə'i əndə'i əndə dīi ləməkii Lazarusə, gwakə ka bwanea nə ci. Ma ca, əndə vəranə nga Bayitaniya nə ci. Davə də vəra nə ci tii da cikəŋushi'inəkii, waatoo Mariyaama tii da Marəta.

<sup>2</sup> Ma Mariyaama, ki sha əjivə urədyə nga maləŋə kwaba aaba'ə sədə Yeesu, kya taadəgi də shiŋkinə nga nətə. Ndzəkəŋuci nə əndə gwakə, waatoo, Lazarusə.

<sup>3</sup> Wata cikəŋushi'iitə bəra'i a sləkee ka wabənə ka Yeesu də banə oo'i, "Slandana, gwakə nə kadashinaaku."

<sup>4</sup> Makə fii Yeesu ha'ə, wata əŋki ci, "Ma muudinə nga gwakənə nga Lazarusə, əntaa əntənə nii kəya əntə. Ma gwakəətsa, ka vii də dūunuunə ka Əntəŋfə. Də ha'ə əsə nə \*Uuzənə nga Əntəŋfə a upaa dūunuunə."

<sup>5</sup> Kə uu'i Yeesu tə i Marəta tii da cikəŋuci ba'ə Lazarusə.

<sup>6</sup> Patə da ha'ə, makə fii ci habara nga gwakənaakii, kə baa ci bəra'i zəku'i.

<sup>7</sup> Ma daba'əkii wata əŋki ci ka lyawarənaakii, "Ənaamə aa Yahudiya."

<sup>8</sup> Əŋki lyawarənaakii ka ci, "Maləma, ma'ə mata'avəmə makə mwayi əŋjitə davə kaalanə tə hə də faariinə. Yoo, wahənə ka moo ənənə aadəvə nii?"

<sup>9</sup> Əŋki Yeesu ka tii, "Tə'i tibisənyinə pu'u aji bəra'i agi ka uusəra. Taa wu patə ca wii doosərə, paa ci ka kulənə, acii agi bərənə nə uusəra ka ci a rəgwa.

10 Amma madfa kə wii ci davəðə, ka kulane nə ci acii pooshi bəreənə aciikii.”

11 Makə bagi Yeesu ətsa, ca tsakə wabənə, əŋki ci, “Ma guvaamə Lazarusə, kə kulii ci aa ŋunyi. Amma ka dzənə nə nyi ka madeenə ka ci.”

12 Əŋki lyawarənaakii ka ci, “Slandana, madfa ka ŋunyiənə nə ci, ka mbəðənə nə ci.”

13 Ma Yeesu, ma mwayi ci banə ka tii, kə əŋki Lazarusə, amma ma nə tii ka nəhənə, ŋunyiənə saakii cifə ci.

14 Wata Yeesu a bagi ka tii paŋgəraŋə, əŋki ci, “Ma Lazarusə, kə əŋki ci.

15 Amma kə dīi nyi moodasəkə ka putə goonə makə pooshi nyi abiikii, koona shii vii goonğa ka nyi. Dzaamə aahakii.”

16 Tooma ətə ci əŋjə a 'wa tə ci “Huyirənə” a ba ka hara \*lyawarənə makə ci, “Palaamə da i maləma kaama shii əntənə da i ci!” \*

*Yeesu nə əndə vii əpinə ka ənja*

17 Mbu'unə ŋga Yeesu aadəvə, ma gi ci ka lanə, kə ugi Lazarusə baanə ənfwadə makə ŋgəðəgi əŋji tə ci.

18 Ma vərənə ŋga Bayitaniya, kə mbu'i bahə kiloomeeta makkə ahadatii da Urusaliima.

19 Laŋə əsə nə \*Yahudiinə ətə shi ka nəhəpaanə tə i Marəta tii da Mariyaama putə ŋga əntənə ŋga ndzəkəŋushi'inətii.

20 Makə fii Marəta oo'i, agi shinə nə Yeesu, kə dəməgi ki agyə ka gunyanə da ci a rəgwa. Amma ma Mariyaama, kə ənəgi ki asii.

---

11:11 11.11 Mat. 9.24. \* 11:16 11.16 Mar. 14.31; Rooma 6.8; Tooma: 20.24.

21 Gəḅunətə da ci, wata əḅki ki ka ci, “Slandana, maci ganə nji hə dʒii, kadfa pooshi ndzəkəḅunəki əḅki!

22 Amma kə shii nyi, taa əndzə'i ka danə nə Əntaḅfə ka hə taa mi patə kədii hə aciikii.”

23 Əḅki Yeesu ka ki, “Ka madənə nə ndzəkəḅu da i əpinə.”

24 Əḅki ki ka ci, “Kə shii nyi, ka madənə nə ci da i əpinə uusəra ḅga muudinə ḅga duuniya.”

25 Əḅki Yeesu ka ki, “Nyi nə əndə madeenə ka əḅjə a gu'u, nyi nə əndə vii ka tii əpinə əsə. Taa wu patə vii ka nyi gooḅga, ka upaanə nə ci əpinə taa kə əḅki ci.

26 Taa wu əsə nə əndə da i əpinə, ca vii ka nyi gooḅga, paa ci ka əntənə shaḅə. Kə vii hə gooḅga oo'i, ka danə ha'ə kwa?”

27 Əḅki ki ka ci, “Awa Slandana. Kə vii nyi gooḅga oo'i, hə nə Mataɔəkii, Uuzənə ḅga Əntaḅfə ətə bii Əntaḅfə kadə na shi aa duuniya.”

### *Tuunə ḅga Yeesu*

28 Makə uugi Marəta baginə ha'ə, wata kya ənəgərə aasii, kya dzə ka 'waginə tə Mariyaama cikəḅuci aa taḅgala, əḅki ki ka ki, “Kə shi Maləma, agi ləgwanə nə ci tə hə.”

29 Makə fii Mariyaama ha'ə, wata kya madə, kya palə də kwasənə ka dzənə ka lanə tə ci.

30 Ma ka saa'ita, ma'ə Yeesu mambu'umə aasəkə vəranəkii, ma'ə ci ka hatə lii Marəta tə ci.

31 Ənjitə gi ka nəhəpaanə tə Mariyaama asii, makə nee tii madətə ki, kya palə də kwasənə, wata təya nə'u tə ki. Ma nə tii ka nəhənə, taa aanə gu'u nə ki ka palənə ka tuunə davə.

32 Wata Mariyaama a mbu'u ka hatə dīi Yeesu davə. Makə nee ki ka ci, wata kya kulagi atsaə sədəkii, əŋki ki, "Slandana, maci ganə nji hə, kada pooshi ndzəkəŋunəki əŋki."

33 Makə nee Yeesu ka Mariyaama kya tuu, ca nee makə sətə ci hara ənjitə abitə a tuu əsə, kə kulii aasəkəkii ka shaŋə.

34 Ca ləgwa ka tii, əŋki ci, "Da saŋə ŋgədfəgyuunə tə ca?" Əŋki tii ka ci, "Shiwa nda nee Slandana."

35 Kə kiwə Yeesu əsə.

36 Wata əŋki ənji, "Neemə makə sətə uu'i ci tə ci."

37 Amma ma hara ənji, kə bii tii, "Kə mbee ci ka wunəgi ginə ŋga muurəfinə. Aa mi dīi paa ci təŋagi tə Lazarusə ka əntəna?"

### *Ənənə ka mādēenə ka Lazarusə da i əpinə*

38 Fanaakii ha'ə, kə ənyi ka kulagərənə aasəkəkii əsə, wata ca palə aanə gu'ukii. Ma gu'ukəya, burəha da i faara amakii.

39 Əŋki Yeesu ka tii, "Ŋgərəgimə faarat sə amakii." Əŋki Marəta cikəŋuci mantə əndətsa, "Slandana, kadə na zənə, acii kə uugi ci baanə ənfwadə ənə makə ŋgədfəgi ənji!"

40 Əḅki Yeesu ka ki, “Paa nyi bii ka hə oo'i, mada vii hə gooḅga, ka neenə nə hə ka dũunuunə ḅga Əntaḅfə kwa?”

41 Wata təya ḅgərəgi faarakii. Yeesu a tsaamə aadəgyə, əḅki ci, “Daada, kə kuyirii nyi tə hə acii agi fanə nə hə tə nyi.

42 Ma nyi, kə shii nyi, agi fanə nə hə tə nyi taa guci patə. Amma ma cii kya ba əna, ka putə ḅga əḅjinə ganə, kaa təya shii vii gooḅga oo'i, hə sləkee ka nyi.”

43 Makə uugi ci baginə ha'ə, wata ca madee ka uurakii ka 'wanə, əḅki ci, “Lazarusə gimagi!”

44 Wata ca gimagi. Mafuudəkii nə ciinəkii da sədəkii patə da i dara wa agikii. Əḅki Yeesu ka tii, “Pərəgimə tə ci, kaa ca mbee ka wiinə.”

*Da \*mətərəkinə agyanə Yeesu*

*(Mat. 26.1-5; Mar. 14.1-2; Luka 22.1-2)*

45 Ma əḅjitə shi ka nəhəpaanə tə Mariyaama, kə nee tii ka sətə d̄ii Yeesu, laḅə ahadatii vii ka ci gooḅga əsə.

46 Amma ma hara əḅji, kə ənyi tii aabii \*Farisanyinə, təya dzə ka ba ka tii sətə d̄ii Yeesu.

47 Wata Farisanyinə da madiigərə limanyinə a da mətərəkinə, əḅki tii, “Iitə d̄anaama? Tsaaməmə ka sə ḅga hurəshishiitə ci əndətə a d̄aada!

48 Mada kə bwasee amə ka ci ca d̄aada ha'ə, ka viinə nə patənə ḅga əḅji ka ci gooḅga. Mada kə fii gayinə ḅga əḅji Rooma əsə, ka shinə nə tii,

tøya waalagi yi nga Əntanƒə gaamə, tøya saawee ka hanyinə gaamə!”

<sup>49</sup> Tə'i əndə'i əndə agitii ɗii ləməkii Kayafasə, ci nə gawə nga limanyinə agi ətə fəza. Əŋki ci ka tii, “Ya sanjə mabiinə nuunə kwa?”

<sup>50</sup> Pooshi unə paaratəgi oo'i, gədə əntənə nga əndə rəŋwə putə nga ənji patə, acii zamaginə də patənə nga hanyinə kwa?”

<sup>51</sup> Weewee ma sətə cii kəya ba, əntaa nga ənfunəkii, amma makə ɗii ci ka gawə nga limanyinə agi ətə fəza, anabaakwaanə cii kəya ɗa oo'i, ka əntənə nə Yeesu ka putə nga \*Yahudiinə.

<sup>52</sup> Əntaa wata nga Yahudiinə tanə, amma ka putə nga ənji nga Əntanƒə taa da patə, kaa tøya ndzaanə ka ədzəmə rəŋwə.

<sup>53</sup> Uusərakii 'watəgi \*gayinə nga Yahudiinə alə rəgwa nga bələnə tə Yeesu.

<sup>54</sup> Acii ha'ə, ma Yeesu, paa ci ənyi ka wiinə paŋgəranjə ma'ə anə hanyinə nga Yahudiya, amma ca maɗə, ca palə saakii ka əndə'i ha kədəhə da bilinə, waatoo əndə'i vərənə ətə ci ənjə a 'wa Ifərami. Davə ndzaa tii da lyawarənaakii.

<sup>55</sup> Mbəshanə nga kumənə nga Pasəka, kə ma'i ənji lanjə anə hanyinatii, tøya palə aa Urusali-ima ka laabagi natii na, taabu'u mbu'yanə kumənəkii.

<sup>56</sup> Tøya dzə də alənə tə Yeesu. Ma tøya dza də nə asəkə yi nga Əntanƒə əsə, kə laaguyi tii ahadatii, əŋki tii, “Iitə nee unə noona? Weewee

---

**11:49 11.49-50** 18.14.    **11:52 11.52** 10.16.    **11:53 11.53** 5.18.

**11:54 11.54** 5.13; 7.1.    **11:55 11.55** 2.13; Baan. 19.11-20; 2 Haba. 30.17-18.

paa ci ka shinə ka kuməəna, anii ka shinə nə ca?"

<sup>57</sup> Ma ləguyi tii ha'ə, acii kə baabagi madiigərə limanyinə da Farisanyinə oo'i, taa wu patə shii hatə dii Yeesu davə, wa ca shi ka banə, kaa ənjə a shii dzənə ka kəsənə tə ci.

## 12

*Bəzəpaanə tə Yeesu də Bayitaniya  
(Mat. 26.6-13; Mar. 14.3-9)*

<sup>1</sup> Ma ətsə mbədaanə baanə kuwa kaa ənjə a də kumənə ŋga \*Pasəka, kə gi Yeesu aa Bayitaniya, vəranə ŋga Lazarusə əndətə shi ca madfee ka ci agi maməətə ənja.

<sup>2</sup> Makə mbu'i ci aadəvə, kə jigə ənji ka ci zəmə ŋga kədəwanə. Ma Marəta, kə cakə ki tə tii agi təkə zəməkii. Ma Lazarusə, rəŋwə nə ci agi ənjitə ndzaanə ka ha rəŋwə da Yeesu.

<sup>3</sup> Wata Mariyaama a ŋgərə əbwə urədyə. Ma urəditsa, ŋga maləŋə kwaba acii də ba ŋga "narədi" dii ənji. Kya əjivə aaba'ə sədə Yeesu, kya taadəgi də shiŋkinə ŋga nətə. Wata mədədəranə ŋga urədyakii a nagi yikii də zənənə.

<sup>4</sup> Tə'i əndə'i lawarə ŋga Yeesu, waatoo Yahuda Isəkariyoota ətə ma uudəpaa ba'a, ci vii tə Yeesu ka kəsənə. Kə bii ci,

<sup>5</sup> "Maci dərəmaginə ci ənjə a dərəmagi də urəditsa, kadfa ka dənə nə kwabakii \*hwaslə gya'ə makkə, ənjə a təkəpaa ka maaghiinə."



<sup>6</sup> Ma bii ci ɔtsə ha'ə, ɔntaa hakilanə cii kəya hakila tə maaghiinə, amma acii ɗii ci ka mahəra, makə ɗii ci, ci ca nəhə mbuurə kwabatii, ka tanə nə ci, ca tsakə də naakii na.

<sup>7</sup> Amma ɔŋki Yeesu, “Bwasee ka ki. Wa kya kapaa sətə aciitə ka uusəra ŋga ŋgəɗənə tə nyi.

<sup>8</sup> Ma maaghiinə, taa guci patə nə tii abii unə, amma ma nyi, pooshi amə ka ndzaanə doonə taa guci.”

### *Da mətərəkinə agyanə Lazarusə*

<sup>9</sup> Makə fii ɗanƙana oo'i, də Bayitaniya nə Yeesu, wata təya dzə aadəvə. ɔntaa wata ka alənə tə Yeesu, amma i ka neenə ka Lazarusə ɔtə madɛe Yeesu agi maməətə ɔnja.

<sup>10</sup> Wata madiigərə limanyinə a ɗa rəgwa ŋga bələginə tə Lazarusə ɔsə.

<sup>11</sup> Acii da tsa uurakii shigi kaareenə ŋga hara \*Yahudiinə lanə ka tii, təya vii goonƙa ka Yeesu.

### *Dəmənə ŋga Yeesu aasəkə vəranə ŋga Urusaliima*

*(Mat. 21.1-11; Mar. 11.1-11; Luka 19.28-40)*

<sup>12</sup> Pukyatə hakii, ma ɗanƙanatə shi ka kumənə ŋga Pasəka, kə fii tii oo'i, ka shinə nə Yeesu aa Urusaliima.

<sup>13</sup> Wata təya fəɗə banyinə ŋga dibənuuja, təya palə aaba'ə vəranə ka gunyanə də ci. Təya ka vurənə, təya ba, “Dələnə də ɔntanƙə! Wa ɔntanƙə a ɗa barəkaanə ka ɔndətə shi agi ləmə

nga Slandana. Wa Əntanjə a dfa barəkaanə ka nwanjwə nga \*Isərayiila!”

14 Ma Yeesu, kə lapaa ci vamənda, ca ndərəvə aaba'əkii, makə sətə bii malaaba ləkaləkatə oo'i,

15 “Vəranə nga \*Sihyoona ga ha nɣwalə! Waatsə nwanjwaaku ka shinə aba'ə uundzə vamənda.”

16 Ma lyawarənaakii, pooshi tii paaratəgi də ətsə daga ka saa'ikii, amma makə madəe Əntanjə ka ci agi maməətə ənja, ca vii ka ci dūunuunə, kə buurətə tii oo'i, kə wabi malaaba ləkaləkatə ətsa agyanəkii, ha'ə əsə dīi tii ka ci.

17 Ma ənjitə nji da i Yeesu saa'itə 'wii ci tə Lazarusə asəkə gu'u, ca madəe ka ci agi maməətə ənja, kə baabii tii ka ənji sətə slənyi.

18 Ci dīi gi danjana ka gəjunə də ci, acii kə fii tii oo'i, ci sha dīi sə nga hurəshishiitsa.

19 Wata \*Farisanyinə a ba ahadatii, əŋki tii, “Kə nee unə dīi, pooshi amə agi jaalanə shanjə! Tsaaməmə \*duuniya patə ca nə'u tə ci!”

### *Alənə nga hara ənji Gərikə tə Yeesu*

20 Ma ahada ənjitə gi ka paslənə tə Əntanjə agi kuməəta, tə'i hara ənji Gərikə.

21 Wata təya shi aabii Filibusə, əndə Batəsayida anə hanyinə nga Galili, əŋki tii ka ci, “Maləma, nga'ə keenə nə neenə ka Yeesu.”

22 Filibusə a madə, ca dzə ka banə ka Andərawəsə, təya madə, təya dzə ka banə ka Yeesu.

---

**12:13 12.13** Jab. 118.26; Mat. 27.42; Yooh. 1.49.   **12:15 12.15**  
Zak. 9.9.   **12:16 12.16** 2.22; 17.1.   **12:17 12.17** 11.42-45.  
**12:19 12.19** 11.48.   **12:21 12.21** 1.44; Luka 19.3; 23.8.

23 Əŋki Yeesu ka tii, “Kə uugi saa'i mbu'yanə kaa Uuzənə ŋga əndə a upaa dūunətənə.

24 Tantanyinə cii kya ba koonə, madfa ləgagərə ənji slikərənə aagi hanyi, ka bəsləginə nə ci. Ma daaba'əkii, ca givagi, ca vii hi'u laŋə.

25 Ma əndətə uu'i əpinaakii, ka əteenə nə ci ka əpinaakii. Ma əndətə kaaree ka əpinaakii əsə ganə a duuniya, ka kapaanə nə ci əpinəkii ka ca'ə ndəŋwə ndəŋwə.

26 Taa wu patə ca moo paslənə tə nyi, tyasə see a nə'u ci tə nyi. Ma əndətə ca paslə tə nyi, taa da ndzaa nyi patə, ka ndzaanə nə ci davə. Taa wu patə ca paslə tə nyi, ka dūunətənə nə Daadə tə ci.”

### *Wabənə ŋga Yeesu agyanə əntənaakii*

27 “Ma nyi, agi mabuurənə nə nyi, mashiimə nyi sə ŋga banə. Madfa bii nyi, Daada, kasa'əgi ka nyi saa'itsa, pooshi ka d'anə, acii ka putakii shi nyi, kaa nya shii sa ciba.

28 Daada, baarii dūunuunə ŋga ləməku ka ənja!” Wata əndə'i uura ŋga əndə a wabya dadagyə, əŋki ci, “Kə uugi nyi baarii dūunuunə ŋga ləməki. Ka ənənə nə nyi ka baariinə əsə.”

29 Ma dankanatə davə, kə fii tii uura ŋga ənda, wata əŋki hara ənji ahadatii, “Dzanə ŋga vənə d'ii ha'ə.” Əŋki hara ənji natii, “Malaa'ika wabi da ci!”

---

**12:23 12.23** 2.4; 12.16. **12:24 12.24-25** Mat. 10.39; 16.24-25; 1 Koor. 15.36. **12:26 12.26** 14.3; 17.24. **12:27 12.27** 12.23; Mat. 26.38. **12:28 12.28** 17.1; Mat. 3.17; 17.5.

<sup>30</sup> Amma əŋki Yeesu ka tii, “Əntaa ka putaaki də uura ŋga əndətsə fii unə, amma ka putə goonə, kaa ca shii tsakənə tuunə.

<sup>31</sup> Kə uugi saa'i mbu'yanə ka da gəŋwanə ka \*duuniyana. Ka ləwutənə nə əŋji ŋwanjuunə acii ŋwanjwə ŋga duuniya.

<sup>32</sup> Ma nyi, maɗa kə maɗee əŋji ka nyi aadəgyə, ka tə'yatənə nə nyi patənə ŋga əŋji aabiiki.”

<sup>33</sup> Kə bii ci ha'ə kaa ca baarii tsarə ŋga əntətəə nii kəya əntə.

<sup>34</sup> Əŋki danjana, “Ma bariya geenə, kə bii ci keenə, ma \*Aləmasiihu, ka ndzaanə nə ci da i əpinə ka ca'ə ndəŋwə ndəŋwə. Iitə dīi banəku oo'i, tyasə ka maɗeenə nə əŋji ka Uuzənə ŋga əndə aadəgya? Wu saŋə nə \*Uuzənə ŋga ənda?”

<sup>35</sup> Wata əŋki Yeesu ka tii, “Ka ta'aveenə nə bərənə ahadoonə gi'u. Dəmə aakəŋwa də wiigi'inə goonə agi bərənəkii, acii ga təkunə a lapaa tuunə a rəgwa. Acii ma əndətə ca wii agi təkunə, paa ci ka shii hatə cii kəya dzə aadəvə.

<sup>36</sup> Makə wiitsə bərənəkii ahadoonə, viimə ka ci goonja koonə shii ndzaanə ka əŋji ŋga bərənə.”

Makə bagi Yeesu wabəətsa, wata ca maɗə, ca dzə ka umbəginə saakii aciitii.

### *Ghatə vii goonja ŋga Yahudiinə*

---

**12:31 12.31** 5.22; 14.30; 16.11.    **12:32 12.32-34** 3.14.    **12:33 12.33** 18.32.    **12:34 12.34** Jab. 89.37; 110.4; Əzaki. 37.25; Yooh. 12.23; 3.14.    **12:35 12.35-36** 7.33; 8.12.    **12:36 12.36** 5.13.

<sup>37</sup> Taa ngahi ka ginətii daadii Yeesu patəne nga sə nga hurəshishinaakii, amma paa tii vii ka ci goonnga.

<sup>38</sup> Ma təkuree tii ka vii goonnga, kaa sətə shi anabi Isaaya bii a ndzaa ka goonnga, ətə bii cii, “Slandana, wu sanə vii goonnga ka wabəətə bii ina?

Tə'i əndə nee ka ngeerənaaku kwa?”

<sup>39</sup> Acii ha'ə kə təkuree tii ka vii goonnga, acii kə bii Isaaya əsə, əŋki ci,

<sup>40</sup> “Kə uurəfəgi Əntanfə tə tii, acii ga təya nee ka uushi'inə.

Ca pa'əgi hiimatii

acii ga təya paaratəgi də uushi'inə əsə.

Əŋki Əntanfə, ma dīi nyi ha'ə, acii ga təya zhi'wagi aabiiki, nya mbədəpaa də tii.”

<sup>41</sup> Ma bii Isaaya ətsa, acii kə nee ci ka duunuunə nga Yeesu, ca wabə agyanəkii əsə.

<sup>42</sup> Taa ngahi ha'ə, lanə agi \*gayinə nga Yahudiinə vii goonnga ka Yeesu, amma putə nga ngwalənə acii \*Farisanyinə, pooshi tii nja wabəgi paŋgəranə agyanə Yeesu, acii ga ənjə a lyaakagi tə tii asəkə kuvə də'wa.

<sup>43</sup> Ma təya, gədfə dəlanə nga ənji shiŋkinə kadeesəkə ka tii acii dəlanə nga Əntanfə.

### *La gəŋwanə də wabənə nga Yeesu*

<sup>44</sup> Kə madee Yeesu ka uurakii ka banə, əŋki ci, “Taa wu patə vii ka nyi goonnga, əntaa wata ka

---

**12:37 12.37** 16.9. **12:38 12.38** Isaa. 53.1; Rooma 10.16. **12:40 12.40** Isaa. 6.10. **12:41 12.41** Isaa. 6.1-3. **12:42 12.42** 2.23; 9.22. **12:43 12.43** 7.18.

nyi vii ci goonɔga, amma da i ka Ɖndətə sləkee ka nyi.

<sup>45</sup> Taa wu patə nee ka nyi, kə nee ci ka Ɖndətə sləkee ka nyi ətsa.

<sup>46</sup> Ma nya, makə bərənə shi nyi aa duuniya, acii ga taa wu patə ətə vii ka nyi goonɔga, a ndzaanə agi təkunə.

<sup>47</sup> Madə kə fii ɛndə wabənaaki, amma paa ci nə'utə wabənəkii, paa nyi ka dfa ka ci gəɲwanə də nəki. Ka luupaa ənji shi nyi aa duuniya, əntaa ka dfa gəɲwanə ka tii.

<sup>48</sup> Ma ɛndətə kaaree ka nyi, ca təkuree ka fa wabənaaki, tə'i ɛndətə na dfa ka ci gəɲwanə. Wabəənə wabi nyi na ndzaa ka mala gəɲwanaakii uusəra ŋga muudinə!

<sup>49</sup> Ma ətsa, goonɔga. Acii əntaa də baawəɗaaki cii kya wabə, amma Daadə ətə sləkee ka nyi bii ka nyi sətə banəki tyasə.

<sup>50</sup> Kə shii nyi əsə, ma wabənaakii, ci ca vii əpinə ŋga ca'ə ndəɲwə ndəɲwə ka ənja. Ma sənə bii nyi əsə, ci nə sətə bii Daadə ka nyi kaa nya ba.”

## 13

*Yiibəginə ŋga Yeesu tə sədə ŋga lyawarənaakii*

<sup>1</sup> Ma ətsə mbəɗaanə baanə rəɲwə ka kumənə ŋga \*Pasəka, kə shii Yeesu oo'i, kədəhə nə ci ka bwasee ka duuniya, kaa ca ənə aabii Dii. Taa

---

**12:44** **12.44** 5.24.    **12:45** **12.45** 14.9; 5.18.    **12:46** **12.46** 12.35-36.    **12:47** **12.47** 3.17; 5.22.    **12:49** **12.49** 7.16-17.    **12:50** **12.50** 4.34.

guci patə nə ci agi uufəne tə ənjitə a duuniya ətə ndzaa ka naakii, kə uu'i ci tə tii ca'ə ka muudinə.

<sup>2</sup> Ma ətsə kədəwanə, tii agi zəmənə, kə uugi \*Seetanə kavənə aa ədzəmə Yahuda Isəkariyoota uuzənə nga Simoonə tə viinə tə ci aacii ənja.

<sup>3</sup> Kə shii Yeesu oo'i, aaciikii ba'avə Əntanjə patənə nga uushi'inə, kə shii ci oo'i, daci Əntanjə shi ci, aabiikii cii kəya ənə əsə.

<sup>4</sup> Wata ca madətə ka ha nga ndzaanə, ca sədəgi əndə'i kəjeerənə ashikii, ca ngərə gyara, ca ənəpaa də ηukii.

<sup>5</sup> Ca ngərə ma'inə, ca əjivə aasəkə kələra, ca ndzanə yibə sədə nga lyawarənaakii, ca dzə də taadəginə də gyaratə a ηukii.

<sup>6</sup> Ca mbu'ya aabii Simoonə Piita. Əηki Piita ka ci, "Slandana, hə nə yibə ka nyi sədə nii?"

<sup>7</sup> Əηki Yeesu ka ci, "Pooshi hə paaratəgi də sənə cii kya də əndzə'i, amma kadə nii kwa paaratəgi aakəηwa."

<sup>8</sup> Əηki Piita, "Paa hə ka yibə sədəki shəηə!" Əηki Yeesu ka ci, "Mada paa nyi yibə ka hə sədəku, paa hə ka ndzaanə ka lawaraaki ma'ə."

<sup>9</sup> Əηki Simoonə Piita ka ci, "Slandana, mada ha'ə dīya, əntaa wata sədəki tanə yibəginəku, amma yibəgi patə da i ciinəki da nəki!"

<sup>10</sup> Əηki Yeesu, "Taa wu yibəgi shishinəkii, malaabakii nə ci ətsa, pooshi nafa nga ənənə ka yibənə, madaamə sədəkii. Ma unə,

patənə goonə malaabakii nuunə, madaamə əndə rəjwə.”

<sup>11</sup> Ma bii Yeesu ha'ə, acii kə shii ci tə əndətə na vii tə ci aacii ənja. Ci dīi bii ci, “Patənə goonə malaabakii nuunə, madaamə əndə rəjwə.”

<sup>12</sup> Ma daaba'ə, makə uugi ci yībəgi sədətii, ca ənə ka ηgavə kəjeerənaakii, ca ənə ka ndzaanə dasə ka ha ηga ndzaanaakii, ca ləgwa amatii, əjki ci, “Kə paaratəgyuunə də sətə dīi nyi əndzə'i kwa?”

<sup>13</sup> Agi 'wanə nuunə tə nyi Maləma da Slandana. Nğa'ə əsə makə 'wii unə tə nyi ha'ə, acii ci nə nyi.

<sup>14</sup> Ma nyi Slandanuunə da Maləmə goonə əsə, kə yībəgi nyi koonə səduunə. Ma unə əsə, yībəshimə sədə ahadoonə.

<sup>15</sup> Kə baarii nyi koonə dənə ha'ə, konna shii dənə makə ətsə dīi nyi koonə.

<sup>16</sup> Tantanyinə cii kya ba koonə, pooshi mava ka paleenə ka Slandanəkii. Ha'ə əsə, pooshi masləkee əndə ka paleenə ka əndətə sləkee ka ci.

<sup>17</sup> Makə kə shii unə gooηgatsa, mada kə gyuunə aakəjwa də dənə ha'ə makə ətsa, tə'i barəkaanə ashuunə.

<sup>18</sup> “Əntaa agyanuunə patə cii kya wabə. Kə shii nyi ənjitə ta'i nyi. Ka dənə ka gooηga nə sətə bii malaaba ləkaləkatə oo'i, 'Ma əndənə ciina

---

**13:10 13.10** 15.3. **13:11 13.11** 6.64,70-71. **13:12 13.12-14** Mat. 20.24-28; 23.8-12; Luka 22.27; 1 Tim. 5.10. **13:15 13.15** 1 Yooh. 2.6; Fil. 2.5; 1 Piita 2.21. **13:16 13.16** 15.20; Mat. 10.24. **13:17 13.17** Yak. 1.25.



zəmə ka kəŋwə rəŋwə, kə zə'uunə ci ka nyi.'

<sup>19</sup> Ma bii nyi koonə ətsa daga ci ma'ə maslənəmə, koonə shii vii goonŋa, oo'i nyi nə əndə daga ŋukə, saa'itə nə səkii a slənə.

<sup>20</sup> Tantanyinə cii kya ba koonə, taa wu patə liwə taa tə wu ətə sləkee nyi, tə nyi liwə ci ətsa. Taa wu patə liwə tə nyi əsə, tə əndətə sləkee ka nyi liwə ci ətsa."

*Wabənə ŋga Yeesu agyanə viinə tə ci aacii ənja*

*(Mat. 26.20-25; Mar. 14.17-21; Luka 22.21-23)*

<sup>21</sup> Makə bagi Yeesu ha'ə, kə gimə ci agi mabuurəna, wata ca bagi paŋgəraŋə, əŋki ci, "Tantanyinə cii kya ba koonə, tə'i əndə ahadoonə ətə na vii tə nyi aacii ənja."

<sup>22</sup> Lyawarənaakii a tsaaməshi ahadatii. Kə gwazəgi haŋkalatii ka shaŋə, aacii pooshi tii shii taa agyanə wu ahadatii cii kəya wabə.

<sup>23</sup> Əndə'i əndə agi lyawarənaakii ətə palee ci də uufənə, ataŋgalakii nə ci dasə.

<sup>24</sup> Wata Simoonə Piita a mərəkətə ka ci, əŋki ci, "Ləgwatə amakii taa agyanə wu cii kəya wabə."

<sup>25</sup> Wata ca əntsahətə aabii Yeesu, əŋki ci ka ci, "Wu daa Slandana?"

<sup>26</sup> Əŋki Yeesu, "Ka cimwatənə nə nyi buroodi agi dzəgudə, nya vii ka ci, ci nə əndəkii." Wata ca əntəcii buroodi, ca dfaanə dzəgudə, ca vii ka Yahuda uuzənə ŋga Simoonə Isəkariyoota.

---

**13:18 13.18** Jab. 41.10; Yooh. 17.12. **13:19 13.19** 8.24; 14.29; 16.4. **13:20 13.20** Mat. 10.40. **13:23 13.23** 19.26; 20.2; 21.7,20.

27 Pii makə liwə ci buroodikii, wata Seetanə a dēməgərə aa ədzəməkii. Əŋki Yeesu ka ci, “Duu ka ɗa sətə cii kwa ɗa pii pii!”

28 Asee, ma wabənə ŋga Yeesu, pooshi əndə paaratəgi agitii.

29 Makə ɗii ci Yahuda nə əndə kəsə kwaɓa, ma nyihə hara lyawarənə, makə ma bii Yeesu ka ci, wa ca dzə ka ira uushi'iitə difə ka ɗa də kumənə, taa vii uushi ka maaghiinə.

30 Makə liwə Yahuda buroodita, wata ca maɗə, ca dəməgi dənwa'ə. Davəɗə nə ha saa'ikii.

### *Kura bariya*

31 Ma daaba'ə, makə pyalə Yahuda, əŋki Yeesu, “Ma əndzə'i ɗiya, kə uugi ɗuunuunə ŋga Uuzənə ŋga əndə shiginə aa babara, kə uugi ɗuunuunə ŋga Əntanɗə shiginə aa babara daciikii əsə.

32 Makə kə shigi ɗuunuunə ŋga Əntanɗə paŋgəranə aa babara daciikii, ka baariinə nə Əntanɗə ɗuunuunə ŋga Uuzənaakii ashikii saakii. Pii pii ɗanəkii ha'ə əsə.

33 Manjeevənaakya, ma aakəŋwa gi'u, pooshi nyi na ndzaanə ahadoonə ma'ə. Takumə kaa nya ba koonə sətə bii nyi ka \*gayinə ŋga Yahudiinə: ka alənə nuunə tə nyi, amma pooshi unə ka dzənə ka hatə cii kya dzə aadəvə.

34 Acii ha'ə wanyinə ka vii koonə kura bariya, waatoo, uufəshimə. Makə sətə uu'i nyi tuunə, tyasə see a uufəshuunə.

---

13:27 13.27 13.2.    13:29 13.29 12.6.    13:31 13.31-32 17.1.  
 13:33 13.33 8.14.    13:34 13.34 15.12,17; 1 Yooh. 2.7-8; 3.11,23;  
 4.11; 2 Yooh. 5-6.

<sup>35</sup> Mada kə uufəshuunə, ka shiinə nə patənə nga ənji oo'i, lyawarənaaki nuunə.”

*Wabənə nga Yeesu agyanə hiweenə nga Piita  
(Mat. 26.31-35; Mar. 14.27-31; Luka 22.31-34)*

<sup>36</sup> Wata, Simoonə Piita a ləgwa ka Yeesu, əŋki ci, “Slandana, aama daa cii kwa dza?” Əŋki Yeesu ka ci, “Ma hatə cii kya dzə aadəvə, paa hə ka nə'unə tə nyi əndzə'i. Amma ma aakəŋwa, ka nə'unə nə hə tə nyi.”

<sup>37</sup> Əŋki Piita ka ci, “Slandana, acii mi pa nya nə'u tə ha? Matasəkakii nə nyi kaa nya əntə ka putaaku!”

<sup>38</sup> Əŋki Yeesu, “Matasəkakii nə hə tanyi kaa ha əntə ka putaaki kwa? Tantanyinə cii kya ba ka hə, ma taabu'u wanə gyaagya, ka jikənə nə hə makkə ka hiweenə ka shiinə tə nyi.”

## 14

*Rəgwa nga dzənə aasii aa ha Əntanfə*

<sup>1</sup> Əŋki Yeesu ka tii, “Goona buurə taa mi. Viimə goonğa ka Əntanfə, una gi'i tə nyi əsə.

<sup>2</sup> Ma asii ga Daadə, tə'i kuvənyinə lanə. Wanyinə ka dzənə ka hada koonə də ha əsə. Maci pooshi ha koonə, kada pooshi nyi bii koonə ha'ə.

<sup>3</sup> Maa kə gi nyi, kə hadatəgi nyi koonə də ha, ka ənyanə nə nyi, nya shi ka fədənə tuunə aabiiki, koonə shii ndzaanə ka hatə dīi nyi davə.

4 Kə shii unə rəgwa ŋga hatə cii kya dzə aadəvə.”

5 Əŋki Tooma ka ci, “Slandana, mashiimiinə hatə cii kwa dzə aadəvə, iitə dīi shiiniinə rəgwa ŋga dzəginə aadəva?” \*

6 Əŋki Yeesu ka ci “Nyi nə rəgwa, ashiki nə gooŋgaanə, nyi nə əndə vii əpinə əsə. Pooshi əndə ca dzə aabii Daadə maɗaamə daciiki.

7 Makə dīi ci kə shii unə tə nyi, ka shiine nuunə tə Daadə əsə. Daga əndzə'i ka dzənə aakəŋwa kə shii unə tə ci, kə nee unə ka ci əsə.”

8 Əŋki Filibusə ka ci, “Slandana, ma sətə ciina moo, ɓaarii keenə tə Duu.”

9 Yeesu a ba ka ci, əŋki ci, “Filibusə, kə ta'avə nyi ka shaŋə ahadoonə, amma ca'ə əndzə'i pooshi hə shii tə nyi nii? Taa wu patə nee ka nyi, kə nee ci ka Daadə ətsa. Iitə dīi banəku oo'i, a ɓaarii nyi koonə tə Daada?

10 Filibusə, paa hə vii gooŋga oo'i, ashi Daadə nə nyi, ha'ə nə Daadə əsə, ashiki nə ci kwa?” Wata əŋki ci ka lyawarənaakii patə, “Ma wabəənə ca shigi da maki koonə, əntaa ŋga naaki na. Amma Daadə ca ɗa slənaakii ashiki.

11 Ma bii nyi, ashi Daadə nə nyi, ha'ə nə ci əsə, ashiki nə ci, viimə gooŋga ka wabənəkii. Maɗa pooshi unə ka vii gooŋga ka wabənaaki, viimə gooŋga putə ŋga uushi'iitə cii kya slənə.

12 “Tantanyinə cii kya ba koonə, taa wu patə vii ka nyi gooŋga, ka slənənə nə ci slənətə cii kya

---

\* 14:5 14.5 Tooma: 20.24. 14:6 14.6 Ibər. 10.20. 14:7 14.7 8.19. 14:9 14.9 12.45. 14:10 14.10 3.35. 14:11 14.11 5.18,36; 10.37-38.

slənə əsə palee ka ənə cii kya slənə, acii aabii Daadə cii kya dzə.

<sup>13</sup> Taa mi patə kədii unə də ləməki, ka đanə nə nyi koonə səkii, kaa Daadə a shii upaa đuunətənə dashiki Uuzənaakii.

<sup>14</sup> Mada kədii unə taa mi patə də ləməki, ka đanə nə nyi koonə.”

*Da aləkawalə ŋga vii Malaaba Ma'yanə*

<sup>15</sup> “Mada kə uu'i unə tə nyi, ka nə'utənə nuunə bariyaaki.

<sup>16</sup> Ma nyi, ka kədiinə nə nyi acii Daadə, kaa ca vii koonə əndə'i əndə tsakənə tuunə. Ka ndzaanə nə ci ahadoonə ca'ə ka muudinə.

<sup>17</sup> Ma'yanə nə ci. Ci baarəgi paŋgəraŋə tə gooŋgaanə agyanə əntaŋfə. Ma ci, pooshi \*duuniya liwə tə ci, acii pooshi tii nee ka ci, pooshi tii shii tə ci əsə. Amma ma unə, kə shii unə tə ci, acii ka hakii nuunə, ashuunə nii kəya ndzaanə əsə.

<sup>18</sup> “Maa kə pyalə nyi, paa nyi ka bwaseenə koonə unə daanuunə, ka ənyanə nə nyi aabii unə.

<sup>19</sup> Ma aakəŋwa gi'u, pooshi duuniya na nee ka nyi ma'ə. Amma ma unə, ka neenə nuunə ka nyi. Makə đii ci da i əpinə nə nyi, kaa ndzaanə nuunə da i əpinə noonə əsə.

<sup>20</sup> Maa kə mbu'ya uusərata, ka shiinə nuunə oo'i, ashii Daadə nə nyi, unə əsə ashiki nuunə, makə sətə đii nyi ashuunə.

---

**14:13 14.13** 15.16; 17.1. **14:15 14.15** 14.21,23; 15.10; 1 Yooh. 5.3; 2 Yooh. 6. **14:16 14.16** 7.39; 14.26; 15.26; 16.7,13; 20.22; 1 Yooh. 3.24; 4.13; Slənə 1.4; 2.4. **14:17 14.17** 1 Koor. 2.10-16. **14:19 14.19** 16.16; 8.14. **14:20 14.20** 5.18.

<sup>21</sup> Taa wu patə liwə bariyanyinaaki, ca nə'utə tə tii, ci nə əndətə uu'i tə nyi. Ma əndətə uu'i tə nyi, ka uufənə nə Daadə tə ci. Ma nyi naaki əsə, ka uufənə nə nyi tə ci, nya baarəgi ka ci naaki na."

<sup>22</sup> Əŋki Yahuda (əntaa ŋga Isəkariyoota), "Slandana, iitiitə daa d'anəkii baarəginəku naaku nə keenə tanə, amma əntaa ka duuniya?"

<sup>23</sup> Əŋki Yeesu, "Taa wu patə uu'i tə nyi, ka nə'utənə nə ci dzəgunənaaki. Ka uufənə nə Daadə tə ci. Ma nyi inə da Daadə, ka shinə niinə, ina shi ka ndzaanə ashikii.

<sup>24</sup> Ma əndətə pooshi ka nə'u dzəgunənaaki, paa ci ka uufənə tə nyi ətsa. Ma dzəgunəənə fii unə da maki, əntaa ŋga ənfə nəki, amma daciai Daadə ətə sləkee ka nyi shigi dzəgunənəkii.

<sup>25</sup> "Wanyinə ka ba koonə ənə daga nyi ma'ə ahadoonə.

<sup>26</sup> Ma əndə tsakənə tuunə, waatoo Malaaba Ma'yanə ətə nə Daadə a sləkee koonə də ləməki, ci na dzəgunə koonə patənə ŋga uushi'inə, ca buurətə koonə patənə ŋga uushi'iitə bii nyi koonə.

<sup>27</sup> "Ndzaanə agi jamənə cii kya bwasee koonə. Əntaa tsarə ŋga jaməətə ci duuniya a vii, amma naaki saaki. Goona buurə taa mi, goona ŋgwələ əsə.

<sup>28</sup> Kə fii unə nya ba, ka palənə nə nyi, amma ka ənyanə nə nyi aabii unə. Madə kə uu'i unə tə nyi, ka d'anə nuunə moodfasəkə ŋga dzənaaki aabii Daadə, acii kə palee ci ka nyi.

<sup>29</sup> Kə bii nyi koonə ətsə əndzə'i daga ci ma'ə maslənəmə, koonə shii vii goonğa saa'itə nə səkii a slənə.

<sup>30</sup> Paa nyi na wabə lanə doonə ma'ə, acii agi shinə nə nwanwə nga duuniyana. Əntaa ngeerənə paleegi ci ka nyi,

<sup>31</sup> amma ma na dfa ha'ə, kaa duuniya a shii oo'i, kə uu'i nyi tə Daadə. Ci dīi cii kya slənə patənə nga uushi'inə makə sətə bii ci ka nyi. Kwadzaamə kaama bwasee ka hana.”

## 15

### *Tantanyitə ənfwə nə Yeesu*

<sup>1</sup> “Nyi nə tantanyitə ənfwə inabi, Daadə əsə nə əndə hada də ənfukii.

<sup>2</sup> Agi pwaatəginə nə ci ciinə nga ənfwə ətə pooshi ka poonə nga'ə. Ma ətə ca poo nga'ə, ca hadatəgi, kaa ca shii ndzaanə camə, ca poo lanə.

<sup>3</sup> Ma unə, camə nuunə də dzəgunəətə jigunyii koonə.

<sup>4</sup> Ndzaamə ləbə da nyi, nya ndzaa ləbə doonə naaki. Pooshi baladzanə nga ənfwə ka poonə ci saakii madfaamə ci ma'ə ashii diikii. Ha'ə əsə, pooshi unə ka poonə, madfa pooshi unə ləbə da nyi.

<sup>5</sup> “Nyi nə ənfwə, unə nə baladzanə nga ənfwə. Ma əndətə ləbə da nyi, ashikii nə nyi əsə, ci

---

**14:29 14.29** 13.19. **14:30 14.30** 12.31. **14:31 14.31** 15.10; Mat. 26.46. **15:1 15.1** Hoos. 10.1; Jab. 80.9-12. **15:2 15.2** Mat. 3.10. **15:3 15.3** 13.10. **15:4 15.4-5** 6.56; 15.7,10,16; Rooma 11.17-18; 2 Koor. 3.5; 4.7; 1 Yooh. 2.6,28; 3.6,24.

ca poo lanə, acii mada pooshi nyi, pooshi uushi cuuna mbee ka dātənə.

<sup>6</sup> Ma əndətə pooshi ləbə da nyi, ka kagine nə ənji tə ci makə baladzanə nga ənfwa, ca huurəgi, ənjə a dzatəgi də baladzanəkii, ənjə a kaanə gunə, ca ətsagi.

<sup>7</sup> Mada kə ndzaa unə ləbə da nyi, kə ndzaa wabənaaki ləbə doonə əsə, ka kədiinə nuunə patənə nga uushi'inə ətə cuuna moo, ka upaanə nuunə əsə.

<sup>8</sup> Mada kə ndzaa unə makə ənfutə ca poo lanə, ka kiranə nuunə dūunuunə ka Daadə. Ci na baarii oo'i, ənji nə'unə tə nyi nuunə.

<sup>9</sup> Kə uu'i nyi tuunə makə sətə uu'i Daadə tə nyi. Ndzaamə agi uufənaaki.

<sup>10</sup> Mada kə nə'utuunə sətə bii nyi koonə, ka ndzaanə nuunə agi uufənaaki, makə sətə nə'utə nyi ndilə ndilə tə sətə bii Daadə ka nyi, nya ndzaanə agi uufənaakii əsə.

<sup>11</sup> “Ma bii nyi koonə ətsa, kaa moodfasəkaaki a ndzaanə ahadoonə, moodfasəkə goonə a mbu'u əsə.

<sup>12</sup> Ma bariyaaki, uufəshimə, makə sətə uu'i nyi tuunə.

<sup>13</sup> Ma maduunə uufənə ətə ci əndə a uufə tə guviinəkii, vigi əpinaakii ka putatii.

<sup>14</sup> Ma unə, mada kə nə'utuunə sətə bii nyi koonə, guviinəki nuunə.

<sup>15</sup> Paa nyi ka 'wanə tuunə ənji slənaaki ma'ə. Acii ma əndə sləna, paa ci ka shii sətə ci

---

**15:6 15.6** Mat. 7.19.    **15:7 15.7** 15.16.    **15:8 15.8** 14.13; 17.1.  
**15:9 15.9** 13.1; 5.18.    **15:10 15.10** 14.15.    **15:11 15.11** 16.22,24;  
17.13; 1 Yooh. 1.4.    **15:12 15.12** 13.34; 1 Yooh. 4.11.    **15:13**  
**15.13** 10.11.



Slandanəkii a dfa. Guviinēki 'wanēki tuunə, acii kə bii nyi koonə patənə ŋga sətə fii nyi ama Daadə.

<sup>16</sup> Əntaa unə ta'i tə nyi, amma nyi ta'i tuunə, nyi kavə tuunə koonə dzə ka əji pawə lanə, waatoo pawətə pooshi ka uudənə shaŋə. Madfa kə d̄ii unə ha'ə, ka viinə nə Daadə koonə taa mi kəd̄ii unə aciikii də ləməki. \*

<sup>17</sup> Ci d̄ii cii kya ba koonə, uufəshimə.”

*Ushapaanə ŋga ənji \*duuniya tuunə*

<sup>18</sup> “Madfa kə ushapaa duuniya tuunə, buurətəmə oo'i, tə nyi 'watəgi tii ushapaanə.

<sup>19</sup> Maci ŋga duuniya nuunə, kadfa ka uufənə nə duuniya tuunə. Amma kə ta'i nyi tuunə tsanə agi duuniya, əntaa natii nuunə. Ci d̄ii ushapaa tii tuunə.

<sup>20</sup> Buurətəmə sətə bii nyi koonə tuu'inə, pooshi mava ca palee ka Slandanəkii. Ci d̄ii, madfa kə cifee tii ka nyi, ka cifeenə nə tii koonə noonə əsə. Madfa kə nə'utə tii dzəgunənaaki, ka nə'utənə nə tii noonə əsə.

<sup>21</sup> Amma ka danə nə tii koonə patənə ŋga uushi'iitsa acii d̄ii unə ka naaki, acii pooshi tii shii tə Əndətə sləkee ka nyi.

<sup>22</sup> Maci pooshi nyi shi, nya wabə ka tii, kadfa pooshi 'waslyakəənati kəshi tə tii. Amma makə sətə d̄ii ci ətsa, pooshi rəgwa mbərəfənətii acii 'waslyakəənati.

---

\* **15:16 15.16** 14.13; 15.7; 16.23-24; Mat. 18.19; 1 Yooh. 3.22; 5.14-15; nyi ta'i tuunə: Yooh. 6.70; 13.18. **15:17 15.17** 13.34. **15:18 15.18** 7.7. **15:20 15.20** 13.16. **15:21 15.21** 16.3. **15:22 15.22** 9.41.

<sup>23</sup> Taa wu patə ushapaa tə nyi, tə Daadə ushii ci ətsa.

<sup>24</sup> Maci pooshi nyi dfaadfi uushi'inə ahadatii ətə pooshi əndə sha dfii tsarəkii makə ətsa, kadfa pooshi 'waslyakəənatii kəshi tə tii. Amma kə nee tii ka uushi'iitsə dfii nyi, patə da ha'ə kə kaaree tii keenə inə da Daadə.

<sup>25</sup> Ma dfii ətsə patə, kaa sətə nyaahə ənji asəkə bariyatii a ndzaa ka tantanyinə ətə bii ci: 'Əntaa uushi dfii ka tii kaaree tii ka nyi.'

<sup>26</sup> "Kadə nə Matsakə tuunə a shi daci Daadə, waatoo Malaaba Ma'yanə. Ci na baarəgi panğəranə tə goonğaənə nğa Əntanğə. Dacii Daadə nii kya sləkee koonə ka ci, ca wabə agyanəki əsə.

<sup>27</sup> Ma unə, ka wabənə nuunə agyanəki, acii daga saa'itə 'watəgi nyi dzəgunənə ka ənji naamə doonə.

## 16

<sup>1</sup> "Ma bii nyi koonə ətsə patə, acii goona ənyi aaba'ə agi nə'unə tə nyi.

<sup>2</sup> Kadə nə ənjə a laakəgi tuunə asəkə \*kuvə də'wanyinə. Tə'i saa'i na shi əsə, taa wu ca bələ tuunə, ka nğəranə nə ci makə paslənə nə ci ka paslənə ka Əntanğə də dfanə ha'ə.

<sup>3</sup> Ma nə ənjə a dfa koonə ətsə patə, acii pooshi tii shii tə Daadə taa tə nyi.

---

**15:23 15.23** Luka 10.16; Yooh. 5.23; 1 Yooh. 2.23.    **15:24 15.24** 5.36.    **15:25 15.25** Jab. 69.5; 35.19.    **15:26 15.26** 1.15; 5.36; 14.16; 1 Yooh. 5.6-9.    **15:27 15.27** 1.14; Slənə 1.8; 1 Yooh. 1.2; 4.14.    **16:2 16.2** 9.22.    **16:3 16.3** 15.21.

4 Amma ma bii nyi koonə ət̥sa, koonə shii buurətənə oo'i, kə shi nya bii koonə ha'ə saa'itə nə səkii a ɗa."

*Slənə ŋga Malaaba Ma'yanə*

"Ma ɗii pooshi nyi bii koonə uushi'iitsə daga ŋukə, acii ka hakii naamə.

5 Amma makə wanyinə ka palənə aabii ɛndətə sləkee ka nyi, ci ɗii cii kya bagi koonə ɛndzə'i. Taa ŋgahi kə bii nyi koonə ka palənə nə nyi, amma pooshi ɛndə ahadoonə ləguyi ka nyi taa aama cii kya dzə.

6 Wata una bəzəgi səkə puta bii nyi ha'ə.

7 Tantanyinə cii kya ba koonə, gəɗə palənaaki koonə, acii maɗa pooshi nyi pyalə, pooshi Mat-sakə tuunə na shi koonə. Amma maa kə pyalə nyi, ka sləkeenə nə nyi koonə ka ci.

8 Maa kə shi ci əsə, ka baarəginə nə ci ka \*duuniya taa mi nə 'waslyakəənə, da taa mi nə slənə sətə dagwakii. Ca baarii əsə oo'i, kadə nə ɛntanɗə a ɗa ka tii gəŋwanə.

9 Ka baariinə nə ci ka tii oo'i, kə slənyi tii 'waslyakəənə makə ɗii ci pooshi tii vii ka nyi goŋga.

10 Ka baariinə nə ci ka tii əsə oo'i, dagwakii nə slənaaki, makə ɗii ci aabii Daadə cii kya palə, pooshi unə ka neenə ka nyi ma'ə.

11 Ka baariinə nə ci ka tii əsə oo'i, kadə nə ɛntanɗə a ɗa ka tii gəŋwanə, acii ma ŋwanwa ŋga duuniyana, kə uugi ci upaa naakii.

12 “Lan̄ə nə uushi'in̄ə amaki ŋga ban̄ə koon̄ə, amma ma əndzə'i, ka d̄agin̄ə lan̄ə ka nuun̄ə ka əsətən̄ə.

13 Yoo, maa kə shi Ma'yan̄ə ətə na baar̄əgi goon̄gaan̄ə agyan̄ə Əntan̄fə, ka dzəgun̄ətən̄ə nə ci koon̄ə rəgwa ŋga goon̄gaan̄ə pat̄ə. Əntaa də baaw̄ədaakii saakii nii k̄əya wab̄ə, amma sət̄ə fii ci nii k̄əya ba. Ka ban̄ə nə ci koon̄ə uushi'iit̄ə na shi.

14 Kad̄ə nii k̄əya d̄uun̄ət̄ə t̄ə nyi, acii uushi'iit̄ə wabi nyi nii k̄əya ŋḡərə, ca ba koon̄ə.

15 Pat̄ən̄ə ŋga sət̄ə marii Daad̄ə, naaki. Ci d̄ii fii un̄ə bii nyi, ma Ma'yan̄əkii, ka ŋḡərən̄ə nə ci sət̄ə vii nyi ka ci, ca ba koon̄ə.”

### *Maḅətəsəkə da mood̄asəka*

16 “Ma aak̄əŋwa gi'u, pooshi un̄ə na nee ka nyi. Ma ta'av̄ən̄ə gi'u daaba'əkii əsə, ka neen̄ə nuun̄ə ka nyi.”

17 Wata hara lyawar̄ənaakii a ləgwa ahadatii, “Mi cii k̄əya moo ban̄ə kwa? Kə bii ci kaam̄ə, ma aak̄əŋwa gi'u, pooshi am̄ə na nee ka ci; ma ta'av̄ən̄ə gi'u daaba'əkii əsə, ka ən̄ən̄ə naam̄ə ka neen̄ə ka ci. Ca ba əsə, acii d̄ii ci aabii Dii cii k̄əya dz̄ə.

18 Mi san̄ə ci 'aak̄əŋwa gi'u' a moo bana? Pooshi am̄ə shii sət̄ə cii k̄əya wab̄ə agyan̄əkii.”

19 Kə shii Yeesu oo'i, ŋga'ə ka tii nə ləgwan̄ə ka ci, wata əŋki ci ka tii, “Ma aak̄əŋwa gi'u, pooshi un̄ə na nee ka nyi. Ma daaba'əkii gi'u əsə, ka

neenə nuunə ka nyi. Ci nə sətə cuuna laagwa ahadoonə agyanəkii kwa?

<sup>20</sup> Tantanyinə cii kya ba koonə, ma unə, ka tuunə nuunə, una ɲgəərə ma, amma ma \*duuniya, ka ɗanə nə tii moodasəka. Ka bəzənə nə səkuunə, amma ka zə'unə nə maβətəsəkə goonə ka moodasəka.

<sup>21</sup> Maa kə uugi saa'i ɲga minə ɗanə kaa kya pawə, ka bəzənə nə səkətə acii kə mbu'ya saa'itə ɲga sa bwanea. Amma maa kə pwayi ki uuzənəkii, wata bwaneakii a zaanə ka ki, acii ka moodasəkə nə ki ɲga pawə uuzənə aasəkə duuniya.

<sup>22</sup> Ha'ə ɗii nuunə. Ma əndzə'i, ka maβətəsəkə nuunə, amma ka ənyanə nə nyi aabii unə, ka ɗanə nuunə moodasəkə ka shaɲə, waatoo tsarə ɲga moodasəkə ətə pooshi əndə gutsəginə acii unə.

<sup>23</sup> “Maa kə mbu'ya uusərata, pooshi uushi cuuna kədii aciiki. Tantanyinə cii kya ba koonə, Daadə na vii koonə taa mi patə kədii unə aciikii də ləməki.

<sup>24</sup> Ca'ə mbu'ya ka ənshinə, pooshi unə kədii taa mi də ləməki. Ma ɗanuunə, kədiimə, ka upaanə nuunə, kaa moodasəkə goonə a shii ndzaanə sarai yadə uushi agikii.”

### *Jaalanə agyanə \*duuniya*

<sup>25</sup> “Kə ɗii nyi koonə wabənə agi wabənə ka ba koonə də uushi'iitsa. Amma tə'i saa'i na shi ətə pooshi nyi na ɗa koonə wabənə agi wabənə

ma'ə. Paŋgəraŋə paŋgəraŋə nii kya wabə koonə agyanə Daadə.

<sup>26</sup> Maa kə mbu'ya uusərata, ka kədiinə nuunə aciikii də ləməki. Mabamə nyi koonə əsə, nyi na kədii aciikii ka putə goonə.

<sup>27</sup> Acii Daadə də naakii nə maa, kə uu'i ci tuunə. Ma uu'i ci tuunə, acii unə maa, kə uu'i unə tə nyi, una vii goonğa oo'i, daciikii shi nyi.

<sup>28</sup> Weewee daciai Daadə shi nyi aasəkə duuniya. Ma əndzə'i əsə, aabii Daadə cii kya ənə, nya bwasee ka duuniyana.”

<sup>29</sup> Wata əŋki lyawarənaakii ka ci, “Wahətsə ka wabənə paŋgəraŋə paŋgəraŋə ha'ə dīi, yadə wabənə agi wabənə agikii.

<sup>30</sup> Kə shii inə ha'ə dīi oo'i, kə shii hə patənə ŋga uushi'inə, kə shii hə sətə a ədzəmiinə taabu'u ləguyi inə amaku. Ətsə ha'ə kavə tiinə ka vii goonğa oo'i, daciai əntaŋfə shi hə.”

<sup>31</sup> Əŋki Yeesu ka tii, “Bahə kə vii unə goonğa nii?

<sup>32</sup> Acii tə'i saa'i na shi, kə uugi saa'ikii mbu'yanə maa ətə nuuna təkəgi patə, taa wu patə ca palə saakii, una bwasee ka nyi, nyi daanəki. Amma əntaa nyi daanəki tanyi, acii ma Daadə, abii ki nə ci.

<sup>33</sup> Ma bii nyi koonə ətsa, koonə shii ndzaanə agi jamənə agi ləbəənə libuunə da nyi. Ka cibeenə nə duuniya koonə. Amma kəsəmə ədzəma, acii kə jaalii nyi agyanə duuniya.”

# 17

*Da də'wa nga Yeesu ka putə nga lyawarənaakii*

<sup>1</sup> Makə uudəpaa Yeesu wabə uushi'iitsa, wata ca tsaamə aadəgyə, əŋki ci, "Daadə, kə uugi saa'i mbu'yanə. Baarii dʉunuunaaki ka ənja, kaa nya baarii ka tii naaku əsə.

<sup>2</sup> Acii kə vii hə ka nyi baawəda agyanə patənə nga əndə shiŋkinə, kaa nya shii vii əpinə nga ca'ə ndəŋwə ndəŋwə ka ənjitə vii hə ka nyi patə.

<sup>3</sup> Ma əpinə nga ca'ə ndəŋwə ndəŋwə, ci nə shiinə tə hə əntaŋfə rəŋwə dyanə əndə gooŋga da shiinə tə nyi Yeesu Aləmasiihu ətə sləkee hə.

<sup>4</sup> Ma nya, kə baarii nyi dʉunuunaaku asəkə duuniya. Kə uudəpaa nyi slənətə vii hə ka nyi kaa nya da.

<sup>5</sup> Daada, ma əndzə'i, dʉunətə tə nyi gatə ka hatə dʉi hə davə, makə sətə dʉunətə hə tə nyi saa'itə duuniya ma'ə matagamə.

<sup>6</sup> "Kə bii nyi tə hə ka ənjitə tadəgi hə tə tii tsaŋə agi duuniya, ha vii ka nyi. Naaku nə tii, ha vii ka nyi tə tii əsə. Kə nə'utə tii wabənaaku.

<sup>7</sup> Ma əndzə'i, kə shii tii oo'i, patənə nga sətə vii hə ka nyi, daciiku ca shi.

<sup>8</sup> Kə bii nyi ka tii wabəətə vii hə ka nyi, kə liwə tii əsə, kə shii tii tantanyinə oo'i, daciiku shi nyi, təya vii gooŋga oo'i, hə sləkee ka nyi.

---

**17:1 17.1** 2.4; 11.4; 12.16,23,41; 13.31-32; 14.13; 15.8; 16.14; 17.10,22,24. **17:2 17.2** 3.35; 5.24; Mat. 28.18. **17:3 17.3** 1 Yooh. 5.20. **17:4 17.4** 4.34. **17:5 17.5** 1.1-2; 8.58; 17.24. **17:6 17.6** 17.26.

<sup>9</sup> “Wanyinè ka ða dè'wa ka putatii. Èntaa putè nga \*duuniya patè cii kya ða dè'wa, amma ka putè nga ènjiné vii hè ka nyi, acii naaku nè tii.

<sup>10</sup> Patènè nga ènjaaki naaku. Patènè nga ènjaaku èsè, naaki nè tii. Dashitii èsè ci ènjè a nee ka ðuunuunaaki.

<sup>11</sup> Wanyitsè ka dzènè aabiiku. Paa nyi ma'è a duuniya. Amma ma tèya, a duuniya nè tii. Malaaba Daada! kaka'atè tè tii dè baawèda nga lèmkù ètè vii hè ka nyi, kaa tèya ndzaanè ka ma rèjwè. \*

<sup>12</sup> Ma saa'itè nyi ahadatii, kè kaka'atè nyi tè tii dè baawèda nga lèmkù ètè vii hè ka nyi, agi nèhènè nè nyi tè tii. Taa rèjwè pooshi èndè sha zii agitii, madaamè èndètè rèjwè, waatoo, èndè nga gunè. Ma ðii ha'è, kaa sètè bii malaaba lèkalèkatè a ndzaa ka tantanyinè.

<sup>13</sup> “Ma èndzè'i, wanyinè ka dzènè aabiiku. Ma bii nyi uushi'iitsè asèkè duuniya èsè, kaa tèya shii ndzaanè dè moodfasèkaaki, ca ndzaanè sarai a èdzèmètii.

<sup>14</sup> Kè bii nyi ka tii wabènaaku. Kè ushapaa \*duuniya tè tii, acii ðii tii èntaa nga duuniya, makè sètè ðii nyi èntaa nga duuniya èsè.

<sup>15</sup> Ma cii kya kèdii aciiku, èntaa kaa ha fèdègi tè tii ganè a duuniya, amma kaa ha kaka'agi tè tii acii ma'waslyakè èndètsa.

<sup>16</sup> Makè sènè ðii nyi èntaa nga duuniya, ha'è nè tii èsè, èntaa nga duuniya nè tii.

---

**17:10 17.10** 15.8. \* **17:11 17.11-12** 6.39; 13.18; ndzaanè ka ma rèjwè: 10.30; 17.21-23; Gal. 3.28. **17:13 17.13** 15.11. **17:14 17.14** 7.7; 8.23. **17:15 17.15** Mat. 6.13; 2 Tees. 3.3; 1 Yooh. 5.18.



17 Zhi'ee ka tii, tɔya ndzaa camə ka hə saaku, tɔya shii goonɔaanə ŋga wabənaaku.

18 Wanyinə ka sləkeenə ka tii aasəkə duuniya, makə sətə sləkee hə ka nyi aasəkə duuniya naaku əsə.

19 Wanyinə ka vii naaki nə ka hə ka putatii. Tii maa, kaa tɔya shii mbee ka vii natii nə ka hə əsə də goonɔaanə.

20 “Əntaa wata ka putatii cii kya dfa də'wa, amma da i ka putə ŋga ənjitə na vii ka nyi goonɔa putə ŋga fa Nnyini Habara amatii.

21 Agi dfanə nə nyi də'wa kaa tɔya shii ndzaanə ka ma rəŋwə patə. Daadə! wa tɔya ləbə daaŋwə, makə sənə dʒii aŋwə. Wa tɔya ndzaanə ka ma rəŋwə, kaa duuniya a shii oo'i, hə sləkee ka nyi.

22 Ma dʒuunuutə vii hə ka nyi, ci vii nyi ka tii, kaa tɔya shii ndzaanə ka ma rəŋwə makə sənə dʒii aŋwə rəŋwə.

23 Waatoo nya ndzaanə ashitii, hə əsə ha ndzaanə ashiki, tɔya ndzaanə rəŋwə ka shaŋə, kaa duuniya a shii oo'i, hə sləkee ka nyi. Ma hə əsə, kə uu'i hə tə tii makə sənə uu'i hə tə nyi.

24 “Daada! ma ənjinə vii hə ka nyi, ŋga'ə ka nyi kaa tɔya ndzaanə ka hatə nii kya ndzaanə, kaa tɔya shii neenə ka dʒuunuunaaki ətə vii hə ka nyi. Ma vii hə ka nyi, acii kə uu'i hə tə nyi daga duuniya ma'ə matagamə.

25 Daadə Əndə goonɔa, pooshi duuniya shii tə hə, amma ma nya, kə shii nyi tə hə. Ma ənjinə

əsə, kə shii tii oo'i, hə sləkee ka nyi.

<sup>26</sup> Kə bii nyi tə hə ka tii, ka dzənə nə nyi aakəŋwa də banə ka tii ha'ə əsə, kaa uudəətə cii kwa uudə tə nyi a ndzaanə ashitii, nyi maa, kaa nya shii ndzaanə ashitii.”

## 18

### *Kəsənə tə Yeesu*

*(Mat. 26.47-56; Mar. 14.43-50; Luka 22.47-53)*

<sup>1</sup> Makə uudəpaa Yeesu də'watsa, təya madə tii da lyawarənaakii, təya tanəgi təhwanə ŋga Kidəroonə. Ma dava, tə'i səkətsanə. Wata Yeesu tii da lyawarənaakii a dəməgərə aasəkə tsanəkii.

<sup>2</sup> Ma Yahuda, əndə viinə tə Yeesu ka ənja, kə shii ci hakii, acii kə izee Yeesu tii da lyawarənaakii ka dzənə aadəvə.

<sup>3</sup> Wata Yahuda a palə aadəvə aasəkə tsanə tii da soojiinə ŋga Rooma da ənji nəhə yi ŋga Əntanəfə. Ma təya, madiigərə limanyinə da \*Farisanyinə sləkee ka tii. Təya fədəənə uushi'inə ŋga paginatii da i tikisanyinə aciitii.

<sup>4</sup> Ma Yeesu, kə shii ci sətə na slənə də ci patə, wata ca əntsahətə aakəŋwa, əŋki ci, “Tə wu daa cuuna ala?”

<sup>5</sup> Əŋki tii, “Tə Yeesu əndə Nazaratu ciina alə.” Əŋki ci ka tii, “Aa wanyina.” Ma Yahuda əndə viinə tə ci aacii ənja, davə nə ci kəŋə abitii.

---

**17:25 17.25** 1.9-10; 8.55; Mat. 11.25-27. **17:26 17.26** 17.6.  
**18:1 18.1** Mat. 26.36. **18:2 18.2** 12.4; Luka 21.37; 22.39. **18:3**  
**18.3** 7.32,45.

<sup>6</sup> Makə bii Yeesu ka tii, “Aa wanyina”, wata təya ənəgi aaba'ə, təya kwaalagi aa panə acii ngwalənə.

<sup>7</sup> Yeesu a ənə ka ləgwanə ka tii, “Tə wu cuuna alə kwa?” Əŋki tii ka ci, “Tə Yeesu əndə Nazaratu.”

<sup>8</sup> Əŋki Yeesu ka tii, “Kə bii nyi koonə, wanyina. Mada tə nyi cuuna alə, wa hara ənjina a palə satii.”

<sup>9</sup> Ma bii ci ha'ə, kaa sətə wabi ci a ndzaanə ka tantanyinə, ətə bii ci, “Daada, taa rəŋwə pooshi ətə ətee nyi agi ənjitə vii hə ka nyi.”

<sup>10</sup> Ma Piita, da i ngila purəŋanaakii nə ci. Wata ca də'yagi, ca patsəgi limə ciizəmanə nga mava nga gawa nga limanyinə. Maləcisə nə ləmə nga mavakii.

<sup>11</sup> Wata əŋki Yeesu ka Piita, “Ənəgərə də ngila purəŋanaaku! Ma nə hə ka nəhənə, pooshi nyi ka sagi cibəənə vii Daadə ka nyi kwa?”

### *Kərənə tə Yeesu aakəŋwacii \*Anasə*

<sup>12</sup> Wata soojiinə nga Rooma da gawatii da i ənji nəhə yi nga Əntanfə, təya kəsə tə Yeesu, təya anəgi tə ci.

<sup>13</sup> Aakəŋwacii Anasə 'watəgi tii kərənə tə ci. Ma Anasə, iirə gawə nga limanyinə nə ci. Ci nə sərəhu nga Kayafasə, gawə nga limanyinə agi ətə fəza.

<sup>14</sup> Ma Kayafasə, ci sha bii ka \*gayinə nga Yahudiinə oo'i, gədfə əntənə nga əndə rəŋwə putə nga ənji patə.

*Banə nga Piita oo'i, mashiimə ci tə Yeesu  
(Mat. 26.69-70; Mar. 14.66-68; Luka 22.55-57)*

<sup>15</sup> Kəsənatii tə Yeesu, wata Piita tii da əndə'i \*lawara a nə'u tə ci. Ma lawarətsa, kə shii gawə nga limanyinə tə ci ka shaŋə, wata ənjə a bwasee ka ci, ca dəmögərə atsa Yeesu aasii aahaakii.

<sup>16</sup> Ma Piita, a uura mayi ənəgi ci. Wata lawarətə shii gawə nga limanyinə tə ci a ənya aaba'ə, ca ba ka əndə'i kadəma ətə ca nəhə uura maya, wa kya gimagərə də Piita aasəkə yi.

<sup>17</sup> Əŋki kadəmətə ka Piita, “Əntaa rəŋwə nə hə agi \*lyawarənə nga əndətse nii?” Əŋki Piita, “Aa'a, pooshi, əntaa nyi.”

<sup>18</sup> Ma ka saa'ikii, tə'i əra. Acii ha'ə kə hənətə maviinə da ənji nəhə yi nga Əntaŋfə gunə kaa təya 'utə. Wata Piita a əntsahə aabiitii ka 'utətə shishinəkii.

*Laagwanə nga \*Anasə ka Yeesu  
(Mat. 26.59-66; Mar. 14.55-64; Luka 22.66-71)*

<sup>19</sup> Ma Anasə gawə nga limanyinə, kə laaguyi ci ka Yeesu uushi'inə agyanə lyawarənaakii da dzəgunənaakii.

<sup>20</sup> Əŋki Yeesu ka ci, “Paŋgəraŋə njii kya dzəgunə ka ənja. Patənə nga dzəgunənaaki əsə, asəkə \*kuvə də'wanyinə da asəkə \*yi nga Əntaŋfə njii kya dzəgunə. Ənjə a dzatə də nə patə ka fanə, paa nyi sha wabi taa mi ma'umbeekii.

21 Ka mi d̄ii cii kwa l̄ogwa amakya? L̄ogwat̄e ama ̄anjit̄e n̄ja fa t̄e nyi. Ma t̄eya, k̄e shii t̄ii s̄et̄e bii nyi.”

22 Mak̄e wabi Yeesu ha'̄e, wata ̄end̄e'i ̄end̄e n̄eh̄e yi nga ̄ɛntan̄f̄e a t̄sa ka ci meeciin̄e, ̄ɛŋki ci ka ci, “Mak̄e ̄ets̄e wab̄en̄oku ka gaw̄e ku?”

23 ̄ɛŋki Yeesu ka ci, “Mad̄a t̄e'i uushi bii nyi bwayakii, baw̄e ka taa wu gan̄e t̄e s̄ekii. Amma mad̄a goon̄ga n̄e s̄et̄e bii nyi, ka mi diḡe h̄e t̄e nya?”

24 Wata Anas̄e a sl̄okee ka k̄er̄en̄e t̄e ci ma'an̄ekii aak̄ɛnwacii Kayafas̄e gaw̄e nga li-manyin̄e.

*̄ɛn̄en̄e nga Piita ka hiween̄e t̄e shiin̄e t̄e Yeesu (Mat. 26.71-75; Mar. 14.69-72; Luka 22.58-62)*

25 Ma Piita, ma'̄e gat̄e k̄ɛŋe ca 'ut̄e guna, wata ̄ɛŋki hara ̄ɛnji ka ci, “̄ɛntaa r̄ɛŋw̄e n̄e h̄e agi lyawar̄en̄e nga ̄end̄ets̄e nii?” Amma k̄e hiwee ci, ̄ɛŋki ci, “Pooshi, ̄ɛntaa nyi.”

26 T̄e'i ̄end̄e'i mava nga gaw̄e nga limanyin̄e dav̄e, waatoo duur̄e nga ̄et̄e pat̄s̄egi Piita limin̄ekii, k̄e jik̄ov̄e ci, ̄ɛŋki ci, “Pooshi nyi nee ka h̄e abiikii as̄ek̄e tsan̄e nii?”

27 Wata Piita a tsak̄e hiween̄e, ̄ɛŋki ci, “Pooshi.” Pii wata ga'̄e gyaagya a wagi.

*Yeesu ak̄ɛnwacii \*Pilaatu*

*(Mat. 27.1-2,11-14; Mar. 15.1-5; Luka 23.1-5)*

28 Puk̄en̄e nga ha ts̄ɛfak̄e, ̄ɛnj̄e a nḡer̄e t̄e Yeesu asii ga Kayafas̄e, ̄ɛnj̄e a k̄er̄e t̄e ci aaha ngwam̄ena. Ma \*gayin̄e nga Yahudiin̄e, pooshi

tii gimə da i tii aasii aaha ηgwaməna, acii nga'ə ka tii nə ndzaanə malaabakii, kaa təya shii mbee ka adə zəmə nga kumənə nga \*Pasəka.

<sup>29</sup> Wata ηgwaməna ətə dīi ləməkii Pilaatu a dəməgi, ca dzə ka ləgwanə amatii, əŋki ci, “Ŋgutə 'waslyakəənə dīi əndənə koonə kwa?”

<sup>30</sup> Ma nə uushi jikəvə tii, “Maci pooshi ci dīi 'waslyakəənə, kada pooshi inə kira tə ci aakəŋwaciiku.”

<sup>31</sup> Əŋki Pilaatu ka tii, “Aa ηgərəmə tə ci, una dzə ka dā ka ci gəŋwanə makə sətə bii bariya goona.” Əŋki tii ka ci, “Ma inə, pooshi əŋji vii keenə rəgwa nga bələgi ənda.”

<sup>32</sup> Ma slənyi ətsə patə, kaa sətə bii Yeesu a ndzaa ka tantanyinə ətə bii ci, ka madeenə nə əŋji ka ci aadəgyə.

<sup>33</sup> Pilaatu a ənəgərə aasii, ca 'wa tə Yeesu, əŋki ci ka ci, “Hə nə ηwanjwə nga \*Yahudiinə kwa?”

<sup>34</sup> Əŋki Yeesu ka ci, “Hə saaku buurətə wabəətsə nii, anii əndə'i əndə bii ka hə agyanəkya?”

<sup>35</sup> Əŋki Pilaatu ka ci, “Ma nə hə ka nəhənə, əndə Yahuda nə nyi kwa? Amə ənjaaku tii da madiigərə limanyinə vii tə hə ka nya. Mi slənyi hə saŋa?”

<sup>36</sup> Əŋki Yeesu ka ci, “Ma ηwanjuunaaki, əntaa nga duuniyana. Maci ma dīi nga duuniyanə nə ηwanjuunaaki, kada ma əŋji nə'unə tə nyi, ka panə nə tii putə nga viinə tə nyi ka gayinə nga Yahudiinə. Pooshi, əntaa nga hanə nə ηwanjuunaaki.”

<sup>37</sup> Wata Pilaatu a ləgwa ka ci, “Aa nwanwə nə hə ənə kwa?” Əŋki Yeesu, “Hə bii oo'i nwanwə nə nyi. Ma pwayi ənji tə nyi, shi nyi aa duuniya, kaa nya shi ka wabənə agyanə rəgwa n̄ga goon̄gaanə. Taa wu patə ndzaanə ka əndə goon̄ga, agi fanə nə ci tə nyi.”

<sup>38</sup> Əŋki Pilaatu ka ci, “Mi nə rəgwa n̄ga goon̄ga əsə d̄ii?”

*Lagi gəŋwanə n̄ga bələnə tə Yeesu*

*(Mat. 27.15-31; Mar. 15.6-20; Luka 23.13-25)*

Wata Pilaatu a ənə aabii ənji agyə, əŋki ci ka tii, “Ma nyi, paa nyi nee ka bwaya sətə d̄ii əndəna.

<sup>39</sup> Amma makə sətə d̄ii alə'aada goonə, taa guci agi kapaanə nə nyi koonə əndə furəshina agi kumənə n̄ga Pasəka. N̄ga'ə koonə nya kapaa koonə tə nwanwə n̄ga Yahudiinə kwa?”

<sup>40</sup> Wata təya mad̄ee ka uuratii ka banə, əŋki tii, “Poosha, kapaa keenə tə Barabasə.” Ma Barabasə, əndə maabə nə ci.

## 19

<sup>1</sup> Wata Pilaatu a ba ka ənjə a fəslə tə Yeesu də uu'yanə.

<sup>2</sup> Soojiinə a n̄gərə dəha, təya fuudətə ka Yeesu makə mad̄inəna, təya n̄gavə ka ci aanəkii. Təya n̄gərə madizə kəjeerənə, təya n̄gavə ka ci.

<sup>3</sup> Təya əntsahətə aabiikii, əŋki tii ka ci, “Wa əpinaaku a gərə aakəŋwa, nwanwə n̄ga Yahudiinə.” Təya tsəərə ka ci meeciinə.

4 Pilaatu a ənə ka gimaginə agyə, əŋki ci ka dabaala, “Ka ŋgiraginə nə nyi koonə tə ci aahanə kaa nya baarii una nee oo'i, pooshi uushi lii nyi ashikii bwayakii bahə bələnə tə ci.”

5 Wata Yeesu a gimagi agyə da i madiŋənə ŋga dəha da i madizə kəjeeriitə ashikii. Əŋki Pilaatu ka tii, “Tsaaməmə! Waanə əndəna!”

6 Makə nee madiigərə limanyinə da əŋji nəhə yi ŋga Əntaŋfə ka ci, wata təya ba də ŋgeerənə, əŋki tii, “Wa ənjə a gwa'avə tə ci aashi ənfwa! Wa ənjə a gwa'avə tə ci aashi ənfwa!” Əŋki Pilaatu ka tii, “Aa ŋgərəmə tə ci, una dzə ka gwa'avəna. Ma nyi nə nyi, pooshi nyi nee ka bwaya uushi ashikii bahə bələnə tə ci.”

7 Dabaala a ənə ka banə ka ci, əŋki tii, “Tə'i bariya geenə ətə bii tyasə see a bələ əŋji tə ci, acii kə bii ci oo'i Uuzənə ŋga Əntaŋfə nə ci.”

8 Makə fi Pilaatu ha'ə, kə cakə ŋgwalənə kəsənə tə ci.

9 Wata ca ənəgərə aasəkə yaakii, ca dzə ka ləgwanə ama Yeesu, əŋki ci, “Da saŋə shi ha?” Amma pooshi Yeesu jikə ka ci.

10 Wata əŋki Pilaatu ka ci, “Pa ha wabə aciiki kwa? Paa hə shi oo'i, tə'i nyi da baawəda ŋga kapaanə tə hə taa gwa'avənə tə hə aashi ənfwə koo?”

11 Əŋki Yeesu ka ci, “Ətə dii ci Əntaŋfə vii ka hə, ci dii nə hə da baawəda anəki tanə. Acii ha'ə, ma əndətə vii tə nyi ka hə, tə'i ci da 'waslyakəənə laŋə ashikii, palee ka naaku.”

---

**19:4 19.4** 18.38; Luka 23.4. **19:6 19.6** 18.31. **19:7 19.7** Leew. 24.16; Mat. 26.63-65; Yooh. 1.34; 5.18. **19:9 19.9** Mat. 26.62-63; 27.12,14. **19:11 19.11** 10.18.



12 Makə fii Pilaatu ətsə ha'ə, kə dīi ci gazhi'waanə nga kapaanə tə Yeesu. Amma əŋki dabaala də ngeerənə, “Mada kə kapaa hə tə ci, kə ndzaa ci ətsə, əntaa guva nga maduunə nwanwə nga ha də Rooma nə hə. Aci taa wu bii nwanwə nə ci, əndə daawaanə nga maduunə nwanwə nə ci ətsa!”

13 Makə fii Pilaatu wabəətsa, wata ca ngiragi tə Yeesu agyə, ca ndzaanə asəkə dəgələ nga la gəŋwanə. Ma hakii, mapəra'ə faariinə ətə ci ənjə a 'wa də uura \*Ibəraaniya “Gabata.”

14 Ma saa'itə ci təya da ha'ə, uusəra takərə, ka pukyatə ha nga uusəra nga Pasəka. Əŋki Pilaatu ka dabaala, “Wiitə nwanwə goonə!”

15 Təya ba də ngeerənə, əŋki tii, “Wa ənjə a bələgi tə ci, wa ənjə a bələgi tə ci. Wa ənjə a gwa'avə tə ci aashi ənfwa.” Pilaatu a ləgwa amatii, əŋki ci, “Nga'ə koonə kaa nya gwa'avə nwanwə goonə aashi ənfwə kwa?” Əŋki madiigərə limanyinə, “Maduunə nwanwə nga ha də Rooma tanə nə nwanwə geenə!”

16 Wata Pilaatu a vii tə Yeesu ka tii kaa təya gwa'avə tə ci aashi ənfwa.

*Gwa'avənə tə Yeesu aashi ənfwa*

*(Mat. 27.32-44; Mar. 15.21-32; Luka 23.26-43)*

Wata təya ngərə tə ci.

17 Təya ngərəvə ka ci ənfwə nga gwa'avənə tə ci aashikii, təya palə, təya mbu'u ka hatə ci ənjə a 'wa “ha nga kəŋwə na.” Ma də uura Ibəraaniya, Gwaləgootə ci ənjə a 'wa hakii.

18 Makə mbu'i tii aadəvə, təya gwa'avə tə ci aashi ənfwa, təya gwa'avə da i hara ənji bəra'i əsə, rəŋwə da ciizəmakii, rəŋwə da madzənakii.

19 Pilaatu a naahətə wabənə, ca vii ka ənjə a tsa'avə dagyanəkii ashi ənfwa. Ma sətə nyaahə ca, “Yeesu əndə Nazaratu ŋwanjwə ŋga Yahudiinə.”

20 Ənji lanjə a janja, acii ma hatə gwa'avə ənji tə ci aashi ənfwa, pooshi dzadə da vəranə. Də uuranyinə kama kama makkə nyaahə ci, waatoo uura Ibəraaniya, uura Latinə, da uura Gərikə.

21 Wata əŋki madiigərə limanyinə ka Pilaatu, “Ga ha naahə ‘Ŋwanjwə ŋga Yahudiinə.’ Amma naahuu, ‘Ma əndəna, ma bii ci, ci nə ŋwanjwə ŋga Yahudiinə.’ ”

22 Əŋki Pilaatu ka tii, “Ma sətə nyaahə nyi, ha'ə ndzaanəkii manaahəkii!”

23 Makə gwa'avə soojiinə tə Yeesu, kə ŋgirə tii kəjeerənaakii, təya təkəpaa ahadatii ənfwadə. Amma tə'i əndə'i kəjeerənə. Ma kəjeerənəkii, pooshi ha ŋga gəŋuginə ashikii.

24 Wata əŋki soojiinə ahadatii, “Gaama tsapaa əna. Kurataamə, kaama nee ka əndətə ca ŋgərə ahadaamə.” Ma slənyi ətsə patə, kaa sətə bii malaba ləkələkatə a ndzaanə ka tantanyinə, ətə bii ci, “Kə təkəpaa tii kəjeerənaaki ahadatii, təya kuratə aɣyanə əndə'i.” Ha'ə d̄ii soojiitə əsə.

25 Ma atsaə Yeesu ci tsa'a ashi ənfwa, davə nə i məci da cikəŋuci məci da Mariyaama minə ŋga Kəloopa da Mariyaama Magədalina.

<sup>26</sup> Kə nee Yeesu ka məci tii da əndə nə'unə ətə palee ci də uudənə, tii kənjə kənjə davə. Əŋki Yeesu ka məci, “Yaayi, uuzənaaku nə ci.”

<sup>27</sup> Wata əŋki Yeesu ka əndə nə'uuta, “Muu nə ki.” Daga ka saa'ita əndə nə'uutə a ŋgərə tə ki kaa kya ndzaanə gakii asii.

### *Əntənə ŋga Yeesu*

*(Mat. 27.45-56; Mar. 15.33-41; Luka 23.44-49)*

<sup>28</sup> Makə shii Yeesu oo'i, ma ətsə ndzaa ci ətsa, kə uugi slənaakii patə, pooshi uushi mbəfaanə, wata əŋki ci, “Meegiiriiki.” Ma bii ci ha'ə, kaa sətə bii malaaba ləkaləkatə a ndzaanə ka tantanyinə.

<sup>29</sup> Tə'i əbwə davə pasə da i mahwarəkinə asəkəkii. Ənjə a ŋgərə soosa, təya shimutə agikii, təya kavə aama magərə muha, təya ka ka ci aamakii.

<sup>30</sup> Wata Yeesu a shibə, əŋki ci, “Kə uugi ha'ə.” Ca gwanjəe ka nəkii, ca əntəgi.

### *Dzəbə shishinə ŋga Yeesu*

<sup>31</sup> Wata gayinə ŋga Yahudiinə a dzə ka ləgwanə ama Pilaatu kaa ənjə a dzə ka biiyipaa sədə ŋga ənjitə gwa'avə ənji, təya ŋgyaaragərə tə tii ashii ənfwa. Ma ləguyi tii ha'ə, acii ma pukətə ha ŋga uusərakii, \*uusəra ŋga əpisəka, paa tii ka moonə kaa maməətə ənjitə a ndzaanə ashii ənfwa uusəra ŋga əpisəka. Malaabakii dərəva əsə nə uusəra ŋga əpisəkəkii.

<sup>32</sup> Wata soojiinə a dzə ka biiyigi sədfənyinə ŋga ənjitə atəŋgala Yeesu.

<sup>33</sup> Amma makə mbu'ya tii aabii Yeesu, ma nee tii, kə uugi ci əntənə, wata təya bwasee ka biiyigi səfəkii.

<sup>34</sup> Amma wata əndə'i sooja a dzəbəgərə uudəmaakii aashi Yeesu, wata pii idənə da ma'inə a əjagi ashikii.

<sup>35</sup> Ma əndətə nja tsaamə sətə a slənə ha'ə, ci bii ətsa, koonə shii mbee ka luuvənə noonə əsə. Ma sətə bii ci, gooŋga. Kə shii ci oo'i, gooŋga cii kəya wabə.

<sup>36</sup> Ma dīi ətsə patə, kaa sətə bii malaaba ləkaləkətə a ndzaa ka tantanyinə, ətə bii ci, "Taa ilaakii rəjwə pooshi ka əbinə."

<sup>37</sup> Tə'i əndə'i ha əsə asəkə malaaba ləkaləkətə ətə bii, "Ka tsaamənə nə ənji tə əndətə jibə ənji."

### *Ngədənə tə Yeesu*

*(Mat. 27.57-61; Mar. 15.42-47; Luka 23.50-56)*

<sup>38</sup> Ma daaba'ə ətsa, kə shi Yusufu əndə vəranə ŋga Arimatiya, ca dzə aabii Pilaatu, ca kədii rəgwa kaa ca dzə ka ŋgiragərə wə ŋga Yeesu. Wata Pilaatu a vii ka ci rəgwa. Fanaakii ha'ə, wata ca palə ka ŋgiragərənə. Ma ca, əndə nə'unə tə Yeesu nə ci, amma əntaa paŋgəraŋə. Ngwaliikii acii \*gayinə ŋga Yahudiinə.

<sup>39</sup> Tə'i əndə'i əndə əsə dīi ləməkii Nikoodaməsə, ətə sha gi aabii Yeesu davədə. Tii gi tii da Yusufu, ca ŋgərənə kuzhikinə ŋga bəzənə aashi wa, ətə ci ənjə a 'wa 'miira' da 'alulə' magwazəkii.

---

**19:34 19.34** 1 Yooh. 5.6. **19:35 19.35** 15.27; 21.24. **19:36 19.36** Jab. 34.20-21; Shig. 12.46. **19:37 19.37** Zak. 12.10; Səniinə 1.7. **19:38 19.38** 9.22. **19:39 19.39** 3.1-2.

<sup>40</sup> Wata ənjitse bəra'i a ɲgərə wə ɲga Yeesu, təya hadətə də marəma da i kuzəkəta, makə sətə dīi alə'aada ɲga Yahudiinə ɲga ɲgəədfə ənja.

<sup>41</sup> Tə'i əndə'i rə kədəhə da hatə bəli ənji tə Yeesu. Ma davə, tə'i kura gu'u ənda ətə pooshi ənji sha ɲgə'i əndə davə.

<sup>42</sup> Makə dīi ci, ma pukətə hakii \*uusəra ɲga əpisəka, kədəhə nə gu'ukii əsə, təya kagərə wə ɲga Yeesu aadəvə.

## 20

*Furəɲə nə gu'wa, pooshi wə ma'ə asəkəkii  
(Mat. 28.1-8; Mar. 16.1-8; Luka 24.1-12)*

<sup>1</sup> Ma tsədfakə uusəra alatə, ha ma'ə ma-pukəmə, kə ma'i Mariyaama Magədalina, kya palə aanə gu'u. Ma gi ki, furəɲə nə gu'ukii, kə ɲgərəgi ənji faaratə nji amakii.

<sup>2</sup> Wata kya palə də huyinə aabii i Simoonə Piita da əndə'i əndə nə'unə ətə palee Yeesu də uudənə, kya ba ka tii, əɲki ki, “Kə ɲgiragi ənji tə Slandanə a gu'u. Amma mashiimiinə hatə kapaa ənji tə ci.”

<sup>3</sup> Wata Piita da əndə'i əndə nə'uutə a palə aama gu'ukii.

<sup>4</sup> Tii patə bəra'i, təya palə də huyinə, amma kə huyipaa əndə nə'uutə agyanə Piita, ci 'watə mbu'unə aama gu'ukii.

<sup>5</sup> Ca gwanəaanə, ca nee ka marəmə davə, amma paa ci gimə aadəvə.

6 Simoonə Piita a shi daba'əkii paraŋə da dēməgərənə aasəkə gu'ukii. Ca lapaa marəmə davə dzəŋgwafə,

7 da i dara wa, amma pooshi ka hakii da marəməta, kə daŋgəraŋgi ci paŋgəraŋə saakii.

8 Wata əndə nə'uutə ətə 'watəgi mbu'unə a dēməgərə aadəvə aa gu'u naakii, ca nee, ca vii gooŋga.

9 Ma təya, dəŋə ka saa'ikii, paa tii paaratəgi də sətə bii malaaba ləkələkətə, oo'i tyasə ka madənə nə ci agi maməətə ənja.

10 Wata ənji nə'uutə a ənə satii aasii.

*Jigaginə ŋga Yeesu ka Mariyaama Magədalina  
(Mat. 28.9-10; Mar. 16.9-11)*

11 Amma ma Mariyaama, kə ənəgi ki davə ama gu'u ka tuunə. Ma kya agi tuunə, kya gwanjaanə, kya tsaamə aadəvə aa gu'u.

12 Wata kya nee ka malaa'ikanyinə bəra'i da i kəjeerə uudfa ashitii. Dasə dasə nə tii ka hatə nji Yeesu pərəbə, əndə'i rəŋwə ka hatə nji nəkii, əndə'i rəŋwə əsə, ka hatə nji səfəkii.

13 Təya ləgwa amatə, əŋki tii, “Mina, mi saŋə cii kwa təwa?” Əŋki ki ka tii, “Kə ŋgərəma ənji tə Slandanəki, pooshi nyi shii hatə kapaa ənji tə ci!”

14 Wata kya zə'ugi, kya nee ka Yeesu kəŋə, amma pooshi ki shii oo'i, Yeesu ətsa.

15 Əŋki ci ka ki, “Mina, mi saŋə cii kwa təwa? Wu saŋə nə əndətə cii kwa ala?” Ma nə ki ka nəhənə, əndə slənə asəkə rə ca wabə da ki,

---

20:6 20.6-7 11.44. 20:9 20.9 Jab. 16.10-11; Luka 24.26-27; Slənə 2.25-31; 1 Koor. 15.4. 20:13 20.13 20.2. 20:14 20.14 21.4; Luka 24.16.

əŋki ki ka ci, “Maɗuuna, mada hə ɲgərəgi tɔ ci, bawə ka nyi hatə kapaa hə tɔ ci, kaa nya dzə ka ɲgərəginə!”

<sup>16</sup> Əŋki Yeesu ka ki, “Mariyaama.” Wata kya zə'ugi, kya muu də uura \*Ibəraaniya, əŋki ki, “Rabbi!” makə banə, Maləma.

<sup>17</sup> Əŋki Yeesu ka ki, “Ga ha kəsə tɔ nyi, acii ma'ə nyi manəmə zəku'i aabii Daadə. Amma duu aabii ndzəkəŋushi'inəki, ha ba ka tii oo'i, ka ənənə nə nyi aabii Daadə, waatoo, Dəsənuunə, Əntaŋfwaaki, waatoo, Əntaŋfə goonə.” \*

<sup>18</sup> Wata Mariyaama a dzə ka banə ka ənji nə'unə oo'i, kə nee ki ka Slandana, kya batə ka tii sətə bii ci ka ki.

*Jigaginə ɲga Yeesu ka lyawarənaakii*

*(Mat. 28.16-20; Mar. 16.14-18; Luka 24.36-49)*

<sup>19</sup> Ma uusəra alatəkii ha'ə əsə kədəwanə, kə dzii \*lyawarənə də na, təya pa'əənə makuvə aanətii, ɲgwalii tii acii gayinə ɲga Yahudiinə. Wata Yeesu a dəməgərə, ca kəŋaanə ahadatii, əŋki ci ka tii, “Wa jamənə a ndzaanə ahadoonə.”

<sup>20</sup> Makə bagi ci ka tii ha'ə, wata ca ɓarii ka tii səkəciinəkii da taŋgalakii. Wata kə ɗii lyawarənə moodasəkə ka shaŋə ɲga neenə ka Slandana.

<sup>21</sup> Yeesu a ənə ka banə ka tii, əŋki ci, “Wa jamənə a ndzaanə ahadoonə. Makə sətə sləkee Daadə ka nyi, ha'ə cii kya sləkee koonə əsə.”

---

\* **20:17 20.17** ndzəkəŋushi'inəki: Rooma 8.29; Ibər. 2.11-12. **20:19 20.19** 9.22; 14.27; 20.1. **20:20 20.20** 19.34; 20.25,27. **20:21 20.21** 17.18.

22 Makə bagi ci ha'ə, wata ca ədəvə ka tii əpinaakii, əŋki ci ka tii, “Luumə Malaaba Ma'yanə.

23 Madfa kə tifyagyuunə ka ənji 'waslyakəənatii, kə tifyagi Əntaŋfə ka tii. Madfa pooshi unə tifyagi ka tii, pooshi ənji ka tifyagine ka tii əsə.”

### *Yeesu tii da Tooma*

24 Ma rəŋwə agi lyawarənə ŋga Yeesu pu'u aji bəra'i, waatoo Tooma ətə ci ənjə a 'wa 'Huyirənə,' paa ci davə saa'itə shigərə Yeesu. †

25 Wata hara lyawarənə a ba ka ci, əŋki tii, “Kə nee inə ka Slandana.” Amma əŋki Tooma ka tii, “Madaamə nyi kə nee ka baavənyinə ŋga kuusa asəkə ciikii, nya təbətə də ciinəkii patə da i tanġalakii, pooshi nyi ka luuvənə shaŋə.”

26 Ma daaba'ə luuma rəŋwə, kə ənyi lyawarənə ŋga Yeesu ka dza də na, təya pa'əənə makuvə aanətii. Ma saa'ikii, davə nə Tooma. Mapa'əkii nə makuva, amma wata Yeesu a dzə, ca kəŋaanə ahadatii, əŋki ci ka tii, “Wa jamənə a ndzaanə ahadoonə.”

27 Əŋki ci ka Tooma, “Kavə ciinəku aahanə, ha tsaamətə ciinəki, ha ŋgərə ciinəku, ha kavə aatanġalaki. Bwasee ka ghatə vii goonġaaku ka nyi, ha vii goonġa.”

28 Tooma a ba ka ci, “Slandanəki da Əntaŋfwaakya!”

---

**20:22 20.22** 14.16. **20:23 20.23** Mat. 18.18. † **20:24 20.24**  
Tooma: 11.16; 14.5; 20.27; 21.2. **20:26 20.26** 20.19.



29 Əᅇki Yeesu ka ci, “Kə vii hə gooᅇga ha'ə, makə nee hə ka nyi kwa? Tə'i barəkaanə aᅇi əᅇjitə vii gooᅇga, tii ma'ə maneemə ka nyi.”

30 Tə'i hara sə ᅇga hurəshishinyinə laᅇə ətə ᄁaadii Yeesu, lyawarənaakii a tsaamə, amma pooshi əᅇji nyaahə aasəkə ləkaləkətəna.

31 Amma ma əᅇə naahəcii əᅇji, koonə shii vii gooᅇga oo'i, Yeesu nə Matadəkii, ci nə \*Uuzəᅇə ᅇga Əntaᅇfə. Dagi gi'inə goonə tə ci nuuna upaa əᅇpinə.

## 21

### *Jigaginə ᅇga Yeesu ka lyawarənaakii məᄁəfə*

1 Ma daaba'ə ətsa, kə əᅇyi Yeesu ka jigaginə ka lyawarənaakii. Ma ətsa, ama uunəvə ᅇga Tibeeriya.\* Wiinə makə sətə slənyi.

2 Ma davə, tə'i Simoonə Piita, ba'ə Tooma ətə ci əᅇjə a wa 'Huyirəᅇə', ba'ə Nataniyalə əᅇᄁə Kana ᅇga hanyinə ᅇga Galili, ba'ə manjeevəᅇə ᅇga Zabadiya da hara \*lyawarəᅇə bəra'i davə nə tii patə.

3 Əᅇki Simoonə Piita ka hara əᅇji, “A palə nyi ka təəmənə.” Əᅇki tii ka ci, “Amə patə ca palə.” Wata təya madə, təya palə aasəkə kumbawala. Amma ha'ə ba'agi tii həmə, pooshi tii kəshi hərəᅇfinə.

4 Ma ətsə uusəra a lə'ya, wata Yeesu a kəᅇaanə anə ndəra, amma pooshi tii shii oo'i Yeesu ətsa.

---

**20:29 20.29** 1 Piita 1.8.    **20:30 20.30** 1.14; 2.11.    **20:31 20.31** 3.15; 1 Yooh. 5.13.    \* **21:1 21.1** Ma Tibeeriya, əᅇᄁə'i ləmə ᅇga uunəvə ᅇga Galili.    **21:3 21.3** Luka 5.5.    **21:4 21.4** 20.14; Luka 24.16.

<sup>5</sup> Wata əŋki ci ka tii, “Uuji daguyiina, pooshi unə kəshi uushi kwa?” Əŋki tii ka ci, “Pooshi taa mi.”

<sup>6</sup> Əŋki ci ka tii, “Kagərəmə slaadə goonə aadə ciizəma kumbawala, ka kəsənə nuunə hərəfinə.” Wata təya ka slaadətii. Makə kii tii, kə təkuree tii ka əlyaginə agi ma'inə acii kə kəshi tii hərəfinə laŋə.

<sup>7</sup> Wata lawarətə palee Yeesu də uudənə a ba ka Piita, əŋki ci, “Slandanə ətsa!” Makə fii Piita oo'i Slandanə ətsa, wata ca əgətə kəjeerənaakii, acii masədəkii nji ci, ca lədəgərə aagi ma'inə.

<sup>8</sup> Ma hara lyawarənə, kə shi tii aama ndzaŋa də kumbawala, təya əlya slaadətii pasə da i hərəfinə asəkəkii. Pooshi tii dzadə dzadə da ndəra, wata tədanə gya'ə tanə.

<sup>9</sup> Makə mbu'i tii aanə ndəra, wata təya nee ka iləgunə da i hərəfinə agikii da i buroodi.

<sup>10</sup> Əŋki Yeesu ka tii, “Kiramə hərəfiitşə kəshuunə.”

<sup>11</sup> Simoonə Piita a ndərə aasəkə kumbawala, ca kəsətə slaadə pasə da i madiigərə hərəfinə asəkəkii, kaa ca tə'yagi aanə ndəra. Ma asəkəkii, tə'i hərəfinə gya'ə da tufə pu'unə aji makkə. Taa ŋgahi laŋə nə hərəfinə asəkə slaadəkii, amma pooshi tsii.

<sup>12</sup> Əŋki Yeesu ka tii, “Shoomə ka zəmənə.” Pooshi əndə ahada lyawarənə satə uudəfə ka ləgwanə ama Yeesu “Wu nə ha?” acii kə shii tii oo'i, Slandanə ətsa.

13 Wata Yeesu a dzø, ca ηgørø buroodi, ca vii ka tii, ca ηgørø hørøfinø, ca vii øsø.

14 Øtsø nø makkønø nga jigaginø nga Yeesu ka lyawarønaakii daaba'ø mad'ønaakii agi mamøøtø ønja.

### *Yeesu tii da Piita*

15 Ma daaba'ø makø zhimø tii, øηki Yeesu ka Simoonø Piita, “Simoonø uuzønø nga Yoohana, kø uu'i hø tø nyi palee ka hara ønjinə kwa?” Øηki Piita, “Awa Slandana, kø shii hø, kø uu'i nyi tø hø.” Øηki Yeesu ka ci, “Nøhuu uuji bagiinaaki.”

† 16 Yeesu a ønø ka løgwanø ka ci nga børa'inø, øηki ci, “Simoonø uuzønø nga Yoohana, kø uu'i hø tø nyi kwa?” Øηki Piita, “Awa Slandana, kø shii hø, kø uu'i nyi tø hø.” Øηki Yeesu ka ci, “Gøratø ka nyi bagiinaaki.”

17 Yeesu a løgwa ka ci nga makkønø, øηki ci, “Simoonø uuzønø nga Yoohana, kø uu'i hø tø nyi kwa?” Kø bøzhi sækø nga Piita acii kø løguyi Yeesu amakii nga makkønø oo'i, kø uu'i hø tø nyi kwa? Wata øηki ci ka ci, “Slandana, kø shii hø uushi patø, kø shii hø kø uu'i nyi tø hø.” Øηki Yeesu ka ci “Nøhuu bagiinaaki.

18 Tantanyinø cii kya ba ka hø, ma saa'itø hø ma'ø uundzø dagwa, kø izee hø ka tasøkanø ka palønø ka hatø cii kwa moo patø. Amma maa kø iirø hø, ka kapaanø nø hø ciinøku, øndø'i øndø a tasøka tø hø, ca kørø tø hø ka hatø pooshi maku ka moonø.”

**21:13 21.13** 6.11; Mat. 14.19; 15.36. **21:14 21.14** 20.19,26.

† **21:15 21.15-17** bagiinaaki: 10.14-16; Slønø 20.28; 1 Piita 5.2.

**21:18 21.18** 2 Piita 1.14.

19 Ma agi wabəətsa, agi baariinə nə Yeesu makə sətə nə Piita a əntə ka baarii də duunuunə ŋga Əntanfø. Wata əŋki Yeesu ka ci, “Nə'uu tə nyi.”

### *Yeesu tii da hara lyawarənə*

20 Wata Piita zə'ugi, ca nee ka \*lawara ətə palee Yeesu də uudənə, ətə sha ləguyi ama Yeesu də banə, ‘Slandana, wu saŋə na vii tə hə ka ənja?’ Waatoo saa'itə ndzaa ci atanjalakii, təya zəmə əndzanə ŋga Slandana.

21 Makə nee Piita ka ci, kə ləguyi ci ka Yeesu, əŋki ci, “Slandana, ya əndənə naakəya?”

22 Əŋki Yeesu ka ci, “Ma ca, mada kə mwayi nyi kaa ca ndzaanə da i əpinə amakii ca'ə ka saa'itə nii kya ənya, ka mi cii kwa buura? Ma hə, nə'uu tə nyi.”

23 Wata wabənəkii a təkəgi ahada ənji nə'unə tə Yeesu oo'i, ma lawarəta, paa ci ka əntənə. Amma pooshi Yeesu bii oo'i, paa ci ka əntənə. Ma bii ca, “Mada kə mwayi nyi kaa ca ndzaanə da i əpinə amakii ca'ə ka saa'itə nii kya ənya, ka mi cii kwa buura?”

24 Ci nə lawarətə wabi agyanə uushi'iina, ci nyaahə əsə. Kə shii inə oo'i, ma sətə bii ci, goŋga.

### *Uudəpaanə*

25 Yoo, tə'i hara uushi'inə lanə ətə daadii Yeesu. Maci kə naahəpaa ənji də rəŋwə rəŋwə patə, kə shii nyi, pooshi duuniya ka ŋgərətə lanənə ŋga ləkələkatənyinəkii.

**Gude: Kura Aləkawalə nga Əntənfə**  
**Gude: Kura Aləkawalə nga Əntənfə New Testament**

copyright © 2000 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Gude

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-02

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 2 May 2025 from source files  
dated 2 May 2025

56396c70-45d3-5118-be46-8c4c3fec34f1